بسم الله الرحمن الرحيم

Abdülkadir Geylânî

Altın Öğütler

"Tevhid Herşeyi Öldürür"



GELENEK


بسم الله الرحمن الرحيم


GELENEK

Abdülkâdir Geylânî

ALTIN ÖĞÜTLER

"Tevhid herşeyi öldürür"

Çeviren:

Doç. Dr. Osman Güman

GELENEK YAYINCILIK
GEYLANİ KİTAPLIĞI

Altın Öğütler
"Tevhid herşeyi öldürür"

YAZAR / Abdülkâdir Geylânî
MÜTTERCİM / Doç. Dr. Osman Güman
DİZİ EDİTÖRÜ / A. Cüneyt Köksal
KAPAK TASARIMI / Erkan Metiner
İÇ TASARIM / Mürettibhane

BASKI / Tunçel Ofset Matbaacılık Yay. San. Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Caddesi Güven Sanayi Sitesi B/Blok 369-370
Topkapı/Zeytinburnu/İSTANBUL TEL. / 0212 482 51 66
MATBAA SERTİFİKA NO / 12802

© Bu kitabın tüm hakları, yazarı ile anlaşmalı olarak yayınevine aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

BASIM / Nisan 2015
YAYINCI SERTİFİKA NO / 12062
ISBN / 978-605-4810-26-0

© Gelenek Yay›nc›l›k San. ve Tic. Ltd. Şti.
Adres: Fevzi Çakmak Mh. 1110 Sk. No: 10/1 Esenler/İSTANBUL
Tel: 212 562 01 71-Faks: 212 562 01 72-www.gelenek.com.tr

Abdülkâdir Geylânî, künyesi Ebû Muhammed'dir. 1077 (Hicrî 470) senesinde İran'ın Geylân şehrinde doğmuştur. Nesebi Hz. Peygamber'in torunu Hz. Hasan'a dayanır. On sekiz yaşında tahsil için Bağdat'a gönderilmiş olan Abdülkâdir Geylânî, Kadı Ebû Sâid el-Mübarek'in elinden sûfilik hırkasını giydikten ve 1127 (Hicrî 521) senesinde Yusuf el-Hemedânî'nin kendisini irşad etmesinden sonra bu şehirde vaaz vermeye başlamıştır. Daha sonra, tekrar vaaz vermeye başlayacağı döneme kadar Kerh kasabasında inzivaya çekilmiş ve yirmi beş sene sürekli ibadetle meşgul olmuştur. Kısa zamanda sayısız müridi olmuş ve şöhreti bölge sınırlarının dışına taşmıştır. 1165 (Hicrî 561) senesinde Bağdat'ta vefât etmiş ve orada defnedilmiştir. Eserlerinden bazıları şunlardır: Günyetü't-tâlibîn, Fütûhu'l-Gayb, Hizbü'l-beşâiri'l-hayrât, Cilâü'l-hâtir, Melfûzât-ı Geylânî, Mektûbât, Sırru'l-esrar ve Mazharu'l-envar, es-Sirâcu'l-vehhâc fî Leyleti'l-mi'rac, el-Fethu'r-rabbânî, el-Fuyûzâtü'r-rabbâniyye fi'l-Evrâdi'l-Kâdiriyye, Behçetü'l-esrâr, el-Mevâhibü'r-rahmâniye ve'l-Futûhu'r-rabbâniyye fî Merâtibi'l-ahlâki's-seniyye ve'l-Makâmâti'l-irfâniyye, Yevâkitü'l-hikem, Divânü Gavsi'l-a'zâm.

İÇİNDEKİLER

ALTMIŞ İKİNCİ SOHBET 13
ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ'NİN VEFATI 189

Allah'ın insanlara açacağı bir rahmeti tutup hapseden olamaz. (Fâtır, 2)

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Allahım! Ey zatını hamdetmekten âciz olduğumu bilen! Seni övenlerin en kamili olan, isim ve sıfatlarının hakikatini, zatının tecellilerinin inceliklerini bildirdiğin, seni kemaline lâyık bir biçimde tanıyan, başkalarına ilham etmediğin hamd sözlerini kendisine ilham ettiğin ve ferdâniyetinin zuhur edeceği ve mazhariyetinin ortaya çıkacağı günde de kat kat fazlasını ilham edeceğin zât hürmetine Ona, Onun enfes varlığına, mukaddes kemaline yaraşır biçimde, salat ü selam etmeni, edeceğin salat ü selamları, onun hissî ve manevî varlık dairelerine ve bu ikisine bağlı olan halk ve emr âlemlerine tamim etmeni diliyorum ki nebilerinden, resullerinden, meleklerinden ve sâlih kullarından kimseyi dışarıda bırakma ve bu yüce lutfa onların hepsi mazhar olsunlar.

ALTMIŞ İKİNCİ SOHBET

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) 546 yılı Recep ayının sonunda Cuma günü sabahı medresede şöyle sohbet etti:

Kalbinde insanların tümünden bir zerre bile kalmayıncaya ve hiçbir evi ve ülkeyi görmez oluncaya değin Allah'ı tevhid etmeye devam et. Tevhid herşeyi öldürür. Deva Allah'ı tevhid etmekte ve dünya yılanından yüz çevirmektedir. Bu yılandan kaç ki Havva, gelip onun dişlerini söksün, zehirini akıtsın, seni kendine yaklaştırsın ve sanatını sana öğretsin ve sana bıraksın. Bundan sonra dünyanın sana verecek bir eziyeti kalmaz, sen onda tasarruf edersin de seni ısıramaz.

Sen Allah'ı, Allah da seni sevdiği zaman Allah, dünyanın kötülüklerine, nefsin arzularına, dünyevî lezzetlere, nefse, heva ve hevese ve şey-

tanlara karşı sana yeter de dünyadaki kısmetini hiçbir zarar ve keder görmeksizin alıverirsin.

A mesnetsiz iddiada bulunan! Allah'a ortak koşa koşa daha ne zamana kadar Onu tevhid ettiğini iddia edeceksin? Geceleyin ürperti veren yerlere ben silahsız çıkabilirim ama sen silahsız çıkamazsın. Buna rağmen kalkıp hangimizin -senin mi yoksa benim mi- korkak olduğuna bakıyorsun, ahiret giysisinin altına hangimizin -senin mi yoksa benim mi- gireceğini merak ediyorsun. Sen münafıklık içinde yetiştin, bense iman içinde yetiştim.

Ey cemaat! Siz dünyadan bir şeyler koparabilmek için onun peşinden koşuyorsunuz, dünya ise kendini vermek İçin Allah'ın veli kullarının ardından koşuyor. Başı eğik bir halde huzurlarında duruyor. Benliğini tevhid kılıcı ile döv, ona tevfik elbisesi giydir, onunla savaşmak için mızrağını, takva kalkanını ve yakîn kılıcını al. Bazen kavga mızrakla, bazen de kılıçla olur. Benliğin sana boyun eğinceye, üzerine binip yularını eline alıncaya kadar böyle devam et. Bunu başardığın zaman onun üzerinde karada ve denizde yolculuk edersin. İşte o zaman Rabbin seninle övünür. Sonra sen nefislerine esir düşüp bir türlü kurtulamayanların öncüsü olursun. Kim nefsini tanır ve yenerse nefsi onun bineği olur, yükünü taşır ve emirlerinde ona karşı gelmez. Nefsini tanıyıp haz aldığı şeylerden uzak tutmadıkça ve hakkını vermedikçe senden iş çıkmaz. Bunu başardığın anda nefis kalpten gelenle huzur duyar, kalp de sırdan gelen-

le huzur duyar, sır da Hak'dan gelenle huzur duyar. Cihad sopasını nefsinizin üzerinden eksik etmeyin. Onun tuzaklarına kanmayın, uyur gözüktüğüne aldanmayın. Canavarın uyur gözüktüğüne bakmayın. Çünkü o size kendisini uykuda gösterir ama tuzağına düşecek bir avın peşindedir. Bu nefis var ya, kendini huzur bulmuş (mutmain olmuş), boyun eğmiş, alçakgönüllü ve hayra uyar gibi gösterir ama içinde bunun tersini saklar. Bu sebeple nefisten gelecek şeylerde çekinceli davran.

Allah dostlarının, insanlarla işi yoktur ama onlara bakmakla; emretmek ve yasaklamak için onlarla oturup kalkmakla yükümlüdürler. Onların insanlarla ilişkisi bir denizden geçip hükümdarın yanına varmak isteyen bir topluluğa benzer. Onlardan bir kısmı yolu bulmuş ve oradan geçip varacakları yere ulaşmışlardır. Hükümdarın huzuruna varınca hükümdar topluluğun geriye kalan kısmının boğulmak üzere olduklarını ve ilk gelenlerin girmiş olduğu yolu bulamadıklarını görür ve huzuruna gelmiş olanlara diğerlerinin yanına geri dönüp geldikleri yolu onlara da tarif etmelerini emreder. Onlar da geri dönüp ana yol üzerinde dururlar ve onlara "Yol buradadır" diye çağırırlar ve onlara yol gösterirler. Onlar yanlarına gelince de ellerinden tutarlar.

Bunun aslı Allah'ın "İman eden dedi ki: Ey kavmim! Peşimden gelin de size kurtuluş yolunu göstereyim"[1] buyruğudur.

---

1. Gâfir / 38

Dolayısıyla akıllı olanınız dünya malını elde etmekle, çocuk, aile, mal, yiyecek, giyecek, binek ve evlenecek kadınlar bulduğuna sevinip ne yapacağını şaşırmaz. Bütün bunlar kuru bir hevestir. Müminin sevinci imanını ve yakîninin güçlü oluşuyla ve kalbinin Allah'a yakınlık kapısına ulaşmış olmasıyladır. Şunu iyi bilin ki dünyanın ve ahiretin asıl hükümdarları Allah'ı tanıyıp sırf Onun için çalışan, gayret gösterenlerdir.

Oğlum! Sen insanları Allah'a ortak koşup dururken kalbin ve sırrın nasıl safâ bulacak? Her gece ayağına gidip şikayetini sunduğun ve dilendiğin herkese yardım edip dururken nasıl iflah olacaksın? İçinde zerre kadar bile tevhid yokken kalbin nasıl safâ bulacak? Tevhid bir ışıktır, insanları Allah'a ortak koşmaksa karanlıktır. Kalbinde ufacık da olsa takva yokken sen nasıl kurtulacaksın? Yaradılmışlar seni Yaradandan perdeliyor. Sebeplerle uğraştığın için sebeplerin Yaratıcısını (müsebbib) göremiyorsun. İnsanlara tevekkül edip güvendiğin için hakikati göremiyorsun. Sadece iddiada bulunuyorsun. Delilin olmadan, sırf iddia etmekle bir bağ maydonozu bile alamazsın.

Bu iş, iki yoldan biriyle olur:

Birincisi gayret gösterip zorluklara göğüs germek ve zor ve yorucu olanı yüklenmektir ki sâlih kullar arasında bilinen ve yaygın olan yol budur.

İkincisi ise hiç güçlük çekmeden Allah'ın nasip etmesi (mevhibe) yoludur. Bu da insanlardan çok azına nasip olur. Allah kullarından biri-

ne marifetini (zâtının bilgisini) ve sevgisini nasip eder. Onu ailesinin içinden ve yapmakta olduğu işinden alır ve onun üzerinde sonsuz kudretini gösterir. Onu, yol kesicilikten alır, tekkeye kapatır, bütün yaratılmışları onun kalbinden çıkartır ve zâtına yakınlık kapısını açar. Onu saçma davranışlar sergilemekten uzaklaştırır da en küçük şey bile ona yeter. Ona bir anlayış, hüküm ve yücelik verir. O da duyduğu ve gördüğü herşeyden ders çıkartmaya başlar ve Allah'ın yol gösterip yardım etmesiyle ve kuluna kâfi gelmesiyle, ancak kendisini Allah'a yaklaştıracak işler yapar. Ondan hiç ayrı ve uzak kalmazlar. Allah'ın Yusuf Peygamber hakkında "İşte böyle yaptık ki onu kötülükten ve çirkin işten uzak tutalım. Hiç kuşkusuz Yusuf bizim seçme kullarımızdandır"[2] buyurduğu gibi olur. Allah kötülüğü ve çirkin işleri ondan uzaklaştırır ve tevfikini onun hizmetine sunar. Allah'ı seven ârif kul bildiği bütün yolları deneyerek insanlara öğüt verir, bazen sözleriyle, bazen davranışlarıyla, bazen de himmetiyle. Anladıkları ve anlamadıkları bütün yolarla onlara öğütler verir.

Oğlum! İmanın zayıf olduğu zaman sen sadece ve sadece kendinle ilgilen. Ailenden, komşundan, hemşehrinden ve yaşadığın çevrenin insanlarından sana ne? İmanın güçlendiği zaman ailenin, çocuklarının, sonra da insanların yanına çıkabilirsin. Takva zırhını kuşanmadan, kal-

2. Yusuf / 24

binin başına iman mihverini geçirmeden, eline tevhid kılıcını almadan, kınında da duayı kabul okları bulunmadan, başarı atına binmeden ve vurkaç taktiğini öğrenmeden, kılıçla ve mızrakla dövüşmeyi öğrenmeden insanların karşısına çıkma. Bunları gerçekleştirdikten sonra Hakk'ın düşmanlarıyla savaşabilirsin. İşte o zaman Allah'ın yardımı sana altı yönden gelir. İnsanları şeytanın ellerinden kurtarır ve Hakk'ın kapısına götürürsün. Onlara cennetliklerin amellerini emreder, cehennemliklerin amellerinden sakındırırsın. Sen cenneti ve cehennemi öğrenip her birine uygun olan amelleri tanıdıktan sonra bu niye olmasın ki? Bu makâma eren kimsenin kalp gözündeki perdeler indirilir. Altı yönden hangisine dönerse dönsün görüş uzaklığı delinir ve böylece Allah'tan perdelenmez. Kalp başını yukarı kaldırınca arşı ve gökleri görür. Kafasını yere indirince yerin alt katmanlarını ve cinlerin oturmakta olduğu yerleri görür. Bütün bunları sağlayan şey, iman ve marifetullahdır. Bu makâma erince insanları Hakk'ın kapısına çağır. Bunu başarmadan önce senden hiçbir şey çıkmaz. Allah'ın kapısında değilken insanları çağıracak olursan onları çağırman senin hakkında ağır bir yük olur. Hareket ettikçe ayakların toprağa batar, yükselmeyi istedikçe alçalırsın. Sen sâlih kullar hakkında hiçbir şey bilmiyorsun. Sadece laf kalabalığı yapıyorsun, içten gelmeyen sözler söylüyorsun. Sen bâtını olmayan bir zâhirsin (içi olmayan boş bir kabuksun). İnsanları kalbinden atmadan onların içinde dolaşıyorsun. Hiç saldırmayı, sıçra-

mayı düşünmeden gelişigüzel hareket ediyorsun. Senin kılıcın odundan, okların kibritten yapılmış. Sen korkaksın, en ufak cesaretin yok. Küçücük bir ok bile seni öldürebilir. Bir sivrisinek senin kıyametini kopartabilir.

Allahım! Dinimizi, imanımızı ve bedenlerimizi yakınlığınla güçlendir. Bize dünyada ve ahirette güzellik ver ve bizi ateş azabından koru.

(Abdülkâdir Geylânî (r.a.) şöyle sohbet etti:)

Ben kimseyle oturmam. Otursam bile bana uyan iki ya da üç beş kişiyle otururum. Allah dostlarının sohbetinde bulun. Çünkü onlar birine bakıp himmetlerini ona yönelttikleri zaman onu severler. O bakılan, ister Yahudi, ister Hıristiyan, isterse Mecusi olsun hiç farketmez. Baktıkları müslümansa imanı, yakîni artar ve ayağını yere daha sağlam basar. Kalp düzgün olunca bakış da düzgün olur. Kalp düzgün olunca Allah'a yaklaşır. Kul yakınlık ve marifet nuruyla baktığı zaman bakışını Allah yönlendirir. Yakınlık, kalbinde bir bulut; bakışı, bir şimşek; öğüt vermesi de bir yağmur oluverir. Dili, gönlünden geçenleri ifade etme gücü bulur. Dili mürekkebini marifet hokkasından ve ilim denizinden alan bir kalem oluverir. Sözü ve bakışı, gönlünden geçenlerin gökgürültüsü olur. Her ikisi de Allah tarafından gelen sağlam bir kökten çıkar. Emirleri güzelce yerine getirip yasaklardan gerektiği şekilde kaçan ve Hz. Peygamber'i hoşnut etmekte elinden geleni yapan kimse bu yolda başarılı olur, üze-

rinde bazı kalıntılar kalır, Allah tarafından gönderilmiş olan hakikati aramaya koyulur ki üzerindeki kalıntılar da gitsin, ilmi ve Allah'a yakınlığı artsın. Allah'ı arama yolunda doğruluk, güzel amellerin meyvesidir. Güzel amel, Allah'a karşı sergilenmesi uygun olan ve Ondan başka ortağı bulunmayan davranış demektir. Güzel amel seni Dilediğinin (Murâd) yoluna koyar, sen de o yolda sağa sola sapmaksızın kalp, sır ve mânâ adımlarınla ilerlersin. Herşeyden sıyrılırsın. Ne insanların, ne dünyanın, ne de ahiretin yanında olursun. Allah'ın rızasını dileyen kimseler arasına karışırsın. Nitekim Musa (a.s.) "Rabbim! Sen razı olasın diye sana hemencecik geldim"[3] buyurmuştur. Kim, Allah'ın Hz. Musa hakkında "Biz ona daha önceden diğer süt anneleri haram kılmıştık"[4] buyurduğu gibi, sırf Allah rızasını ararsa seven ve sevgisinde gerçekçi olan böyle kulların kalplerine bütün süt anneler, yaratılmış ve sonradan meydana getirilmiş olan, yokken var olan herşey haram kılınır. İlâhî gayretten (kıskançlık) dolayı, hiçbir süt annenin sütü onun boğazından geçmemiştir. Hepsi yere dökülmüş ve tamamen boşa gitmiştir ki böylece Musa sevgilisinden başka hiç kimseyle oyalanmasın.

Bu mümin ve ârif kul, davranışlarıyla Hz. Peygamber'i hoşnut etmeye devam ederse sonunda kalbinin, Rabbi huzuruna girmesi için izin istenir ve Allah'ın huzurundaki bir köle gibi olur.

---

3. Tâhâ / 84
4. Kasas / 12

Hizmet süresi uzayınca "Üstad! Bana hükümdarın kapısını göster, beni onunla meşgul et ve onu görebileceğim bir yere yerleştir. Elimi Ona yakınlık kapısının halkasının üzerine koy" der. O da onu yanına alır ve kapıya yaklaştırır. Ona "Senin yanında ne var Ey Muhammed! Yanında ne var ey elçi! Ey kılavuz! Ey öğretici!" denir. O da "Sen biliyorsun, büyüttüğün ve bu kapıya kulluk etmeye razı ettiğin bir kuş yavrusu var" der. Sonra kalbine "İşte Rabbinle birliktesin" der. Nitekim Cebrail (a.s.) Peygamberimizi göğe çıkarıp Rabbine yaklaştırınca "İşte Rabbinle birliktesin" demiştir.

Oğlum! Güzel amel ver, Âlemlerin Rabbine yakınlık al.

Oğlum! Çok ilerileri düşünme ve hırsını azalt. Hayata veda etmek üzere olan kimsenin kılacağı namaz gibi namaz kıl. Müminin, vasiyeti başının altında yazılı olmadan uyuması yakışık almaz. Allah, onu sağlıklı bir şekilde uyandırırsa bereket bulur. Aksi halde o öldükten sonra ailesi onun vasiyetini bulup malından faydalanırlar, ona da rahmet okurlar. Veda edip ayrılacak olan kimse gibi yemek ye, varlığın da ailesine veda edip gidecek kimsenin varlığı gibi olsun, kardeşlerinle buluşman da yine veda etmek üzere olan kimseye benzesin. Kalbinde "Ben veda edip ayrılacak olan bir yolcuyum" düşüncesini oluştur. İşi, başkasının elinde olan kimse nasıl böyle davranmaz ki? İnsanlardan sadece üç beş kişi, başına gelecek olaylardan, neler yapacağından ve ne za-

man öleceğinden haberdar olur. Bu, onların kalplerine bir hazine misali saklanmıştır. Sizin güneşi gördüğünüz gibi onlar da kalplerindekini öyle görürler. Ama dilleri bunu anlatamaz. Bu bilgiden önce sır haberdar olur, kalbe bildirir, kalp huzura ermiş olan nefse bildirir ve saklamasını ister. Nefis, bu bilgiden ancak terbiye öğrenip kalbe uşaklık ettikten ve onun yanında durduktan sonra haberdar olabilir. Birçok mücadele ve uğraşı sonrası bu bilgiyi öğrenmeye liyakat kazanabilir. Kim bu makama ererse Allah'ın yeryüzündeki halifesi ve sözcüsü olur. Allah sırlar kapısıdır, Hakk'ın hazineleri olan kalp hazinelerinin anahtarı Allah'ın katındadır. Bu, insanların akıllarıyla kavrayamayacakları bir şeydir. Onun hakkında bilinen, aydınlığa kavuşan bilgilerin tümü, doğanın bir zerresi, denizinin bir damlası ve güneşini bir kandili bile olamaz.

Allahım bu sırları ifşa ettiğim için senden özür diliyorum. Sen biliyorsun ki ben yenik düşmüş, kendimden geçmişim. Gerçi sûfîlerden biri "Özür dileyeceğin davranıştan uzak dur" demiştir ama şu kürsüye çıkınca sizin varlığınızı unutuyorum ve kalbimin karşısında, özür dileyeceğim ve çekineceğim kimsecikler kalmıyor. Bir defasında sizden kaçmak istedim ama yine içinize düştüm. İsterdim ki her geceyi başka bir yerde geçireyim, şehirden şehire, köyden köye yolculuk edeyim ve ölünceye dek gurbette ve insanlardan saklı olarak kalayım. Benim arzuladığım şey buydu ama Allah bunun tersini di-

ledi, böylece kaçtığım şeyin tam ortasında buldum kendimi.

Şu kalp var ya, düzgün olup ayakları Hakk'ın kapısına sağlam basınca tekvin (var etme) çölüne, ovalarına ve denizine düşer. Bazen Allah'ın sözüyle, bazen himmetiyle, bazen de nazarıyla (onu koruyup kollaması ile) hareket eder. Adeta Allah'ın fiili olur sonra görevden alınır. Önce fani olur, sonra bekâ bulur. İçinizden buna inananların sayısı çok azdır, çoğunuz bunu yalanlar. Buna inanıp bu doğrultuda hareket etmek işin son noktasıdır. Sâlih kulların özel hâllerini ancak heva ve hevesinin peşinde koşan, deccal kılıklı münafıklar inkâr eder. Bu işin temeli önce sağlam bir şekilde inanmak sonra da bu doğrultuda hareket etmektir. Bir kimse zâhir hükümlerle amel ederse bu ameli onun Allah'ı tanımasını ve bilmesini sağlar. Hükümler kendisiyle insanlar arasında; sahip olduğu ilim ise kendisiyle Rabbi arasında olur. Zâhir amelleri bâtın amellerine oranla küçücük kalır. Organları sükunet bulur, ama kalbi bir türlü sükunet bulmaz. Beden gözü uyur ama kalp gözü uyumaz. Kendisi uyurken kalbi amel etmeye ve Allah'ı anmaya devam eder.

Anlatıldığına göre bir sûfî elinden tesbihi hiç düşürmez ve hep Allah'ı tesbih edermiş. Birgün uyumuş, uyandığında bir de bakmış ki eli tesbih çekiyor, dili de Allah'ı zikrediyor.

Kalbe ferman gelir, amel eder; sırra ferman gelir o da bâtın amelleri işler. Onların bunun dı-

şında da ettikleri ameller vardır. Onlar bunun için çalışırlar.[5]

Organlarla işlenen zâhir ameller âbidlere aittir, kalp ve sır ile işlenen bâtın amelleri ise Allah'ın seçkin kullarına aittir. Onlar Allah'la aralarında bir yakınlık olmasına rağmen hep korku içindedir. Sahip oldukları makâmı kaybetmekten, hallerinde bir değişiklik olmasından korkarlar. Kalplerinin çevrilmesinden korkarlar. Kalplerinin çevrilmesinden, güneşlerinin ve aylarının ışığını kaybetmesinden, ayaklarının sürçmesinden korkarlar. Allah'a yakınlık kapısının kolunu hiç bırakmazlar ve Onun rahmet eteğine sıkıca tutunurlar. Allah'a "Ey Rabbimiz! Biz senden ne dünyayı, ne de ahireti istiyoruz. Senden tek istediğimiz bizi affetmen ve dinimizde bize afiyet vermendir, imanımızın ve marifetimizin kalıcı olmasıdır. Bize bunu lütfeyle. Senin rahmet eteğine tutunduk, beklentimizde elimizi boşa çıkarma. Bunu bizim için oldur. Çünkü sen bir şeyi dilediğin zaman 'Ol' dersin, hemen oluverir" diye yakarırlar.

Ey cemaat! Söz ve davranışlarınızda Allah dostlarına uyun. Onlara hizmet edin, mallarınızla ve canlarınızla onlara yaklaşma gayreti içinde olun. Onlara verdiğiniz her ne varsa o, yine size aittir, sadece onların yanında korunmaktadır. İleride bu verdiklerinizi size geri verecekler.

Kalem, ezelde rızkının dar olacağını yazmış iken rızkının bol olmasını arzuluyorsun. Bu dav-

5. Müminun / 63

ranışınla cezayı ve kınanmayı hak ediyorsun. Çünkü kısmetinde olmayan bir şeyi istiyorsun. Dünyadan, kısmetinde olmayan hiçbir şeyi alamayacağın halde dünya için hırslı olmaya ve mal mülk istemeye daha ne kadar devam edeceksin?

Allah dostları, hep itaat üzeredir, kalpleri de ürperti içindedir. Sizse isyandasınız, hep karşı geliyorsunuz, kalpleriniz ise güven duygusu içinde. Aldanmak tam anlamıyla işte budur. Allah'ın sizi apansız yakalayıvermesinden sakının.

Peygamberimiz (s.a.v.) "Her sanatta, bileninden, ustasından faydalanın" buyurmuştur. İbadet etmek de bir sanattır, ustası ise amellerinden ihlaslı olanlar, hükümleri bilip uygulayanlar, Allah'ı tanıdıktan sonra insanlara veda edenler ve kalp ve sır ayaklarıyla nefislerinden, mallarından, çocuklarından ve Rableri dışındaki herşeyden kaçanlardır. Bedenleri insanlar arasında medeniyet içindedir, kalpleri ise çöllerde ıssız yerlerdedir. Kalpleri güzelce yetişip kanatları güçlenineceye ve gökyüzüne uçuncaya kadar böyle devam ederler. Onlar kendilerine yüksek hedefler koymuşlar, kalpleri uçup Hakk'ın huzuruna varmıştır. Böylece Allah'ın, haklarında "Hiç kuşkusuz onlar bizim katımızda seçilmiş olan hayırlılardandır"[6] buyurduğu kimselerden olmuşlardır.

İman yakîne, yakîn marifete, marifet de ilme dönüşünce bir Allah eri olursun, zenginlerden alıp fakirlere dağıtırsın. Mutfağın sahibi olursun, rızık-

6. Sâd / 47

lar kalbinin ve sırrının eliyle sana gelir. A münafık! Böyle olmadıkça sen beş para etmezsin.

Vay sana vay! Allah'ın hükmünü bilen, dünyayı kalbinden silmiş, haramlardan ve haram şüphesi taşıyan şeylerden sakınan bir mürşidin elinde yetişmedin. Yazık ki ne yazık! Bir şeyi hiç karşılıksız almak istiyorsun. Ama nafile! Senin eline hiçbir şey geçmez. (Üç kuruşluk) dünya bile zorluğunu çekmeden eline geçmiyor, Allah'ın katındakini nasıl elde edeceksin?! Allah'ın, Yüce Kitabında "Onlar gecenin çok az bir bölümünde uyurlar, seher vakitlerinde de istiğfar eder, bağışlanma dilerler"[7] buyurarak, çok ibadet etmekle nitelediği kimselere göre sen neredesin? Allah, onların kulluğa önem verdiklerini görünce onlara kendilerini uyandıracak, yataktan kaldıracak melekler görevlendirir. Peygamberimiz (s.a.v.) "Allah Cebrail'e 'Ey Cebrail! Falanca kulumu uykusundan uyandır, falanca kulumu da uyut' buyurur" demiştir.

Bu hadis iki türlü anlaşılabilir:

Birinci anlama göre "Falanca kulumu uykusundan uyandır, çünkü o, ibadetine önem verir, günah işlemekten kaçar. Ondan dalgınlığı ve uykuyu gider. Falanca kulumu da uyut. Çünkü o yalancı münafığın tekidir. Boş şeyler içinde kaybolmuş, kat kat lanete uğramıştır. Ona uyuklama ver ki onu ayakta olanlar içinde görmeyeyim" demektir.

---

7. Zâriyat / 17-18

İkinci anlama göre ise "Falanca kulumu uykusundan kaldır. Çünkü o Beni seviyor ve istiyor. Sevmekse güçlük çekmeyi, yorulmayı gerektirir. Falanca kulumu da uyut. Çünkü O, Benim sevgili kulumdur. Sevgiliyi ise dinlendirmek gerekir" demektir.

O, uyur ve dinlenir. Çünkü sözünü tutmak için gece gündüz demeden çalışmış ve sevgisini ispatlamıştır. Bu gerçekleştikten sonra sıra Allah'ın sözünü tutmasına gelmiştir. Çünkü O (c.c.) kendi yolunda çalışıp yorulan herkesi kendi yanında dinlendireceğini garanti etmiştir.

Allah dostlarının kalpleri Rablerine doğru yol alıp yükselince uyanıkken göremediklerini uykuda iken görürler. Kalpleri ve sırları, uyanıkken göremedikleri şeyleri görmeye başlarlar. Onlar namaz kılmış, oruç tutmuş, nefislerini aç bırakarak, onurunu kırarak yenmiş, her türden ibadetleri yerine getirmek için gece gündüz demeden çalışmışlar ve sonunda cennetlerini bulmuşlardır. Cenneti bulduktan sonra onlara "Yürünmesi gereken yol bu değildir, Hakk'a giden yolu aramaktır" denmiştir. Bunun üzerine kalp amelleri işlemeye başlamışlardır. Kalpleri Allah'a erince onun katında karar kılmışlar ve aradıklarının bilgisini Onun yanında bulmuşlardır. Rablerine kulluk yolunda harcadıkları emekleri gözlerinde küçülmüştür. Mümin, Rabbine ulaşıncaya kadar zahmet çeker.

Yazık sana! Bana mürit olduğunu iddia ediyorsun ama malını benden esirgiyorsun. Sen bu

iddianda yalancısın. Müridin, mürşidinden saklayıp esirgeyeceği gömleği, sarığı, altını ve malı olmaz. Şeyhi neyi yemesini emrediyorsa tabağında onu yer. Çünkü o, kendi varlığından vazgeçmiştir. Belki Allah'tandır diyerek mürşidinin emir ve yasaklarını bekler. Mürşidinin eliyle her ne gelirse onu hayırlı bilir, onun çıkrığında eğirilir.

Mürşidini kalbinden suçluyor, töhmet altında görüyorsan onun sohbetinde bulunma. Çünkü bu durumda onun sohbetinde bulunmanın, ona müridlik yapmanın sana bir faydası dokunmaz. Hasta, doktoruna güvenmiyorsa onun vereceği reçete ile iyileşmez.

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) bir süre konuştuktan sonra sohbetine şöyle devam etti:

Kim insanlara olan ilgisini gerçek mânâda yok ederse insanlar ona rağbet eder, ilgi gösterirler, sözünü dinleyerek ve kendisine bakarak ondan faydalanırlar. İnsanları Allah'ın bildiği gibi bilip tanıdığı gibi tanırsan insanlara ait özelliklerin kaybolur. Cinler, insanlar ve melekler senden uzaklaşır, kalbin başka bir nitelik kazanır. Sırrından da varlık kabuğun, insanoğlunun alışkanlık kabuğu uzaklaştırılır. Hüküm gelir ve senin üzerine gömlek olur. Böylece yeryüzünde kendi isteğinle ve Rabbinin yaratmasıyla giydirilmiş olursun. İlahî ilim gelir ve kalbinle sırrının üzerine gömlek olur.

Peygamberimizin (s.a.v.) getirdiklerinden ayrılma ki onlar Kitap ve Sünnettir. Çünkü onları terk

eden zındık olur ve İslam boyunduruğundan çıkar. Böylece dünyada Allah'ı kendisine kızdırmış, ahirette de cehennemi ve azabı hak etmiş olur.

Ârif kulun kalbinde, hükümlerini gerektiği şekilde yerine getirip Allah'ın kapısında durur olduktan sonra Allah'la kendi arasında olan bir şey daha vardır. Bu da insanların, peşine takılıp ardından gelmesine ve sözünü dinlemesine liyakat kazanması, ehil olmasıdır. Bundan dolayı Allah'ın hükümlerini gerektiği şekilde yerine getirmeyen kimselere uyulması yasaklanmıştır. Çünkü bu, mutlaka olması gereken bir şeydir. Bu işin esası da budur. Kim bu işi sağlam yapar, ihlaslı olur ve insanlara da öğretirse o, Allah katında büyük bir kimsedir. Bundan dolayı Peygamberimiz (s.a.v.) "Her kim ilim öğrenir, öğrendiğini uygular ve başkalarına öğretirse Melekût âleminde 'Ulu' (azîm) diye çağrılır" buyurmuştur.

Câhilliğinle bir köşeye çekileyim deme. Çünkü bilgisizce insanların arasından ayrılıp inzivaya çekilmek (halvet), büyük bir bozukluktur. Bundan dolayı Peygamberimiz (s.a.v.) "Önce fıkıh öğren, bilgilen sonra inzivaya çekil" buyurmuştur.

Yeryüzünde korktuğun veya bir şeyler umduğun birileri varken senin köşene çekilip ibadetle uğraşman yakışık almaz. Kendisinden korkulan ve beklenti içinde olunan sadece ve sadece Allah olmalıdır.

Ben Allah'tan başkasını ve zâtına yaklaşmak arzusuyla dinini doğrultmaktan başka bir şey bilmem. Dinini doğrulturum, başkalarını memnun

etmek için değil, sırf Allah'ı razı etmek için dinine yardım ederim. Sıddık kul, dinin çığlığını, kalbine ve sırrına nasıl seslendiğini duymuştur. İnsanlar dinin sınırlarını delip öteye geçince, emir ve yasaklarını dikkate almayınca ve dini arkalarına atınca sıddık kulun kalbi ve sırrı, dinin nasıl çığlık attığını ve nasıl yardım dilediğini duyar. Hemen ellerini, kollarını sıvazlar ve dinin yanında duruverir. İyiliği emredip kötülüğü yasaklamak konusunda ona yardımcı olur. Dinin iyiliğini ister ve korur onu. Bunu, nefsinin, doğasının, bilgisizliğinin ve münafıklığının gücüyle değil, Rabbinden aldığı güçle yapar. İbadet, alışkanlığı terk etmektir. Bütün alışkanlık ve âdetlerin yerini ibadetler almalıdır.

Onlar, dünyaya, ahirete ve insanlara tutunmayı terk etmiş, Hakk'a tutunmuşlardır. Kendinizi geçer akçe diye sunmayın. Çünkü parayı kontrol eden bu işin uzmanıdır. Paranızı sizden almaz. Onu mihenk taşıyla kontrol etme gereği bile duymaz. İyisi mi siz onu atın ve yok sayın. Sizden ancak, körüğe girip kalplığından kurtulan ve saf altın olan paralar kabul edilecektir. İşin kolay olduğunu sanmayın. Çoğunuz münafık davranışları sergilediğiniz halde ihlaslı olduğunuzu iddia ediyorsunuz. İmtihan olmasa iddialar ne kadar çok olurdu. Kim halîm ve sakin bir kimse olduğunu iddia ederse onu kızdırarak sınarız. Kerem (cömertlik) iddiasında olan kimseyi, kendisinden bir şeyler isteyerek sınarız. Kim neyi iddia ederse biz onu tersiyle sınarız. Şu hevesinizi bırakın

da bütün hâllerinizde takvaya sarılın. Allah takva sahiplerinin yanındadır.

İmanla ilgili meselelerde şirkten, diğer konularda ise günah işlemekten sakının, sonra Kitab ve Sünnet'in ipine tutunun ve sakın ola elinizden boşlamayın. Allah cömerttir, kerem sahibidir, kuluna iki korkuyu birden vermez.

Allah dostlarının dünya yemek, içmek, giyinmek, evlenmek ve diğer bütün işlerinde korktuklarını daha önce söylemiştik. Rablerinin hesaba çekmesinden ve azab etmesinden korktukları için haramı, haram şüphesi taşıyan şeyleri ve birçok helâli terk ettiler. Yiyeceklerinde, içeceklerinde ve bütün hâllerinde son derece ihtiyatlı davrandılar. Birçok şeyi, yüz çevirip gönül bağını keserek (zühd ile) terk ettiler. Bu zühd onlarda iyice yerleşince marifete dönüştü. Marifetleri yerleşince de Allah'ın bilgisi gelip başlarına taç oldu. Hiç kuşkusuz haram, birçok şüpheli ve mübah şey onlardan uzaklaştı, yanlarında sadece sıddıkların helâl saydığı saf helâller kaldı ki bunlarla kimse onları töhmet altında bırakmaz ve bunlar kimsenin aklına gelmez.

Kul dünyayı ve ahireti terk edip Allah'ın dışındaki herşeyden (mâsivâ) uzaklaşınca ve kalbi Allah'ın yakınlık, minnet ve lütuf evinin kapısına varınca Allah onu yiyecek, içecek, giyecek veya onun ihtiyacı olan herhangi bir şeyi elde etmekle uğraştırmaz, kalbini bunlarla oyalanmaktan uzak tutar. Allah'a yakınlaştırılan kulların (mukarrebîn) kalpleri daima yakınlık kitabı ve

özel ilim üzerine düşünür. Onların kalpleri ve sırları, iradeyi yok etmeyi ve kendini Allah'ın eline bırakmayı bilir, O da (c.c.) onları sorumluluğuna alır ve başkasının eline bırakmaz. Bu, insanların düşünce imkânının ve şu görüntü âleminin ötesinde bir şeydir. Onları fâni kılar sonra dilediği zaman yeniden diriltip geri gönderir. Böylece önceki ilimleri sonraki ilimleriyle pekişir. Önce cehâlet, sonra ilim, sonra amel, sonra ihlas, sonra ikinci ilim ve bir diğer ilim. Önce sessizce duruş, sonra konuşma. Önce kendinden vazgeçmek (fenâ), sonra Onunla var olmak (bekâ billâh).

Behey ölü kalpliler! Siz benim yanımda oturuyor değilsiniz. Behey dünyanın ve sultanların kulları! Behey zenginlerin kulları! Behey pahalılık ve ucuzluk kulları! Yazık size yazık! Bir buğday tanesinin fiyatı bir dinara varsa mümin bunu önemsemez ve hiç aldırış etmez. İmanı güçlü olduğu ve Allah'a tevekkül ettiği için onun rızkı Rabbine aittir.

Kendini müminlerden sayma, çık onların arasından. Herşey Allah'ın ordusu ve kırbaçlarıdır. İnsanlardan yüz çevirmek gereklidir, Onların Yaratıcısı ile meşgul olmak daha da gereklidir. Tevhidin işaretleriyle ve sıddıklara, veli kullara kulak vererek söylemiş olduğum sözler üzerinde düşündüğünüzü görmüyorum. Onların sözleri Allah'tan gelen vahiy gibidir. Onlar, insanların geneline gönderilmiş olan emirlerin de ötesinde, Onun adına ve Onun emriyle konuşurlar. Sen sadece heves edersin. Sözünü kitaplardan alır, söy-

lersin. Kitabın kaybolsa veya bir yangının içinde kalsa ya da görmeni sağlayan lamban sönse ne yapacaksın? Saksın kırılsa da içindeki su dökülse çakmağı, ateşi, kibriti ve su kaynağını nereden bulacaksın? Kim ilim öğrenir, öğrendiği ile amel eder ve amelinde ihlaslı olursa kalbindeki çakmak ve pınar Allah'tan bir nur olur da kendini de, başkalarını da aydınlatır.

Uzak durun bu konulardan, behey çenesi düşükler! Nefis ve hevalarının eliyle telif edilmiş kitaplara bağlı kalanlar! Yazık size yazık! Özel bir konuyu tartışıyorsunuz. Kırılıp kendinizi helak ediyorsunuz ve istediğinize de eremiyorsunuz. Sizin çabalayıp durmanızla yazgı ve ilim nasıl değişir? Müslüman ve müminler olunuz. Allah'ın "Ayetlerimize iman edip müslüman olanlar" buyruğunu hiç duymadın mı?

Müslümanlığın hakikati gönülden teslim olmaktır. Allah dostları, kendilerini Hakk'ın eline bırakmışlar, "nasıl" sorusunu, "Yap" ve "Yapma" emirlerini unutmuşlardır. Her türden kulluklar ederler ve korku içinde dururlar. Bundan dolayı Allah (c.c.) onları "Verdiklerini, kalpleri endişe içinde iken verirler" sözü ile anlatmıştır. Allah'ın emirlerini yerine getirirler, yasaklarından kaçarlar, verdiği sıkıntılara sabrederler, nimetlerine şükrederler, canlarını, mallarını, çocuklarını, namuslarını yazgılarının eline verirler, kalpleri de Allah'tan korkar.

Ârif kul ahiretten yüz çevirince ona "Benden uzak dur, Ben Hakk'ın kapısını arıyorum. Sen ve

dünya bence birsiniz. Dünya benim seni görmemi engelliyordu, sen de Rabbimi görmemi engelliyorsun. Beni Rabbimi görmekten alıkoyan hiçbir şeyin değeri yoktur" der.

Şu sözü dinleyin. Çünkü Allah'ı bilmenin, insanlar içinde Allah'ı istemenin (müridlik) özüdür. Bu hâl, Peygamberlerin, veli ve sâlih kulların hâlidir.

A dünyanın kulları! A ahiretin kulları! Siz ne Allah'ı, ne dünyayı, ne de ahireti biliyorsunuz. Siz duvar mısınız? Birinizin putu dünya, diğerinizinki ahiret, öteki insanlara kul olmuş, berikinin putu şehvet ve lezzet. Biri övülmek ve insanlar tarafından kabul edilmek peşinde. Allah'ın dışındaki herşey puttur.

Allah dostları, dünyayı ve ahireti değil, Allah'ın rızasını dilerler. Hakk'ın kapısında O'nu, doktorun evinde doktoru yetkili bilirler. Doktor ilaçlar içinden istediğini alır ve hastasına verir.

Hey gidi münafıklar! Siz bu konuda ne bilirsiniz?! Münafık bu söylediklerimden bir harfi bile duymaya tahammül edemez. Duyarsa kıyameti kopar. Çünkü onun doğruyu dinlemeye tahammülü yoktur. Benim sözüm doğrudur, ben doğru yoldayım ve sözlerim benden değil, Allah'tandır, hevesimden değil, dindendir. Fakat senin anlayışın bozuk.

Yazık sana! İlim öğrendin ama öğrendiğinle amel etmedin. İlmin sana nasıl fayda verecek? Gençken mürşidlere hizmet etmedin, yaşlandığın-

da nasıl hizmet edeceksin? Bütün müminler, öleceksi zaman gözleri açılır ve cennetteki misallerini görürler. İri gözlü huriler ve cennetin hizmetçileri onu gösterir ve burnuna cennet kokusundan hoş bir rayiha gelir de ölüm ve ölüm sıkıntıları onun için kolaylaşır. Allah onlara Âsiye annemize yaptığını yapar. Müminlerden bir kısmı da bunu ölmeden çok önce öğrenir. Bunlar murâd (Allah tarafından istenen) ve müfred (Allah'ın kendine seçtiği) olmuş olan yaklaştırılmış (mukarreb) kullardır.

Yazık sana! Ey Allah'a itiraz eden, Ondan şikayetçi olan! Boş sözler sarfetme, saçmalama. Olacağa çare yoktur, kimse kaza'nın önüne geçemez. İşi sahibine bırak rahat edersin. Şu gündüzü ve geceyi geri çevirebilir misin? Sen istesen de, istemesen de gece ve gündüz birbiri ardınca devam eder. Allah böyle yazmış, senin yararına veya zararına böyle takdir eylemiş. Fakirlik gecesi gelince ona selam ver ve zenginlik gündüzüne veda et. Hastalık gecesi gelince onu güzelce buyur et ve afiyet gündüzüne elveda de. İstemediğin bir şeyin gecesi gelince onu güzellikle karşıla, sevdiğin şeylerin gecelerine veda et. Hastalık, fakirlik ve onur kırıklığı gecelerini dingin bir gönülle karşıla. Allah'ın kaza ve kaderinden hiçbir şeye karşı gelme ki helak olursun, imanın gider, kalbin bulanır ve sırrı ölür. Allah (c.c.) göndermiş olduğu kutsal kitaplardan birinde şöyle buyurmuştur: "Ben O Allahım ki Benden başka ilah yoktur. Kim benim kazama gönülden teslim olur, verdi-

ğim sıkıntılara sabreder, nimetlerime şükrederse katımda ona sıddıklar zümresine yazarım. Kim de benim kazama gönülden teslim olmaz, verdiğim sıkıntılara sabretmez ve nimetlerime şükretmezse kendine Benden başka bir Rab arasın".

Kazaya razı olmaz, sıkıntıya katlanmaz, nimete şükretmezsen senin Rabbin yok demektir. Sen kendine başka bir Rab ara ama Ondan başka da Rab yok ki! Gerçekten Onu istiyorsan (hakiki mürit isen) kazaya rıza göster, kadere; hayrına şerrine, acısına tatlısına inan. Seni bulacak olan şey, senin sakınmanla seni şaşmaz, seni şaşacak olan şey ise aramanla, çaba göstermenle gelip seni bulmaz. İmanın hakikatine erdiğin vakit velayetler (dostluklar) kapısına ayak basar ve işte o zaman Allah'ın gerçek kullarından olursun. Velinin alameti bütün hâllerinde Rabbine uymasıdır, adeta bütün varlığı ile bir uyumun (muvafakat) ta kendisi olmasıdır. Emirleri yapar, yasaklardan kaçar ve hiçbir zaman "Bu niye böyle oldu, nasıl şöyle oldu" gibi sorular sormaz. Hiç kuşkusuz Allah'la beraberliği devam eder. Allah'ın yakınlık sohbetinde bulunur, ne sağa, ne sola, ne arkaya döner. Sadece önüne bakar. Arkası olmayan bir ön, uzaklığı olmayan bir yakınlık, bulanıklığı olmayan bir duruluk, şerri olmayan bir hayır olur. Sen insanlara bel bağlıyor, onlardan korkuyorsun. Bunun adı Rabbine şirk koşmaktır. Sana bir şey verildiği zaman insanları övüyor, verilmediği zaman da yeriyorsun. Bunun adı da Allah'a şirk koşmaktır.

Yazık sana! Bu konuda onlara ait olan hiçbir şey yoktur. Sende iş yok, tevhid yok. Bütün varlıklar Allah tarafından var edilir, Onun eliyle alınır, insanların bu konuda hiçbir yetkisi yoktur. Ona doğru yol aldıktan sonra kapısına varmakla alınır. Sebebe sarılmak başlangıçta olur, işin sonunda ise sadece sebepleri Yaratan vardır. Bir işe yeni giren, isteğini sebeplerden bekler. Örneğin bir kuş yavrusu bekler ki anne babası ağzına yiyeceğini koysun. Büyüyüp uçmayı öğrendiği zaman ise kanatları güçlenir, artık anne babasına gerek duymaz ve besinini kendisi arar. İçinizden biri hiç kendi gücüne, kuvvetine, insanlara güvenmeden sırf Allah'a tevekkül aracılığıyla bir şey yedi mi?

Yazık size! Sahip olmadığınız şeyi iddia ediyorsunuz. Kendi gücüne, kuvvetine ve sebeplere güvenip dururken nasıl oluyor da müslüman olduğunu, iman ettiğini, imanının sağlam olduğunu ve Allah'ı tevhid ettiğini iddia edebiliyorsun? Akıllı ol, bu iş sadece kuru iddia ile olmaz.

Yazıklar olsun sana! İnsanlara öğüt vermek için bu makama oturuyor, sonra da aralarında gülüyorsun ve onlara gülünç öyküler anlatıyorsun. Hiç kuşkusuz ne sen, ne de onlar kurtuluşa erebilirsiniz. Öğüt veren, öğretici ve eğiticidir; dinleyenler ise çocuklar gibidir. Çocuk ancak sertlik, ciddiyet ve vakarla öğrenir. İnsanlardan ancak üç beş kişi Allah vergisi olmadan öğrenebilir. Görünüşüyle müslüman olduğunu iddia edenlerden çoğu kâfirlerin dediği gibi "Bu hayat ancak dün-

ya hayatından ibarettir. Burada ölür ve diriliriz. Bizi öldüren sadece ve sadece zamandır" derler.

Kâfirler böyle söylediler. Sizin de çoğunuz bunu söylüyor ama davranışlarıyla bunu saklıyorlar. Böyle diyenlerin benim katımda bir sineğin kanadının ağırlığı kadar bile değeri yoktur. Onların bu hâlleri Allah katında çok iyi bilinir. Onların, kötüyle iyiyi birbirinden ayıracak alı ve ayırma yetisi yoktur.

Allah'ın, Yusuf kıssasında "Yusuf dedi ki: Biz malımızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını yanımızda tutmaktan Allah'a sığınırız" sözü "velilik, tevhid ve iman malını, yanında bulduğumuzdan başkasını" anlamındadır. Kulun kalbi, bütünüyle Allah'a ait olunca Allah onu insanlarla ve sebeplerle birlikte bırakmaz. Alışverişle, sebepleri alıp vermekle uğraştırmaz. Onu onlardan ayırır ve kendine ait kılar. Düşünce elinden tutar kaldırır, kapısında oturtur ve lütuf kucağında uyutur.

Yazık sana! Müslümanlık gömleğin yırtılmış, iman gömleğin pisliğe bulanmış. Sen çıplaksın, kalbin de câhil. Sırrın bulanık, gönlün İslam diniyle inşirah bulmamış, için harabeye dönmüş ama dış görünüşün mükemmel. Sayfaların kararmış. Tutkun olduğun dünya senden ayrılacak. Kabir ve ahiret seni bekliyor. İçinde bulunduğun durumun ne yakında başına geleceklerin farkına var artık. Bugün ya da şu anda bile ölebilirsin. Seninle emellerin arasına girilebilir. Dünyadan beklentilerini bulamaz, onlara eremezsin ama sana unutturulmuş olan ahiret seni yakalayacak.

Allah'tan başkasıyla oyalanmak kuru bir hevestir. Ondan başkasından korkmanın, başkalarından beklemenin de anlamı yoktur. Allah dışında kimse ne bir zarar, ne de yarar verebilir. Herşey için bir sebep yaratan Odur. Allah'ın hükmü bir sebebe bağlı olarak gerçekleşir. Hükmü yerine getirdiğin zaman işi gerektiği şekilde yapmış olursun ve böylece yaprakların ağaçtan düştüğü gibi sebepler de senin üzerinden düşer. Sebeplerin Yaratıcısı ortaya çıkar, sebepler yok olur. Öz ortaya çıkar, kabuk gider. İşin esası, sebeplerin Yaratıcısına tutunmaktır. Bu, ağacın meyvesi gibidir. Allah'ı tevhid eden kimse (muvahhid), hâlden hâle geçer, köyden su yoluna, su yolundan ırmağa, ırmaktan da denize ulaşır. Dalı takip ederek kökü bulur, çocuktan babaya, kuldan kendisine ibadet edilene (mabud), sanat eserinden eser sahibine, âciz olandan kudret sahibine, fakirlikten zenginliğe, zayıflıktan güçlülüğe, azdan çoğa ulaşır. Bana dil uzatmayın. Çoğunuzun kalbinde iman yoktur. Hepinizin nefsine ihtiyacı vardır. Bu sebeple ona sükut ve saygı gemi vursun, takva zırhı giydirsin. Huzura ermesinin ve Rabbine ulaşmasının yegane yolu budur. Allah'a ulaşmak iki türlüdür: Genel ve özel. Genel, öldükten sonra Allah'ın huzuruna varmaktır. Özel olan ise kullardan ancak birkaç kişinin kalbinin ölmeden önce Allah'a ulaşmasıdır. Bunlar da isteklerini yerine getirmeyerek nefisleriyle cihad edenler ve fayda ve zararı insanlardan bilmek hastalığından sıyrılıp çıkanlardır. Böyle devam ederlerse, insanların genelinin öldükten sonra Allah'a ulaşması gibi,

daha dünyada iken Allah'a ulaşırlar. Bunu başarabilen kimseye bir genişlik ve durulma hâli gelir, Allah'la konuşmaya başlar ve kalbi Allah'a karşı ısınır. İşte o zaman "Bütün ailenizi yanınıza alıp bana öyle gelin" der.

Yusuf (a.s.) kuyudan ve zindandan çıkıp bu sıkıntılara sabredince duruldu ve herşey emri altına girdi. İşte o zaman kardeşlerini "Bütün ailenizle birlikte yanıma gelin" dedi. Zenginlik ve yönetim yetkisi eline geçince daralma hâli gitti, genişlik hâli geldi. Kuyuda ve zindanda iken dilsizdi. Çıkınca açık seçik konuşmaya başladı.

Ey cemaat! Herşeyi, Yaradandan isteyin. Ona ulaşmak için varınızı yoğunuzu harcayın. Allah dostları, Rablerine yakın olmak için ruhlarını harcadılar. İstedikleri şeyin değerini bildikleri için ruhlarını harcamak onlara çok kolay geldi. Bir kimse neyi aradığını biliyorsa yaptığı harcama ona çok kolay gelir.

Anlatıldığına göre birisi bir bakırcının evinin önünden geçti. Geçerken içerde güzel bir cariye gördü ve gönlünü ona kaptırdı. Bunun üzerine oradan ayrılamadı. Altında yüz dinar değerinde bir at, üzerinde güzel giysiler vardı, altın kaplı bir kılıç kuşanmıştı ve siyahi kölesi yükünü taşıyarak önünde yürüyordu. Adam cariyenin sahibinin yanına gitti ve onu kendisine satmasını istedi. Bunun üzerine cariye sahibi "Hiç kuşku yok ki sen cariyemi sevmişsin. Seven, sevdiğini elde etmek için varını yoğunu serer. Sen şu anda yanında bulunan herşeyini bana vermedikçe cari-

yemi satmam" dedi. Bunun üzerine adam atından indi, üzerindeki bütün giysileri çıkardı, bakırcıdan ödünç olarak bir gömlek aldı, önünde yürüyen kölesiyle birlikte neyi varsa hepsini ona verip cariyeyi aldı, sonra evine yalınayak, başı açık bir halde gitti. Parayı verince istediğini elde etti. Neyi istediğini bildiği için yaptığı harcamayı gözü görmedi. Sevgisinde samimi olan kimse sevdiğinden başkasının yanında duramaz.

Bir kişi "Ben cenneti ve cennette verilecek olan nimetleri Allah'ın 'Orada canın arzuladığı, gözlerin haz aldığı herşey vardır' buyruğundan öğrendim. Peki bunların değeri nedir?" derse biz de deriz ki:

Allah (c.c.) "Allah cennet karşılığında iman sahiplerinden canlarını ve mallarını satın aldı" buyurdu. Canını ve malını verirsen Cennet senin olur.

Bir diğeri "Allah'ın rızasını dileyenlerden olmak istiyorum. Yakınlık kapısı kalbime göründü, sevenleri o kapıdan girip çıkarken gördüm. Üzerlerinde saltanat elbiseleri vardı. O kapıdan içeri girmenin bedeli nedir?" diye sorarsa buna da şöyle cevap veririz:

Bütün varlığını harca, şehvet ve arzularını bırak, varlığından geç, Allah'ta fani ol, cennet ve içindekileri de bir yana koy, nefsini, heva ve hevesini ve doğanı bırak, dünyaya ve ahirete yönelik bütün arzularını terket, herşeyi bırakarak kalbinin arkasına at ve içeri gir. Orada hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiç kim-

senin aklının ucundan geçmeyen nimetler göreceksin. Kim bunu tamamlar ve kalp ayakları yere sağlam basarsa dünya da, ahiret de onun olur, hiçbir karşılık ve külfet gerektirmeksizin salt nimete dönüşürler. Onun için bir "hoş geldin ziyafeti" olurlar. Dünyada iken kalpleriyle Allah'a yakın olurlar, kıyamet gününde ise gözleriyle Allah'ın cemalini görürler.

Oğlum! "Allah" de, sonra onları kendi hallerine bırak. "Beni yaratan doğru yolu elbet gösterecektir" de.

Ve sen ey Hakk'ın müridi, Onu isteyen ve Onun dışındaki herşeyden gönül bağını kesen! Kalbin Mevlasını bulmak için cennet kapısından çıkınca "Beni yaratan doğru yolu elbet gösterecektir" de.

Yolun engebeli oluşunu bırak da Allah'ın hidayeti ile uğraş.

Ve sen ey şu iki yola da girmiş bulunan! O yollara senden önce girip tehlikeli yerleri öğrenmiş olan kimselere uy. Bunlar ilmiyle amel eden, amelinde ihlaslı olan mürşidlerdir.

Oğlum! Rehberin kölesi ol, onun peşine düş, yükünü onu eline ver ve onunla birlikte; bazen sağında, bazen solunda, bazen arkasında ve bazen de önünde yürü. Onun görüşünden dışarı çıkma, sözüne karşı gelme. Böyle yaparsan varmak istediğin yere ulaşır ve gittiğin yolda kaybolmazsın. Rabbini tevhid edersen Allah, işlerinde sana yeter ve sıkıntın kalmaz.

İbrahim (a.s.) ateşe atılmak için mancınığa konunca bütün aracıları kesip attı ve Rabbinden başka kimseye dönüp bakmadı. O da ateşe "Ey ateş! Serin ol ve İbrahim'e esenlik ver" buyurdu. "Ey ateş! Doğal özelliğinden sıyrıl, sıcağını, şerrini, mızrağını, kılıcını ve kızgınlığını İbrahim'den uzak tut. Soğuklaş. İbrahim'e serin ol ve hiç sıkıntı verme." Dedi.

İşte bütün bunlar İbrahim'in tevhidi ve ihlasından dolayı olmuştur.

Kul Rabbini tevhid edip ihlaslı davranınca Allah bazen onun için var eder, o da Allah'ın var etmesinin (tekvin) içine girer, bazen de Allah tekvin yetkisini kuluna verir de böylece o, kendisi için bir şeyin olmasını diler. Bu, Allah'ın özel kullarına (havâs) ait olan bir durumdur. Cennete giren herkes istediği şeye "ol" diyecek, o da hemen oluverecektir. Önemli olan yarın değil, daha bugünden dilediğine "ol" diyebilmektir. İbrahim (a.s.) küçükken de, büyükken de hep tevekkül üzere olmuştur. Komşunuzdan olan ve olmayan insanlar sizden uzaklaşıp aile fertlerinizin sayısı çoğalınca, fakirliğin ve geçim sıkıntısının içine düşünce, fiyatlar artıp kardeş bildikleriniz kapılarını yüzünüze kapatınca size söylediğimi hatırlayacaksınız. Hatırlayacak ve dizinizi döveceksiniz. Gelin sözümü dinleyin. Çünkü ben Peygamberimizin ve Onun elçilerinin sözcüsüyüm.

Allahım! Senden bu sözcülükte yani içinde bulunduğum şu durumda beni affetmeni ve bana afiyet vermeni istiyorum. Peygamberlerini kendi

katına aldın ve beni ön safta bıraktın. Kullarına karşı mücadele etmeye çalışıyorum. Senden beni affetmeni ve bana afiyet vermeni diliyorum. Cinlerden ve insanlardan olan şeytanların ve bütün yarattıklarının şerrinden beni koru. Âmin.

(Abdülkâdir Geylânî (r.a.) şöyle sohbet etti:)

Ey zâhidler ve âbidler! İhlaslı olun. Aksi halde benim ardıma düşmeyin. Güzel bir düşünceniz ve ihlasınız olmadan, dahası nefsiniz ve hevanız yanıbaşınızda dururken nasıl oruç tutabiliyor, namaz kılabiliyor, sert yiyecek ve giyecekleri tercih edebiliyorsunuz?! Yazık size!

Allah dostlarının, bu ibadetlerin ötesinde bazı kalp amelleri vardır. Dinin sınırlarını gizlide ve açıkta, Allah'la ve kullarıyla ilgili konularda korumak ve hükme yoldaşlık etmek hususlarında kaderle birlikte hareket ederler. Her fazilet sahibine ve her hak sahibine hakkını verirler. Allah'ın Kitabına, peygamberinin sünnetine ve Allah'ın kalplerinden geçeni bilmesine de hakkını verirler. Ailelerine, nefislerine, kalplerine ve bütün yaratılmışlara hakkını verirler. Onlar bir tefviz (tevekkül), bir temkîn (işini bizzat kendisi yapma); bazen habsetme, bazen salıverme (ıtlâk); bazen alma, bazen verme halindedirler. Allah'ın sınırlarını kalplere, sırlara ve nefislere akıtırlar. İnsanlara iyilik ederler. Bu, sizin işlerinizin ve bildiklerinizin ötesinde bir iştir. Bir mümin din kardeşine bir konuda öğüt verir de o, öğüdü kabul etmezse ona "Sana söylediğimi ileride hatırlayacak-

sın, ben işimi Allah'a havale ediyorum" der. Ârif kul tevhid ve marifet kılıcını kuşanarak insanların nefisleriyle mücadele eder. Esir aldıklarını hükümdarının kapısına götürür. Hükümdar kullarını pek iyi bilendir.

Mümin kulun en sevdiği şey ibadettir. En çok hoşlandığı şey evinde otururken namaza kalkmaktır. Bundan dolayı kalbi hep müezzini bekler. Müezzin Hakk'ın davetçisidir. Ezanı dinler ve kalbine bir neşe girer, mescide koşar, dilencinin gelip bir şey istemesine de sevinir. Yanında verecek bir şey varsa verir. Çünkü Peygamberimizin (s.a.v.) "Dilenci Allah'ın kuluna gönderdiği bir hediyedir" buyruğunu işitmiştir. Rabbinin emri gerçekleşmiş iken nasıl olur da sevinmez ki? Allah fakir kulunun eliyle ondan ödünç istemiştir. İbadetine düşkün mümin kulun gözetmesi gereken edep kuralları bunlardır.

Ârif kul ise dinin sınırlarını korur, kalbine Rabbinden başkasının girmesine engel olur. Kalbine bakıp da orada başkasından korku veya beklenti ya da başkasına güven görmekten kaçınır. Kalbini insanlarla ve sebeplerle kirlenmekten korur. İnsanlarla karşılaşmak istemez ama onların da olması gerekir. Çünkü insanlar hasta, o ise onların doktorudur. Rabbine yakın olmanın yüceliğini bırakıp da dünya ve ahiret için yaşamaktan hoşlanmaz. Bütün dilek ve temennisi Allah'a yakın olmaktır. Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah (c.c.) kıyamet gününde mümin kullarına şöyle der: siz ahiretinizi dünyanıza ter-

cih ettiniz. Bana kulluk etmeyi nefsin arzularına tercih ettiniz. İzzet ve celâlim hakkı için! Ben Cennet'i ancak sizin için yarattım". Allah'ın onlara söyleyeceği sözü işte budur.

Sevenlerine söyleyeceği sözü ise şudur: "Siz beni bütün yarattıklarıma, dünyama ve ahirete tercih ettiniz. İnsanları kalbinizden çıkardınız, sırlarınızdan uzaklaştırdınız. Ben de size yöneldim ve yaklaştım. Siz benim gerçek kullarımsınız".

Allah'ın veli kullarından bir kısmı, gün içinde cennet yiyeceklerinden ve içeceklerinden yer içer ve cennetteki herşeyi görür. Kimi veli kullar da yemekten, içmekten tamamen uzaklaşıp fani olur, insanlardan uzak kalır, onların gözüne gözükmez. Yeryüzünde ölmeden çok uzun yıllar hayatını devam ettirir, Hızır ve İlyas gibi. Onlardan çoğu yeryüzünde perdelidir, insan gözüne gözükmezler ama onlar insanları görürler. Onların içinde veliler çoktur, havâs azdır, birkaç tane de müfred (Allah'a çok yakın, seçkin kul) vardır. Herkes onlara gelir ve yaklaşmaya çalışır. Yer onların yüz suyu hürmetine bitirir, gökyüzü onların bereketiyle yağmur yağdırır, insanların üzerindeki sıkıntılar onların bereketiyle kaldırılır. Meleklerin yiyeceği ve içeceği Hakk'ı zikir, tesbih ve tehlil ("lâ ilahe illallâh" demek) etmektir. Velilerden birkaçının yiyeceği de budur. Bunu dinlemekten niye kaçıyorsunuz ki? Çoğunuz şeytanın göz nuru ve kullarısınız. Ne sizin bir değeriniz vardır, ne de onun.

Ey arkalarını dönenler! Şeytana uşaklık etmeyi bırakın, onun yolundan ayrılın da kalp ayaklarınızla Hakk'ın kapısından içeri girin. Allah'tan sizi, sizden razı olacağı işlere yönlendirmesini isteyin. Sizi kullanmasını, hizmet ettirmesini isteyin. Tükenmek bilmeyen bir hazine buldurmasını isteyin. Hiç kurumaz bir pınar göstermesini dileyin. Dünyadan nefret etmenizi, ahireti sevmenizi sağlamasını dileyin. Bunu size nasip ettiği zaman ahiretten de soğutmasını, sizi sırf kendi için çalıştırmasını, sırf kendini sevmenizi ve Onun dışındaki herşeyi terketmenizi sağlamasını isteyin.

Sen insanların kulusun, sebeplerin kulusun. Hakk'ın kulu olsaydın bütün işlerini ona bırakır, ihtiyaçlarını Ona sunardın. Fiiliniz sözünüzü yalanlarken niye bir şey söylüyorsunuz? Rabbinizin "Ey iman edenler! Neden yapmayacaklarınızı söylersiniz? Yapmayacaklarınızı söylemeniz Allah katında çok çirkin bir davranıştır"[8] buyruğunu işitmediniz mi?

Melekleriniz sizin yüzsüzlüğünüze şaşırıyor. Bütün hallerinizde bu kadar çok yalan söylemenize şaşıyorlar. Tevhid etmek konusunda yalan söylemenize şaşıyorlar. Bütün konuşmalarınız pahalılık ve ucuzluk üzerine, sultanların ve zenginlerin içinde bulundukları durumlar üzerine, falanca ne yemiş, ne giyinmiş, kim evlenmiş, kim zenginlemiş, kim fakir düşmüş bunları konuşuyorsunuz. Bütün bu konular boş ve Allah'ı kızdı-

8. Saff / 2-3

ran işlerdir. Bu yoldan dönün, günahlarınızı bırakın ve başkasına değil sadece Rabbinize dönün. Yalnız Onu anın, başkasını unutun. Benim sözüm üzere sebat etmek iman belirtisidir, sözümden kaçmaksa münafıklık belirtisidir.

Ey beni eleştiren! Gel, ikimizin durumunu din terazisine vuralım. Hangimizin durumu altın ve gümüş çıkarsa o, ötekini eleştirmeye ve terketmeye ve Allah'ın adıyla ölmeye daha lâyıktır. Kadın kılıklı erkekler gibi kaçıp gizlenme. Bu senin yaptığı boş bir şeydir, kuru bir hevestir ve üşengeçliktir.

Yazık sana! Pek yakında işin iç yüzünü öğreneceksin. Allahım! Tevbelerimizi kabul eyle, bizi dünyada ve ahirette rezil etme.

Oğlum! Senin işin bir temel üzerine oturtulmamış. Hiç kuşkusuz duvarların yıkılacak. Temelinde bidatlar ve sapkınlıklar var. Temel üzerine attığın bina ise gösteriş ve münafıklıktan ibaret. Heva hevesten ve insan doğasından ibaret olan bu bina nasıl ayakta durabilir? Yiyor, içiyor, evleniyor ve kafana göre mal topluyorsun. Bu yaptıklarının hiçbirinde düzgün bir niyet taşımıyorsun.

Mümin, bütün hallerinde ve işlerinde güzel niyet sahibidir. Allah'ın emri olmaksızın yemez, içmez, giyinmez ve evlenmez. Dünyada da, ahirette de böyledir. Dünyada Allah mümin kuluna dini aracılığıyla emreder, ahirette ise aracısız emreder. Şu dünyanın gerçek yüzünü ve ne kadar çabuk yok olduğunu görür de gönlünden siler, kısmetlerinin geleceğini ve dininin, kalbinin

şahitliği ile o kısmetleri alacağını hatırlar ve "Benim ona ihtiyacım yok. İstemiyorum" der. Kalbi bir sağa bir sola kaçar da sonunda kısmetini almaya zorlanır, mecbur kalır. Dünyadaki durumu böyledir. Ahirette ise gözünü cennete açar açmaz Rabbini karşısında bulur. Cennette bir şeye uzandığı zaman ancak hazm, tekaddüm ve işaret emriyle uzanır. Bu emri, Cennetin hakkını vermek için kabul eder. Hurilerin, vildânın (hizmetçi çocukların) ve arzularının hakkını da verir. Bu konuda zaman zaman Peygamberlere, şehitlere ve sâlih kullara uyar. Yoksa zamanının çoğunu Allah katında geçirir. Allah'tan korkan bir kul olduğun zaman bütün hallerinde sevinçli olursun. Allah'ın "Kim Allah'tan korkarsa Allah ona bir çıkış kapısı yaratır ve onu hiç ummadığı yerden rızıklandırır"[9] buyruğunu hiç duymadın mı?

Bu ayet sebeplere güvenme kapısını, zenginlerin ve hükümdarların kapısını kapadı, tevekkül kapısını açtı. Kim Allah'tan korkarsa Allah onu, sevinç vererek ve içine düştüğü darlıktan çıkartarak mükâfatlandırır. Ben size ne yapayım, daha ne diyeyim?

Şiir: Bir canlıya seslenmiş olsaydın işittirirdin, fakat seslendiğin kimselerde yaşama belirtisi yok.

Kalbinde müslümanlıktan ve imandan eser yok. Ne marifetin, ne de ilmin var. Sen işe yaramazsın, sana söylenen sözler de boşunadır.

---

9. Talak / 2-3

A münafıklar! Kalpleriniz insanları Allah'a şirk koşup dururken siz dillerinizle tevekkülün adını ağzınıza almayı yeterli gördünüz. Allah adına kıskançlığımdan dolayı kalbim size öfke dolu. Ya sükût eder ve kalabalık etmeyi bırakırsınız, ya da evlerinizi başınıza yıkarım. A hainler!

Allahım! Sana kızmak ve kaderlerin konusunda sana karşı gelmekle aramıza acı ve tatlı sudaki gibi bir engel koy. Allahım! Günahlarımızla bizim aramızı rahmetinle ayır. Âmin.

Oğlum! Sıkıntı gelmeden önce Rabbinden korkar, her zaman Onu anar, tevhid eder, Ona işaret edersen dara düştüğünde Allah başına gelen sıkıntıya "Ey ateş! Serin ve esenlikli ol" der. Allahım! Gerçi lâyık değiliz ama Sen yine de bize böyle yap. Bize kereminle muamele et, yaptıklarımızla hak edeceğimiz, yaptığımıza denk şekilde muamele etme. Âmin.

Günahkâr kula tevbe etmek nasıl ki farzdır ârif kula da edepli olmak öylece farzdır. Yaratılanlar içinde Yaratana en yakın olan iken nasıl edepli olmasın? Hükümdarlara karşı câhilce davranan kimseyi bu câhilliği ölüme götürür. Edepsizlik eden kimseyi ne Yaratıcı, ne de insanlar sever. Edebin bulunmadığı her yerde nefret ve öfke vardır. Allah'a karşı edepli olmak gerekir. Edebli olun, ahirete yönelin, dünyadan yüz çevirin, kâfirlerin dünyaya yöneldiği gibi, siz de yönelmeyin. Kâfirlerin dünyaya yönelmelerinin ve ona karşı tutkulu olmalarının sebebi dünya hakkındaki bilgisizlikleridir.

Kul, büyük ve küçük günahlarından ve hatalarından tevbe eder, gündüzün oruç tutmakla, geceleyin namaz kılmakla meşgul olur, kazancından dince helâl sayılanları yer, sonra bir basamak yukarı çıkar ve haram şüphesi taşıyan şeylerden uzak durur. Harama düşmek korkusuyla kazancı biraz azalır. Sonra bir basamak daha yukarı çıkar ve haramlar ve haram şüphesi taşıyan şeyler üzerinde biraz daha titiz davranmaya başlar, sonra bir basamak daha yukarı çıkar ve zühd sahibi olur, sonra bir basamak daha yukarı çıkar ve kalbi Allah'a muhtaç olan ârif bir kul olur. Artık Allah'la aynı mecliste oturur ve Onunla sohbet eder. İnsanlardan tamamen ayrılır, onlara hiçbir ihtiyacı kalmaz, ihtiyacını sadece Allah'a arzeder. Peygamberlerinin ve seçilmiş kullarının ruhlarıyla birlikte Allah'la aynı mecliste oturur. Ona ısınır, yaklaşır. Ama bu mertebeye çıkış -bilseniz- ne kadar sonradır!

Yazık sana! Hâlleri tanımıyorsun. Ne diye onlar üzerine konuşuyorsun? Hakk'ı tanımıyorsun. Ne diye Ona dua ediyorsun? Sen sadece şu zenginliği ve saltanatı tanıyorsun. Senin peygamberin falan yok. Yediğin şeyleri, haram olma şüphesinden dolayı çekinceli yemiyor, haram yiyorsun. Dini alet ederek dünya malını yemek haramdır. Sen bir deccalsin, münafıksın. Ben ise münafıkları sarsan ve onlara öfkelenen biriyim, onların akıllarını yırtarım. Kürsüklerim şu münafığın evini yerinden söküp başına yıkar, iddia ettikleri imanı yerle bir eder.

Münafığın, kavga ederken kullanacağı bir silahı yoktur; bineceği, yaratılanlarla Yaratan arasında, zâhiri ile bâtını arasında, sebeplerle sebeplerin hazırlayıcısı arasında, hükümle ilim arasından vurkaç yapacağı bir atı yoktur. İmanın etkisi, tevhidin ve Allah'a tevekkül edip güvenmenin gücü insanın başı dara düştüğü zaman kendini belli eder. İddia edilen şeyin delili imandır.

Müminler kalpleriyle Allah'tan korkarlar ve sadece Ondan beklerler. İhtiyaçlarını Ona arzederler. Başkasının kapısına değil, sadece Onun kapısına sığınırlar. Nasıl oluyor da siz Rabbinizi tanıyamıyorsunuz? Dünyayı bütünüyle tanıyan kimse onu terkeder. Ahireti tanıyan kimse onun yaratıldığını, yokken var edildiğini görüp onu da bırakır ve onu Yaratanın ardına düşer. Böylece dünya ve ahiret onun kalp gözünde iyice küçülür, sırrının gözünde Hak (c.c.) büyür. Artık sadece ve sadece Onu arar. Yaratılmışlar, elinde bir tohum tanesi gibi olur. Onları, toprakla oynayan çocuklar gibi görür. Yönetimi üstlenmiş olan hükümdarları görevden alınmış olarak, zenginleri de aldanmış olarak görür. Rablerinden başkasıyla oyalanıp duranları da hakikati görmekten perdelenmiş olarak görür.

Ben sizin Allah'ın kitabını, Peygamberinin sünnetini ve sâlih kulların sözlerini elinize oyuncak ettiğinizi görüyorum. Câhilliğiniz yüzünden bunlarla oynuyorsunuz. Kitaba ve Sünnete uysanız harika şeyler görürdünüz.

Allah dostları, dilediği konularda Allah'ın yanında olmaya sebat ederler ve neticede Allah onlara istediklerini verir. Fakirlik ve sıkıntı, sabretmeyen kimse için bir cezadır. Sabreden kimse içinse ödüldür. Mümin, sıkıntısı içinde Rabbine yaklaşma ve Onun sırdaşı olma nimetine erer ve yerinden ayrılmayı hiç istemez. Şu benim sohbet çarşım ne kadar da durgun. Nefislere ve hevalara hiç tesir etmiyor.

Şimdi ahir zamandır. Bu zamanda münafıklık pazarı kurulmuştur. Ben de Peygamberimizin, arkadaşlarının ve onlara uyanların üzerinde oldukları dini doğrultmaya çalışan biriyim. Şimdi ahir zaman gelip çatmıştır. Çoğunuz paraya tapıyorsunuz, Musa'nın, kalplerine buzağı sevgisi işlenen kavmi gibi olmuşsunuz. Zamane buzağısı paradır.

Yazık sana! Nasıl oluyor da şu hükümdardan mal ve makam isteyebiliyor, önemli işlerinde ona güvenebiliyorsun, O, yakında ya görevden alınacak ya da ölecek, malı, mülkü ve makamı elinden gidecek ve karanlık, ıssızlık, yalnızlık, üzüntü, keder ve kurt evi olan kabre taşınacak. Varlıktan yokluğa taşınacak. Ancak halkı için güzel şeyler yapmış ve onlara karşı güzel düşüncelere sahip olmuşsa o zaman Allah onu rahmetiyle kuşatır ve hesabını kolaylaştırır. Görevden alınacak veya ölecek olan birine güvenme. Aksi halde beklentin suya düşer, tutunacak bütün dalların kopar.

Mümin çıtasını dünyadan ve onun için çalışanlardan, ahiretten ve onu için çalışanlardan daha yukarılara çıkarmıştır. Bilmiştir ki Rabbi çıta-

yı yüksek tutan kullarını sever. Bu sebeple himmetini yükseltmiş ve Allah'ın huzuruna vararak önünde secdeye kapanmış ve başını secdeden kaldırmasına izin çıkmamıştır. Ta ki himmet, kalbi ve sırrı da yanına almış ve böylece ona, insanlar içinde sözcülük, önderlik, komutanlık yetkisi verilmiştir. Bunun üzerine dünyada da, ahirette de önder ve hükümran olarak yaşamıştır.

Ey cemaat! Verdiği nimetlerden ötürü Rabbinize şükredin ve nimetleri başkalarından bilmeyin. Duymadınız mı ki Allah "Size her ne nimet verilmişse hepsi Allah'tandır"[10] buyuruyor. Fakirleri araştır ve onlara ver. Gerçekte zengin olduğu halde ağlayıp sızlayan, kendine acındıran, namuslu geçinen, fakirlik numarası yapan yalancı bir münafığın tuzağına düşmemeye çalış. Böyle tiplerden biri gelip sana dilencilik ettiği zaman bir anlığına durakla ve kalbine danış. Ola ki zengindir de fakir numarası yapıyordur. Kalbine gelene bak, müftüler sana fetva verse bile sen yine de kalbine danış. Mümin, insanları tanır, onun, insanları tanımasına yardımcı olan bazı işaretleri vardır, kalbi hassastır, Allah'ın, kalbine yerleştirmiş olduğu nurla bakar.

Yazık sana! Sen tembelin tekisin. Hiç kuşkusuz eline bir şey geçmeyecek. Komşuların, arkadaşların ve yakınların çoktan yola çıktılar, arayıp kazı çalışmaları yaptılar ve hazineyi buldular. Bir dirhemleri ona, yirmiye katladı ve buldukları ga-

10. Nahl / 53

nimetlerle geri döndüler, sense hâlâ yerinde sayıyorsun. Pek yakında, elinde olan şu üç beş kuruşu da kaybedecek ve sonra insanlardan dilenmeye başlayacaksın.

Yazıklar olsun sana! Hakk'ın yolunda gayret et ve kaderine güvenme. İşitmedin mi ki Allah "Bizim yolumuzda gayret edenleri biz elbette yollarımıza iletiriz"[11] buyuruyor. Başkası gelip işini elinden almadan önce sen işe giriş ve onu bitir. Herşey Allah'ın elindedir. Bu sebeple başkasından hiçbir şey isteme. Duymadın mı ki Allah "Hiçbir şey yoktur ki hazineleri bizim katımızda olmasın. Biz herşeyi belli bir ölçü ile indiririz"[12] buyuruyor. Artık bu ayetten sonra söylenecek hiçbir söz kalmamıştır.

A dirhem ve dinar düşkünü! Paranın iki çeşidi de birdir ve ikisi de Allah'ın elindedir. Bu sebeple onları insanlardan isteme ve şirk koşarak, sebeplere dayanarak parayı insanlardan dilenme.

Ey insanları Yaratan! Ey sebeplerin hazırlayıcısı! İnsanları ve sebepleri Sana ortak koşma bağından bizleri kurtar. Bize dünyada ve ahirette güzellik ver ve bizi ateş azabından koru.

(Abdülkâdir Geylânî (r.a.) şöyle sohbet etti:)

Ey Allah'ın kulları! Siz hikmet yurdundasınız. Bundan dolayı size aracılar, sebepler lazım-

11. Ankebut / 96
12. Hicr / 21

dır. Mabudunuzdan kalplerinizin hastalığını iyileştirecek, sizi tedavi edecek bir doktor, size yol gösterecek, elinizden tutacak bir rehber isteyin. Allah'a yaklaştırılmış ve Onun tarafından eğitilmiş olanlara, Allah yakınlığının bekçilerine, kapısının kullarına yaklaşın. Nefislerinize, heva ve heveslerinize ve doğanıza uşaklık etmekten memnun oldunuz. Ben huyca sizin en güzeliniz ve Allah'ın dini konusunda en katı tutumlunuzum. Sizi mutlu eden, hükümdarların önünde eğilen ve önlerinde bir toz kadar küçülenlere kulak vermeyin. Onlar Allah'ın emir ve yasaklarını söylemezler. Söyleseler bile münafıklıklarından yaparlar. Allah yeryüzünü bunlardan ve diğer bütün münafıklardan temizlesin ya da onları yanlış yollarından döndürsün ve kapısına iletsin. Ben, birisinin yapılan işleri başkasından bildiği halde "Allah, Allah" dediğini duyduğum zaman hemen saldırıveriyorum ve "Ey zâkir! Allah'ı, bütün varlığınla, kendini Onun huzurunda bilerek zikret. Kalbin başka yerlerde iken dilinle zikretme!" diyorum. Beni seven ve sevmeyen bence birdir. Yeryüzünde benim ne dostum, ne de düşmanım kalmıştır. Bu, tevhidin sağlamlaşması ve insanların, âcizlik gözüyle görülmesinden sonra gerçekleşen bir haldir. Allah'tan korkan kimse benim dostumdur. Ona isyan eden düşmanımdır. Takva sahibi benim imanımın dostudur, isyan edense imanımın düşmanıdır.

Allahım! Bu hali bende hakikate çevir ve böyle devam ettir. Bunu bana ödünç değil, bağış ola-

rak ver. Bu, kuru dava ile, süslenip püslenmekle, dileklerde bulunmakla, kendine isimler lakaplar takmakla ve laf kalabalığı ile olacak iş değildir. Doğrulukla, ihlasla, gösterişi terk etmekle, nefse, hevaya ve şeytana düşmanlık etmekle olur.

Akıllı olun. Ben sizde kalp göremiyorum, kalpleri evirip çeviren hakkında bir bilginiz de yok. Nefisleriniz yontulmamış, eğitilmemiş. Kibir ve büyüklenme dolu. Allah'ın yolunda "Ben", "bana ait", "benimle birlikte" gibi sözler yoktur. Bu yol baştan sona silinme ve yokluktur (mahv u fenâ). Başlangıçta iman zayıf iken "Allah'tan başka ilah yoktur" denir, iman güçlenip son noktaya varıldığında ise "Senden başka ilah yoktur" denir. Çünkü o kimse, artık Allah'ın huzurundadır, onu müşahede etmektedir ve doğrudan Ona seslenmektedir. İnsanlardan isteyen kimse Yaratıcısının kapısını göremez. Yaratıcısına hizmet etmemiş, Onunla beraber bulunmamıştır. Şayet gençliğinde Allah'a hizmet etmiş olaydı yaşlandığında Allah onu kimseye muhtaç etmezdi. Allah kendine hizmet etmeyenlere bile verirken hizmet eden kuluna vermez olur mu hiç? İmanı güçlendikçe Allah'a yaklaştığı için, insanlara duyduğu ihtiyaç daha da azalır. Bir zerreye, bir lokmaya, bir hırkaya sahip olmasa bile insanlara ihtiyaç duymaz.

Söylediklerime dikkat edin ve onları kulakardı etmeyin. Ben gerçekleri söylüyorum, görmüş geçirmiş biri olarak söylüyorum. Çoğunuzun perdeli (hakikati görmekten engelli) olduğunu görü-

yorum. Müslümanlığın hakikatinden bir zerreye bile sahip olmadıkları halde Müslüman olduklarını iddia ediyorlar.

Yazıklar olsun size! Sizde Müslümanlığın yalnıza adı var. Bunun size bir faydası olmaz. İslamın şartlarını kalbinizle değil, dışınızla yerine getiriyorsunuz. Sizin yaptığınız bu ameller hiçbir işe yaramaz. Kadir gecesinin, Allah'ın sâlih kulları ve kalp gözü açık olanlar tarafından bilinen bazı işaretleri vardır. Onlar meleklerin ellerindeki sancakların nurunu, yüzlerinin nurunu, sema kapılarının nurunu ve Hakk'ın cemalinin nurunu görürler. Çünkü Allah (c.c.) o gece dünya halkına tecelli eder. Kul Allah'ı tanıyınca Allah onu zâtına iyice yaklaştırır, ona herşeyi verir, bütün sıcaklığını hissettirir ve onu yüceltir. Kulu buna alıştıktan sonra elindekini alır, ona fakirlik verir, onu nefsiyle başbaşa bırakır ve kuluyla kendisi arasına bir perde koyar. Böyle yaparak kulunun nasıl davranacağını, kaçmak ve yerinde kalmaktan hangisini tercih edeceğini görmek için onu imtihan eder. Kulu yerinde kalırsa Allah perdeleri kaldırır ve onu eski haline getirir.

Cüneyd-i Bağdadî (r.a.) çoğu zaman "Benden bana ne? Kul da, sahip oldukları da Allah'a aittir" derdi. O, nefsini Allah'a teslim etmiş, seçme ve isteme hakkını yok etmiş, kaderin sorumluluğuna razı olmuştu. Kalbi düzgün, nefsi huzurlu oldu da Allah'ın "Benim dostum Kitabı indiren Allah'tır. O Sâlihleri korur, gözetir" buyruğu ile amel etti.

Fudayl b. İyaz (r.a.) Süfyan-ı Sevrî ile karşılaştığı zaman "Gel de Allah'ın bizim hakkımızda bildiklerinden dolayı biraz ağlayalım" derdi. Bu söz ne kadar güzel! Bu söz, Allah'ı tanıyan, tasarruflarını bilen irfan sahibi bir kulun sözüdür. Fudayl'ın işaret ettiği "Allah'ın bildikleri"nin ne demek olduğunu şu buyruğu açıklıyor: "Bunlar Cennete gidecekler ama aldırış etmem, şunlar da cehenneme gidecekler ama hiç umursamam". Cennetlikleri de, cehennemlikleri de aynı yere koydu. Bundan dolayı onların hangi topluluktan olduğuna aldırış etmiyor.

Allah dostları zâhir amellerine aldanmazlar. Çünkü ameller sonuçlarına göre değerlendirilir. Hükümdarlar insanlardan çoğunun tanrısı idi. Dünya, zenginlik, afiyet, güç ve kuvvet de diğer tanrılar idiler.

Yazık size! Dalı kök sandınız, rızık verilenin size rızık verdiğini düşündünüz, köleyi efendi, fakiri zengin, âcizi kuvvetli ve ölüyü diri yerine koydunuz. Sizin hiçbir değeriniz yok. Size uymayız ve gittiğiniz yolu tutmayız. Bunun yerine sizden bir köşeye ayrılır, sünnet ve kurtuluş tepesine çıkarız, tevhid, ihlas, gösterişi, münafıklığı terk etme, insanları âcizlik ve zayıflık gözüyle görme tepesine çıkarak bidatları terk ederiz.

Dünyanın zorbalarını, firavunlarını, hükümdarlarını ve zenginlerini yüceltip Allah'ı unuttuğunda ve yüceltmediğinde putperestlerin durumuna düşersin.

Yazık sana! Putların Yaratıcısına kulluk et ki putlar sana boyun eğsin. Sen Allah'a yaklaş ki insanlar da sana yaklaşsın. Sen Allah'ı ne kadar yüceltirsen insanlar da seni o kadar yüceltirler. Sen Allah'ı ne kadar seversen insanlar da seni o kadar severler. Sen Allah'tan ne kadar korkarsan insanlar da senden o kadar korkarlar. Sen Allah'ın emir ve yasaklarına ne kadar saygı gösterirsen insanlar da sana o kadar saygı gösterirler. Sen Allah'a ne kadar yaklaşırsan insanlar da sana o kadar yaklaşırlar. Sen Allah'a ne kadar hizmet edersen insanlar da sana o kadar hizmet ederler. Ölümü hatırlamak nefis hastalıkları için bir ilaçtır, nefsin başını döver. Gece gündüz ölümü çokça hatırlamaya devam edecek uzun yıllar geçirdim. Ölümü sıkça andığım için de kurtuluşa erdim, nefsimin başını ölümü anarak ezebildim.

Gecelerden birinde ölümü hatırladım, gecenin başlangıcından seher vaktine kadar ağladım. O gece ağlıyor ve "Allahım! Senden ruhumu ölüm meleğinin almamasını ve bu işi bizzat Senin üstlenmeni diliyorum" diyordum. Bu sırada gözlerimi kapadım ve güzel görünüşlü yaşlı bir adam gördüm. Kapıdan içeri girdi. Ona "Sen de kimsin?" dedim. "Ben ölüm meleğiyim" dedi. Ona "Ben Allah'tan ruhumu alma işini kendi üzerine almasını ve ruhumu senin almamanı diledim" dedim. "Bunu niye istedin? Benim ne günahım var ki. Ben sadece bir emir kuluyum. Bazılarına yumuşak, bazılarına da sert davranmakla görevliyim" deyip beni kucakladı ve ağladı. Onunla birlikte ben de ağladım. Sonra ağlayarak uyandım.

Ahmed b. Hanbel (r.a.) "Kur'an'ı ezberlediği halde dünya tutkusuyla yanmış gönüller görmek bana zor gelir" demiştir. Sâlih olan, Allah'a kullukla meşgul olan, rüku ve secde eden, iyiliği emredip kötülüğü yasaklayan, şüpheli şeylerden uzak durdukları için ticaret yoluna gitmeyen ve tek gayeleri Rablerine emek olan kardeşlerinin sayısını çoğalt. Mallarınızı onlara harcayın. Çünkü Rableri onlara değer verir.

(Birisi sordu: Hangisi daha çetindir? Korku ateşi mi, yoksa şevk ateşi mi? Şöyle cevap verdi:)

Mürid (sâlik) için korku ateşi, murâd (yolun sonuna gelmiş olan) için şevk ateşi. Bunlar başka başka şeylerdir. Peki ey soruyu soran! Sence hangi ateş daha çetindir?

Ey sebeplere dayananlar! Size fayda veren de, zarar veren de birdir. Hükümdarınız, sultanınız tektir. İlahınız birdir. İşitmediniz mi ki Yüce Allah "Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa iyi iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın"[13] buyurur. Seninle Rabbin arasında kendi benliğin vardır. Benliğinden ayrıl, o zaman Rabbini göreceksin.

(Soruyu soran, "Peki benliğimden nasıl ayrılacağım?" diye sordu.

13. Kehf / 110

Şöyle cevap verdi:)

Nefsinin isteklerine karış gelerek, ona karşı cihad ederek, söylediklerini duymazdan gelerek ayrıl. Arzularına, lezzetlerine, kötü eğilimlerine onay verme. O zaman boyun eğecek ve kalbinin yüzünden uzaklaşacaktır. Atılmış bir et parçası olacak ve hiç hareketsiz kalacaktır. Sonra ona huzura erme (mutmain olma) ruhu gelecektir. Varlığının ruhu çıkınca yerini huzura erme ruhuna bırakır. İşte o zaman o da, kalp de Rabbini görür. Huzura erip kalbe yardım etmeye başlayınca ona ilk ruhtan başka bir ruh, rububiyet ruhu, akıl ruhu, yaratılana değer vermeme ruhu, Allah'la varlık bulma ruhu, Allah'a ısınma, başkalarından kaçma ruhu üflenir. İşlediği amellerde ihlaslı davranan kimse mürşidleri bile geçer gider. Onlara işaret ederek "Yerinizde oturun da ben sizin bana gösterdiğiniz yere bir gidip bakayım" der. Mürşidler senin anlayış kapındır. Güzel olan, hep o kapıyı bekleyip içeri girmemekdir. Allah insanlara ibret alınacak bazı olaylar anlatır.

Allah'a ve Peygamberine iman edin, haber verdikleri konularda Allah'ı ve Peygamberlerini doğrulayın. Allah'a ulaşmanın temeli inanmaktır. Bütün hayırların temeli inanmaktır. Nübüvvetin temeli ihlas ve samimiyettir. Risaletin temeli nübüvvettir. Risalet de veliliğin, bedelliğin, gaybılığın ve kutupluğun temelidir.

Fudayl b. İyaz oğlu Ali öldükten sonra onu rüyasında gördü ve ona "Allah sana nasıl mu-

amele etti?" diye sordu. O da "Babacığım! Kul için Rabbinden daha hayırlı hiçbir şey görmedim" dedi.

Oğlum! Allah'a sarıl, Ondan başkasıyla oyalanma. Bütün yeryüzü Ona aittir, Rızıkları da o yaratmış, ne zaman, kime gideceğini belirlemiştir. Melekler sana ait olan rızıkları getirmekle görevlidir, ister helâl, ister haram olsun. Allah kuluna sıkıntı okları atar. Kulu gözünü yumup okların atıldığını görmez olunca yakınlık doktoru gelir ve yarasını iyileştirir, iyilik doktoru onu yüceltir, şevk doktoru onu bağrına basar. Başlangıç istenmeyen şeylerle olur. Cennet bile istenmeyen şeylerle çevrili olduğuna göre sen Allah'a yakın olmanın nelerle çevrili olduğunu bir düşün.

Mümin, dünyaya yakınlık konusunda hükümdarla anlaşma yaptı. Sır gökyüzü, kalp yeryüzü olunca Allah, kalbe sır göğünün sofrasından yedirir ve sonra dilediği zaman ikisini birleştirir.

Sonra Abdülkâdir Geylânî Allah'ın rahmetinin yaklaştığını gördü ve bir şeyi kucaklarcasına elini uzattı sonra şöyle dedi:

Ey sohbet halkı! Beni mazur görün. Ben hal ağına takıldım, bir ağa takılıp bugünden ayrıldım. Ben dilsizim, sağırım. Babam Adem'i gördüm. Bana "Oğlum!" dedi "Soyumu düzelttin".

İnsan zaman zaman yalnız kalmalıdır. Ölüm vakti gelince ilişik kurduğun herkes senden ayrılacak, bütün yakınların seni terk edecek. İyisi mi

onlar seni terk etmeden önce sen onları terk et ki kabir seni Hakk'a götüren bir yol, bir kanal olsun. Ölmeden önce öl. Benliğinden ve insanlardan geç ki Allah'la varlık bulasın. Yazgının eline düşmüş, evrilip çevrilen, kısmeti elinden alınan bir ölü gibi ol. Bunu başardığın zaman Allah'a yakınlıkla ve ilâhî ilimle hayat bulursun.

Şu kuş, bir köşeye çekilir. Kıyamet kopmuş, kopmamış, ölüm yaratılmış, yaratılmamış hiç aldırmaz. O, Hakk'a vuslat derdindedir. Ancak dinin hükümlerini aynen korur. Hükmüyle sizi hareket ettiren, ilmiyle konuşturan Allah'ın şanı ne yücedir!

İçinizden biri bizce kâfir olduğu halde sâlih kılığına girip yün giyinmiş olabilir. Kul, kazancından yer, sonra imanı güçlenir de kendi kazancından yemesi haram olur. Ona "Tekvîn hazinelerini aç, ilim hazinesinden al" denir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) "Elinizden geldiğince dünya kaygılarından kurtulmaya çalışınız" buyurmuştur.

Ölümü, ölüm ötesini, sırat köprüsünü çokça yâd et, ahireti nimetleriyle ve azabıyla an. Allah'la meşgul olarak, kalplerinizi ve sırlarınızı temizleyerek, nefislerinizle cihad ederek ve şeytanlarla savaşarak dünyayı içinizden çıkartıp atın. Özgürlüğe kavuşup Allah'a ait olun, kendinizi Ona adayın. Tevhid yaratılmış olan herşeyi yok etmek ve insan yaratılışından melek yaratılışına geçmektir, melek yaratılışından da ayrılıp Rabbine yetişmektir. O, seni dilediği şekilde suya kandırır ve zâhir amellere ek olarak, kendi katından

sana özel ameller belirler. Müslümanca yaşamak zâhirdir, dış yüzdür. İman etmek müslümanca yaşamanın azığıdır. Sonra marifetullah gelir, sonra da Allah'la var olmak (bekâ billah) gelir. Allah'la var olduktan sonra bütün işler Ona aittir.

Mümin kendi kazancından ve sebebinden yer ama kazancını verenin, sebepleri hazırlayanın Allah olduğunu bilir. İmanı güçlendiği zaman tevekkülü ile yer ve yediğini Allah'tan bilir ve Allah'a yönelttiği ilk bakışında hiçbir değişiklik olmaz. Karanlıkta bin yıl bile otursa kalbi Allah'a bağlı kalır.

İbret al. Sen kaderinde ve kazasında Allah'a karşı çıkıp dururken yarın hangi yüzle Onun huzuruna çıkacaksın? Karşı çıkmayı, didişmeyi bırak. Uzeyr Peygamber (s.a.) 'İnsanları yaratıyor sonra da azap ediyorsun!' diye Rabbine karşı geldi de Allah onu Peygamberlik divanından sildi. Onu görevinden alıp yüz yıl öldürdü. Sonra yeniden diriltti ve görevini geri verdi.

Dilini istiğfar etmeye, kalbini günahlarını itiraf etmeye, sırrını da sessiz durmaya alıştır. Zikir önce dille olur, oradan kalbe geçer, kalpteki sevgi ve şevk de dile geçer. Birçok Allah dostunun sohbetinde bulundum. Onlardan birinin bile dişinin beyazını Allah'ın helâl kıldığı yiyeceklerden yerken görmedim. Onlar öyle saygılılardı. Bırak başkası doysun ama sen aç dur. Başkası yücelsin, ama sen boyun eğ. Başkası zengin olsun, sen fakir ol. Sizi o büyük gün için terbiye ediyor, yetiştiriyor ve size bir şeyler öğreti-

yorum. Şunu kesin biliyorum ki siz bana ne bir fayda, ne de zarar verebilirsiniz, ne benim rızkımı artırabilirsiniz ne de eksiltebilirsiniz. İşte bu hakikati öğrendikten sonra size sohbet etmeye başladım. Bu düşüncemi çöllerde, ıssız yerlerde pekiştirdim. Nefsin arzu ettiği şeyleri yemek kalbi katılaştırır, sırrı bağlar, ince düşünme gücünü yok eder, uykuyu ve gafleti çoğaltır, hırsı güçlendirir ve ulaşılamayacak hedefler peşinde koşmaya sebep olur.

Ey hevasının zindanında hapsedilmiş olan! Ey insanların kulu! Ey işinin sonucunu bilmeyen! Ey Allah'ı ve yaratılmışları bilmeyen! Yararına ve zararına olanı bilmeyen! Aklını kullanmıyorsan hiç olmazsa ölümü hatırla. Çünkü ölümü hatırlamak bütün iyiliklerin ve kurtuluşların anahtarıdır. Ölümü yâd ettiğin zaman boş işler yapmayı bırakırsın. Hırsın azalıp ulaşamayacağın hedeflerin peşinde koşmaz olduğun zaman "Biz Allah'a aidiz ve yine Ona döneceğiz" der ve bütün işlerini Allah'a havale edersin.

Oğlum! Allah'ın nimetlerini itiraf etmediğin sürece kurtulamazsın. Nimetler seni Allah'ın tevhidinin içine gömer, sonra Onun tevhidinde yok olur ve Ondan başka hiçbir şeyi görmez olursun. Allah'tan şikayetçi olan, Onunla çekişen ve mücadele eden bir kimse Allah'ı nasıl sevebilir? Allah'ı sevmek, Ona karşı özlem duymak ve yaklaşmak bunlarla bir arada olmaz. Sevgi sağlamsa kader başa geldiğinde üzülme olmaz. Sevgi kalbe yerleşince Allah'a karşı çıkmak ve Onu suç-

lamak kalmaz. Attığın her adım seni kabre yaklaştırıyor. Sen kabre giden bir yolda ilerliyorsun.

Sûfîlerden biri şöyle dedi: Yaptığı iyilik, ârifi, insanlar tarafından kabul görmeyi, reddedilmeyi, övülmeyi ve yerilmeyi düşünmekten meşgul eder. Nefis yok olunca yerini Allah'ın emri alır, dünya yok olunca yerini ahiret alır, ahiret yok olunca yerini Allah'a yakınlık alır, Allah'a yakınlığa gönlü ısınır ve Onda huzur bulur. Namaz sana yolun yarısını kat ettirir, oruç seni Allah'ın kapısına ulaştırır, sadaka seni kapıdan içeri sokar. Bazı mürşidler böyle söylüyor.

Allah'a doğru yol alırken sabırdan ve namazdan yardım alın. Sâliklik, "vah yalnızlığıma, vah garipliğime!" demekle olmaz.

Hükmün korunması gerekmese, Yusuf'un (a.s.) kabı[14], sizin sırlarınızı ve amellerinizi teker teker söylerdi. Fakat hüküm ilmin eteğinin altına gizlenir ki görünmesin. Kulu, nimeti verenle meşgul olsun diye Allah onu nimetinden yüz çevirtebilir ve nimetlerle uğraşmasın diye nimetini kesebilir. Kulun Allah'la meşguliyeti süreklilik kazanınca Allah onu kendine yaklaştırır ve tekvîn yetkisini eline verir.

Ben sizi görmez (ve sizden bir şey beklemez) olduktan sonra konuşup öğüt vermeye başladım. Dünyadan da, ahiretten de vazgeçtim. Size şöyle bir baktım ve elinizde yarar ve zarar verme,

14. Yusuf'un kabı hakkında bilgi için bkz. Yusuf Suresi / 68-79

birinin rızkına engel olma ya da kısmetinde olmayanı verme gibi yetkileriniz olmadığını, sizin üzerinizde tasarruf eden yegâne gücün Allah olduğunu ve O (c.c.) zarar vermeyi dilemedikçe sizin hiçbir zarar veremeyeceğinizi gördüm ve Allah'a yöneldim.

Dünyanın ise fani olduğunu, bir gün yok olacağını, öldürücü ve aldatıcı olduğunu gördüm. Çabucak yok olduğu için ona gönül vermekten uzak durdum. Ahirete de bir anlığına değer verdim. Sonra üzerinde düşündüm ve onun da eksik olduğunu yani sonradan olduğunu ve üzerinde ortaklık bulunduğunu anladım. Ve Allah'ın orada nefislerin arzuladığı ve gözlerin görmekten haz aldığı şeyleri hazırladığını gördüm. Bu, Allah'ın "Orada nefislerin arzuladığı ve gözlerin haz duyduğu şeyler vardır"[15] buyruğudur. "İyi de kalbin arzusu nerede?" dedim ve ahiretin Efendisine, Yaratıcısına ve yoktan var edenine yöneldim.

Kul Allah'tan korktuğu zaman Allah ona bilgi verip onu câhillikten kurtarır, uzakken onu kendine yaklaştırır, suskunken onu zatıyla konuşturur, yalnızken onun yalnızlığını giderir, karanlıktan aydınlığa çıkartır.

Ey nefis, ey heva, ey tamahkârlık, ey irade! Benden tevhid, zühd ve Allah'a yakınlık istiyorsanız, işlerin insanların eliyle olduğu düşüncesinden kurtulmak istiyorsanız (iyi bilin ki ben bunu size sağlayabilirim ve) siz Hakk'ı görmeden ön-

15. Zuhruf / 71

ce sizden bir lokma dahi almam. Aksi halde yemek yemeyeceğime ve hiçbir şey içmeyeceğime yemin ederim. Ben öldüğüm zaman kendi sırrımla beraber Rabbime uçar giderim.

Peygamberimizin getirdiği dinin duvarları yıkıldı, "Beni yapacak yok mu?" diye imdat ediyor. Nehir yatağının suyu kurudu, Rabb'e ibadet edilmez oldu. İbadet edenler de gösteriş ve münafıklık içindeler. Duvarları yeniden ayağa kaldırmaya, nehir yatağının suyunu artırmaya ve ikiyüzlülerin kökünü kazımaya kim yardım eder? Ben bilerek konuşuyorum, bizim bunu açıklamamız ve kimseye ifşa edilmemiş bir mülkü ortaya dökmemiz mümkün değildir. Tur azdır; şeytan onu görmez ki engellesin, sultan görmez ki ezip yoketsin. Allah (c.c.) Tur dağına habibi ve kelimi olan bir peygamberle, üzerinde münacat ettiği ve orada O'na tecelli ettiği için yemin etmiştir. Kalp, Allah'ı tanıyınca Allah'ı, hatta bütün insanlar, cinler ve melekleri içine alacak kadar genişler ve artık onu engelleyecek ve bakacağı başka bir şey kalmayınca Allah'a yaklaşır. Musa'nın asasını duymadın mı? O kadar ipi ve değneği nasıl yuttu da, bünyesinde hiçbir değişiklik olmadı.

Abdülkâdir Geylânî'ye (r.a.) Kamil el-Mellah şöyle bir soru sordu:

"Hasen Basrî (r.a.) "Âlim, zühd sahibi olmazsa çağdaşları için bir ceza olur' demiştir. Neden onların cezası olur?"

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) buna şöyle cevap verdi:

Çünkü o âlim, ihlassızca konuşur ve bildiğini uygulamaz. Dolayısıyla onun sözleri kalplere etki etmez, yerleşmez. Onlar da dinlerler ama dinlediklerini uygulamazlar.

Kalp sağlam olup ilim nuruyla aydınlanınca, ateş nura baskın gelince, müminin nurunu söndürdüğü gibi, onun kalbinin nuru da insanların günahlarının ateşini söndürür. "Zâviye, nefse, arzularına ve insanlara muhalefet edip gerçek yoldaşı bulmak ve sonra oturmaktır" denildi. Halvet ahiret yoludur. Nefis de, heva da bu yolda yoldaş olamaz. Dolayısıyla onun peşine takılan yoldan çıkar. Şeytan bir düşmandır, arkadaşlık edilmek için uygun değildir, arzular birer afettir, sen yolda ilerlerken kalp gözünü köreltir, insanlar yol kesicilerdir.

Hevanı halvete gireceğin yerin kapısında bırak ve oraya yalnızca kendisine yaklaşmak istediğinle (Allah'la) beraber gir. Havariler İsa'ya (a.s.) "Bize en büyük ilmi öğret" dediler, o da "Allah'tan korkmak, Allah'ın kazasına rıza göstermek ve Allah için sevmektir" dedi. Sen zındıksın, yalnızken Allah'a karşı günahlar işliyor, insanların içinde iken kendini âbid ve zâhid gösteriyorsun. Sen sonunun ne olacağını kesin biliyor musun?

Yazık sana! Allah'ın yanındaki bize ait olan kısmetler şuna benzer: Horasan'da yaşayan bir

kimsenin Irak'taki mal sahibi bir yakını ölse ve başka bir mirasçısı olmasa sahip olduğu mal Horasan'daki yakını bilmese bile ona ulaşmaz mı? Siz sıradan kullarsınız, yiyecek, içecek ve giyecek gibi alelade şeylerden söz etmek size yakışır. Fakat hâl, bize galip gelir ve biz bunlardan başka şeyler konuşuruz. Kalp nefsin maddîliğini yok sayar ki onun yoluyla Allah'a geri dönebilsin. Kalbine bir kimsenin sevgisi ve başka birinin öfkesi düştüğü zaman ne yapıyorsun? Sen tabiatın gereği seviyor ve tabiatın gereği kin besliyorsun. Bunun hiçbir değeri yoktur. Bütün hareketlerini Kitab ve Sünnet terazisine vur. Onlara uygunsa devam et, yoksa yolundan geri dön. Biri yaptığın davranışın doğru olduğuna fetva verirse kalbine danış. Kalp Kitap ve Sünnete göre hareket ederse Allah'a yaklaşır, yaklaşınca bilir, bilince yararına ve zararına olan şeyleri görür. Neyin hak, neyin batıl olduğunu, neyin şeytana, neyin Rahman'a ait olduğunu anlar, Rabbine yaklaştığını, Rabbinin de kendine yaklaştığını farkeder. Rahmet sahibi olan Allah'la birlikte daima bir sevinç içinde olur. Hükümdarın bayii olur, ondan satın alıp insanlara dağıtım yapar. Oraya girdiğin zaman sahip olduğun bilgileri üzerinden çıkart ve içeri çırılçıplak gir. Zühdünü, vera'ını ve sahip olduğun halleri de bir yana koy. Çünkü içeriye giyinik olarak girersen ola ki giymiş olduğun şeyler beni senden perdeleyebilir. Bunları üzerinden çıkart da içeri öyle gir. Oradakini al. Oradaki senden kaçmayacaktır.

Mürşidlerden birinin yanına girdim. Hâtıralar (kalbe gelen düşünceler), üzerine konuşuyordu. "Üzerinde bulunduğum şu hâle ermek ister misin?" diye sordu. "Evet" dedim. "Ben dehir orucu tutarım (her gün oruç tutarım) ve orucumu seher vakitlerinde açarım. Bu yörenin yiyecekleri saf helâl değildir. Bu sebeple onlardan uzak dur" dedi.

Seriyy-i Sakatî Cüneyd-i Bağdadî'yi insanlara sohbet etmeye teşvik ederdi. Sonra bunu ona rüyasında Peygamberimiz (s.a.v.) emretti de öyle sohbet etmeye başladı. Seriyy-i Sakatî onunla karşılaşınca ona "(Peygamber'den) emir alıncaya kadar bizim sözümüzü kabul etmedin!" dedi.

Çömlek karası gibi işlerin olduğu halde insanlara sohbet edebiliyorsun. Benim, ne yer yüzünde, ne gökyüzünde, ne dünyada, ne de ahirette Hak'tan başka, çekindiğim, kendisinden bir şeyler beklediğim hiç kimse yoktur.

Allah'ın sâlih kullarından birine "Rabbini görür müsün?" demişler. O da "Şayet onu görmesem bulunduğum yer paramparça olurdu." demiş. "Peki onu nasıl görüyorsun?" diye sormuşlar. O da "Allah gözümü yumdurur, o da Rabbini görür. Aynen Allah'ın cennette dilediği şekilde zatını göstereceği gibi görür, kalbini, sıfatlarını, iyiliğini ve korumasını görür." demiş.

Ebu'l-Kasım Cüneyd el-Bağdadî (r.a.) "Benden bana ne?" derdi. Sûfî, varlığından kurtulmuş olan kimsedir. Onun kalbi kendisiyle Rabbi arasında aracı olur. Kişi, Peygamberini rüyasında görünceye ve Peygamberi kendisine bazı şey-

leri emredip bazı şeyleri yasaklayıncaya kadar, Peygamberi ile elele, kalbi yücelip sırrı hükümdarın kapısında durulunca kadar sûfî olamaz.

Hz. Adem'in ilk konuştuğu dil Süryanicedir. İnsanlar da kıyamet gününde Süryanice ile hesaba çekilecektir. Cennete girdikten sonra Hz. Muhammed'in dili olan Arapça ile konuşmaya başlayacaklardır.

Sûfîlerden birisi şöyle demiştir: Kul Allah'a boyun eğince Allah ona marifetini verir. Sonra günah işlerse marifetini ondan almaz ve kıyamet gününde o bilgiyi ona karşı delil olarak kullanır.

Melek ilhamı (hâtır) gelip müminin kalbine düşer ve orada durur. Ona "Sen kimsin, nereden geldin?" diye sorar. O da "Ben senin Allah tarafından gönderilmiş peygamberlik nasibinim. Ben Hak'tanım, Ben Sevgili'denim. Ben Gözetici'denim." der. Bu ilham onun içini ve kulağını doldurur. Gözü onu görür. Artık o, halveti sever, vatanından ayrılır. Sonra ona başka bir buyruk gelir ve onu biraz daraltır. Bu hal, sessizlik hali gelinceye kadar sürer. Sessizlik hali geldikten sonra konuşma süreklilik kazanır. Onun, sanki yanında biri varmış da onu dinliyormuş gibi birine kulak verdiğini görürsün.

Birisi kalkarak dünyalık istedi. Abdülkâdir Geylânî (r.a.) onu oturtarak şöyle dedi:

"Ben sana önce dünyadan, sonra ahiretten vazgeçmeni istiyorum. Sonra Allah'tan ne ister-

sen iste. Dünyaya öyle ilgisiz kal ki Allah sana verince almaz olasın."

Allah Hz. İsa'ya "Ey İsa! Beni kaybetmekten sakın!". diye vahyetti. Bunun üzerine Hz. İsa "Ey Rabbim! Bana bir şey tavsiye et" dedi. Allah "Sana kendimi tavsiye ediyorum." dedi. Hz. İsa yine "Bana bir şey tavsiye et" dedi. Allah (c.c.) yine "Sana kendimi tavsiye ediyorum." dedi. Aynı sözü dört kez tekrarladı ve hepsinde Allah "Sana kendimi tavsiye ediyorum." Cevabını verdi sonra şöyle devam etti "Varlık yumurtan çatlayıp dinin kanadı seni kucaklayıncaya dek konuşman uygun olmaz. İşte o zaman çığlıklar sana etki yapabilir ve sen, fazilet tohumlarını toplarsın ve bundan etkilenirsin".

Allah'ın bu sözüyle anlatmak istediği şey kişiyi Allah'a çeken bir cezbe olmadıkça ve kendinde insanlara konuşma yetkisi bulunmadıkça insanlara konuşma yapmayı ve onları Allah'a davet etmeyi bırakmasıdır.

Bu zâhir hükümleri uygulayarak pekiştirin. Sonra bakın bakalım, Allah'a yakınlığın ve Onunla sırdaş olmanın güzelliğinden neler göreceksiniz! İnsanların geneli yemeye çok düşkündür. Ben konuşuyorum ama sen de, yer ve gök de bence yok hükmündesiniz. Bana Allah'tan başka zarar ve yarar verecek kimse yoktur.

Soru: Mürşidlerin "Müridi idrak sahibi olmadan önce yakala" sözleri ne demektir?

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) şöyle cevap verdi:

"Mürit Allah'ın yakınlığını ve lütfunu sezmeden önce onu kulluğa, namaz kılmaya ve oruç tutmaya alıştır" demektir. Çünkü Allah, onu kendine yaklaştırıp lütfuyla muamele edince mürid şirkin ve Allah'ın murâdının ne demek olduğunu bilmeden ilim öğrenmeyi bırakır. Sen o yolu istersin, biz de seni kendi hâline bırakırız.

Onlardan her biri bir işle meşgul olmuştur. Biri makamının kölesi olmuştur, biri parasının, biri sultanının. Diğeri de nefsinin ve elbisesinin kölesi. Her birinin bir meşguliyeti var. Kimi oruç tutmakla, kimi namaz kılmakla, kimi duyduğu sözleri nakletmekle, kimi insanlardan korkmakla, kimi de cennet arzusuyla meşgul. Gönlünü Allah'a adamış ve Allah'ın yanında olan, Allah'a bağlı ve insanlardan büsbütün yüz çevirmiş olan biri kalkmış ve Allah'ın dinine destek olmak için uğraş veriyor. Yeryüzünü araştırın. Bu kimseyi bulursanız onun eteğine yapışın.

Mümin sevincini yüzünde, üzüntüsünü kalbinde taşır. Sonra iş tersine döner de üzüntüsü yüzüne, sevinci kalbine akseder. Yüzünü üzgün gösterir ki insanları terbiye edebilsin. Sevinç ise onun hem yüzünde, hem kalbindedir. Allah'ın kaza ve kaderine güler, onlarla sevinir. Dünya müminin zindanıdır.

Mümin olarak kaldığı sürece onunla arkadaşlığı devam eder. Takvası süreklilik kazanınca zindanında, içinde bulunduğu darlıktan kurtarır. Her kim Allah'tan korkarsa Allah ona bir çıkış yolu gösterir ve onu hiç ummadığı yerden rızık-

landırır. Varlık yumurtası çatlar, hikmet tohumlarını bulur, Allah'a yakınlık kanadı onu kucaklayıp bağrına basar. Ziyafet tabaklarının ve sofrasının sahibi Odur.

Ey ahmak! Bir şimşek gibi çakıp kayboluveriyorsun. Öyle bir malın var ki geldiği gibi gidiyor sonra ele muhtaç oluyorsun. Bin kere yok olup ölüyorsun. Sonunda gecenin ve gündüzün geldiği gibi, durakalıyorsun. Devam ediyorsun, hiç değişmiyorsun. Dilek diliyorsun ve sadece bu yeryüzünün değil, yedi kat yerin kazığı iken gölgenle yetinir duruma düşüyorsun. İddiada bulunma. Bir sinek ısırsa kıyameti koparıveriyorsun. Akşam yemeğinden bir lokma eksik olsa kıyameti koparıyorsun. Hâli bırak da içine girsin ve kalbinle evlensin de senin, uçan, sır merdiveninin üzerinde duran, bir doğuya, bir batıya, bir karaya, bir denize yönelen kuş yavruların olsun.

Sen uyuyorsun. Peygamberimiz (s.a.v.) "İnsanlar uykudadır, öldükleri zaman uyanacaklar" buyuruyor. Öldükten sonra uyanan kimse ne kötü bir kimsedir! Fakirin, kanaat kisvesini altına, iffet kisvesini de üstüne giyinmesi gerekir ki Allah'a ulaşabilsin ve doğruluk ayağı ile, Hakk'ın kapısını arayarak, dünya ve ahiretten kaçarak, insanlardan ve varlık adına ne varsa herşeyden kaçarak yürüyebilsin, Hakk'ın yardımı, rahmeti, şefkati, cezbeleri, bakışları, övünmesi Peygamber ruhlarının kervanı ve melekler onu karşılasın. Melekler ve Peygamberlerin ruhları onu yanlarına alıp Hakk'ın huzuruna götürsünler.

Ey ölü kalpliler! Cenneti istemeniz sizi Hak'tan alıkoydu. Vazgeçin, dönün bu yoldan, dönün! Kendine ulaşamayacak hedefler koyma (tul-i emelden uzak dur) ki kalbin yakınlaşsın ve sırrın durulup Hakk'a doğru yol alsın. Kötü geçmişini (sâbıka) okuyacak ve geçmiş dönemlerde yaptığın herşeyi satır satır, kelime kelime, harf harf öğreneceksin ve sonunun nereye varacağını anlayacaksın. Korku seni Allah'a çektikçe Allah'ın sana yaklaştığını göreceksin. İşte o zaman içinde bulunduğun durumda sebat et. Ömrün kısa olmuş, uzun olmuş, kıyamet kopmuş, kopmamış, insanlar seni sevmiş, sevmemiş, sana vermişler veya seni yoksun bırakmışlar hiç aldırış etme.

(Sonra Abdülkâdir Geylânî (r.a.) kalkıp yüzünü örttü sonra açtı sonra "Ey ateş! Serin ol ve esenlik getir" dedi. Sonra oturup şöyle dedi:)

Süfyan-ı Sevrî Fudayl b. İyaz'a "Gel de Allah'ın bizim hakkımızda bildiği günahlardan dolayı biraz ağlayalım" dedi. Onlar kokuyorlardı ve diken üstünde oturuyorlardı. Verdiklerini kalpleri ürpere ürpere veriyorlardı. İşledikleri amellerin kabul edilmemesinden, sonlarının kötü olmasından korkuyorlardı.

İmam Ahmed b. Hanbel (r.a.) "Şu dünya hayatında bir giyecek bulursun, bir bulamazsın, bir yiyecek bulursun, bir bulamazsın. Dünya hayatı üç beş gündür" derdi.

Oğlum! Hakk'ın minnet kapısı açılmış iken insanların minnet kapısını kapa.

(Sonra kalktı ve bir sağa, bir sola dönmeye başladı. Elerini göğsünün üzerine tutmuş duruyordu. Sonra oturdu ve sohbetine şöyle devam etti:)

Ey kör! Şu açık kapıdan içeri gir. İki kapı vardır, biri açık, diğeri kapalı, gel şu açık kapıdan içeri gir. Sünnete uy ve Peygamberinin dinini canlandırmak için sebepleri ara, sonra Peygamberine uyarak sebeplerin Yaratıcısına doğru yol al. Onun sünneti çalışmak, hâli ise tevekkül etmekti. Sonra kendi varlığından büsbütün vazgeçebilirsen vazgeç. Ne sebeplere, ne de hâle güven, bütün varlığını Allah'a bırak. O sana yeter, seni yükseltir, Zatına yaklaştırır, sonra da sana hiç tanımadığın şeyler verir. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.

Dalgaları Onun kaderine bırak. İşte o zaman nereye düşsen seni bir bulan çıkar, nereye yönelsen Allah'a yönelmiş olursun. Onun yakınlığını, sıcaklığını, rahmetini görürsün. Zengin, yemeği, tabaklar içinde kendisine getirilen köre benzer. Köre yiyecek gelir ama o, yiyeceğin nerden geldiğini bilmez. Sonra yemeğin kaynağını öğrenince o tarafa yönelir ve diğer bütün yönleri kapatır. Bu kulda böyledir. Kolaylaştıranın ve bahşedenin Allah olduğunu anlayınca kalbini Allah'a bağlar.

Sen nefsine aşık olmuşsun. Onun sana düşman olduğunu ve seni öldürmek istediğini bilsen

ona karşı gelir, gerekenden fazla yiyecek ve içeceği ona vermezdin. Yaşamını sürdürecek kadar yiyecek ve içecek ise onun hakkıdır. Senin bir köşeye çekilmen uygun değil. Sana yakışan çarşılarda dolaşmaktır. Senin, Allah'ın sırlarından haberdar olman da uygun değildir. Çünkü Allah'ın sırlarından haberdar olan, dilsiz olur. Sırrına sahip olamayan kimse insanların içinden çıkıp yalnız kalsın. Mağaralara, deniz kıyılarına, çöllere, ıssız yerlere sığınsın.

Hükümle ilmi birleştiremeyen kimseleri Hükümdar pahalılık kırbaçlarıyla edeplendirip yola getirir.

(Abdülkâdir Geylânî (r.a.) bu sözü insanların çok sıkıntı ve zorluk çektiği bir dönemde söyledi.)

Yazıklar olsun sana! Dünyayı ve ahireti istiyor sonra da tutup sevgiden söz ediyorsun. Ey ahmak! Sen Onu sevdiğini iddia ediyorsun sonra sana gelecek zararı önlemesini, yararına olan şeyleri de sana yönlendirmesini istiyorsun. Çek git, sen Allah dostlarından değilsin. Sen insanların, nefsinin, arzu ve hevanın kölesisin. Bizde mahkemeler vardır, bizim içimizde sarraflar ve nâkidler (paranın piyasa değerini bilenler) vardır.

Ey kuru iddia sahibi! Bu nedir? Sözünü yakışıksız yerlerde söylüyorsun. Duanın bir yeri ve zamanı vardır. Konuşmanın bir ortamı, susmanın başka bir ortamı vardır, bakmanın uygun bir

zamanı, göz yummanın başka bir zamanı vardır. Bildiği ile amel eden nerede? Söyleyin de onunla arkadaşlık edelim. Sıdıklar bütün zamanlarını Allah'a kullukla geçirirler. Onların her zaman kulluk etmeleri vaciptir. Böylece nimet verene şükretmiş olurlar, nimetlere kulluk ve şükür ile karşılık verirler.

Sana helâllerden az bir miktarla yetinmen emrediliyor. Helâllerden sınırlı ölçüde faydalan. Çünkü bu sınırı aşarsan Müslümanlar arasında ortak olan mübah mallardan almış olursun. Bunu alman durumunda ise bazı şüpheli şeyleri almış olursun, şüphe seni harama, haram da ateşe götürür. Zâhid, helâllerden yüz çeviren kimsedir. Haramdan yüz çevirmek ise zaten herkese gerekli olan bir vazifedir. Bazen kalbe bir düşünce gelir ki kalp onu taşıyamaz, ölen çocuğunun ardından ağıt yakan anne gibidir. O anne ağlarken öyle bağırır ve elbiselerini yırtar ki akıl ona katlanmaktan yani onu duymaktan, onun kendini kaybetmiş halini görmekten âcizdir. Biz insanların içine dua ile gireriz, dua ile onlarla geçinir, uyum içinde hareket ederiz. Kalplerimiz ise serindir, Allah'ın vaadini, lütuf sofrasını beklemektedir. Kendi iradenden yüz çevir ki Hakk'ın iradesini elde edesin. Sevmenin şartlarından biri de kişinin, istek ve iradesini terk etmesidir. Sen bu halde devam ederken birden dilin konuşmaya, kulakların duymaya başlar, gözün açılır, lütuflar ve ikramlar gelir. Bunun bir meyvesi ve özü olarak sırrın durulur. Sana hizmetçiler gelir. Herkes sana hiz-

met eder, herkes seni över ve Allah (c.c.) bütün yaratıklarına karşı seninle övünür.

Allah (c.c.) "Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi de yasakladıysa ondan uzak durun"[16] buyuruyor. Allah'ın ve Peygamberinin emirlerine uyun. Onlarla amel edin. Bu yolda "ben" ve "biz" yok, sadece "sen" "sen" vardır. "Evvel de Odur, Âhir de Odur, Bâtın da Odur, Zâhir de Odur".

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) "Gökyüzüne ve tânka (gökyüzünün kapısını çalana) andolsun"[17] ayeti hakkında şöyle dedi:

Allah (c.c.) gökyüzüne ve gökyüzünün kapısını çalan kimseye yemin etti. Kapıyı çalan Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Gökyüzünün kapısını Onun himmeti sonra da bedeni çalmıştır. Allah onu yedinci göğe kadar yükseltmiş ve Onunla konuşmuş ve Resûlullah Rabbini kalp ve beden gözüyle görmüştür. Resûl-i Ekrem gibi, kalbi temiz ve sağlam olan herkesin kalbi de Rabbini görür ve kendisi ile gökyüzü arasındaki perdeleri kaldırır, sırlar ve himmetler kapıyı çalar ve sırlar yürüyüp yoluna devam eder. Sıddıkların gönülleri Âlemlerin Rabbinin sırlarının nurlarıyla aydınlanır. "Müminin ferasetinden çekinin". Kalp Allah'a yaklaşınca kalbin seması ilim yıldızları ve marifet güneşi ile donatılır ve melekler bu nurlarla aydınlanır. Hiçbir nefis yoktur ki onun üzerinde Allah

16. Haşr / 7
17. Târık / 1

tarafından, onu şeytanların çarpmasından koruyan bir koruyucu olmasın. Çok az da kimse vardır ki onların koruyucuları vardır, onlar saflar halinde durup onu korurlar. "Allah onları çepeçevre kuşatmıştır".

Fesahat ve belagat (açık ve güzel konuşma) nerede? Evin yıkılmış, sense bulunduğun yerde dönüp duruyorsun. Sanki değirmen devesi gibi yerinden hiç ayrılmıyorsun. Herhalde sana Allah'ın veli kullarından biri beddua etmiş ki basiret gözün bağlanmış. Sen Allah'ı harcadın, Allah da yolda seni harcadı. Gözünün baktığı yönde birden çok yollar ortaya çıkmış, kaygıların çoğalmış, sana yön veren kanatların parçalanmış. Dünya ile ahiret arasında bir et parçası olarak kalmışsın. Senin, iflas ettiğini itiraf ettikten sonra, senin için dua edecek bir arkadaşa ihtiyacın var.

Allah dostları, Allah'a sonra meleklerine yaklaştılar. Sen de bunlara yaklaşırsan sana başka bir kapı açılır. İnsanlara yakınlaştıktan sonra bu kapıyı kapatırsan sana cinlere yaklaşma kapısı açılır. O kapıyı da kapattığın zaman meleklere yaklaşma kapısı açılır. Hiçbir şey özü ile etkin değildir. Ateş doğası gereği yakmaz, su doğası gereği kandırmaz. Nemrud'un ateşi Hz. İbrahim'i yakmamıştır. Ebu Müslim el-Havlanî ateşe atılınca ateş onu yakmamıştır. Semendel'i [ateşin yakmadığına inanılan bir kuş türü] ateş yakmaz. Amellerinde ihlaslı ve samimi olduğunda insanlardan kurtulur ve aralarından çıkartılırsın. Allah'a ancak onların arasından çıkmak suretiyle ulaşabilir-

sin. Allah'ı ancak arkadaşını arayan yabancı bir kimse gibi arayabilirsin. O, bir yola girer ve sonuna kadar gidip geri döner ama aradığı kişinin evinin kapısının hangi kapı olduğunu bilmez. Arkadaşı onun şaşkınlığını görünce sevinçten uçar, hemen dışarı çıkıp ona sarılır ve onu bağrına basar. Nitekim Yusuf da Bünyamin'i görünce böyle yapmış ve "Ben senin kardeşinim" demiştir.

Allah, kalbi marifeti için mekân kılmıştır. Allah'ı bilmek gece ve gündüz arasında 360 defa Ona bakmaktır. Allah, kalbi marifeti için karargah yapmasaydı kalp paramparça olurdu. Kalp temiz ve sağlam olup Hakk'a yakın olmayı isteyince Allah ona hikmet nehirleri akıtır ki insanlar ondan faydalansın. Onları dini ayakta tutan dağlar yapmıştır. Onların büyüğü Peygamber yerindedir. Küçükleri ise sahabe yerindedir. Daha küçük olanlar ise tabiin yerindedir. Onlar söyleneni yaptılar ve emri yerine getirdiler, söz ve fiilleriyle, gizlide ve açıkta. Peygamberlerin gözleri onlarla aydın oldu, Allah meleklerine karşı onlarla övündü.

Onlara tâbi olup onların dünya ve aile yüklerini hafifletenlere ne mutlu! Onlar öyle bir topluluktur ki insanların faydaları için verdikleri uğraş onları çalışıp kazanmaktan meşgul eder. İnsanlar onların çocukları yerindedir. Onlar dünyaya bağlanmazlar. Dünya kendini onlara sunar ama onlar ondan yüz çevirirler. Şu elinde olan mallar senin değildir, insanlar arasında ortaktır. Komşuların ondan faydalanmakta senin ortağındır. Ka-

zancın senin eline verilmiştir ki ondan sorguya çekilesin ve ihtiyacı olanlara veresin. "Allah'ın sizi geçici olarak sahip kıldığı mallardan infak edin", "nasıl davrandığınıza bakması için".

Komşularına yardım elini uzat, fakirlere yedir. Çünkü sıddıkın evi dardır ama içerisi geniştir. İnsanlara açılan kapıları kapatıp Hakk'ın kapısında duran ve ihtiyaçlarını Rabbinden isteyen nerede?!!

Sebeplerin peşini bırak, Rableri terk et, sonra bir bak bakalım ne göreceksin. Onun kapısında dur ve elemlere karşı sabra yaslan. Onun kaza ve kaderi keser, ondan elem duyma. İşte o zaman çok harika bir şey göreceksin. Tekvinin seni ne hale koyacağını, rahmetin seni nasıl terbiye edeceğini, sevginin seni nasıl yücelttiğini görürsün. Aslolan ihtiyaçtan sonra susmaktır. Bu, Allah'ın kuluyla övünme halidir. Allah ona insanlardan olan süt anneleri ve sebepleri haram kılar ve onu kendine yaklaştırır. Hakk'ın lütuf kucağındaki koku, bütün elemlerin kötü kokularını gidermek için yeter, Allah'ın rahmeti ona yeter.

"Peki zorda kalmış kimse Allah'a dua ettiği zaman ona kim cevap verir.?"

Allah seni zorda bırakır ki ona dua edesin. Allah kulunun duada ısrarcı olmasını sever. Bütün kapıları yüzüne kapatır ki Onun kapısında durasın. Sevgililer yakınlık kapısını açık görürler. Tıpkı evinin kapısını çocuğunun yüzüne kapatıp onu içeri almayan ve komşularına da hangi amaçla olursa olsun ona evlerinin kapısını açma-

malarını tenbih eden bir anne gibi. Çocuk yöneldiği her kapıyı kapalı görür sonra annesinin kapısına geri döner. Allah da kulunu kendine geri döndürmek ve insanlara bel bağlamayı bırakması için ona bütün yolları daraltır.

Sıdk sahibi olan bir fakirin kendisine yumuşak davranılmasını istememesi gerekir. Kendini mutlaka istemek zorunda hissediyorsa hiç olmazsa yeteri kadarını istesin. O, seni kendine yaklaştırıp sana sıkıntı verince onun verdiği sıkıntıdan haz alır, mutlu olursun. Aksi halde seni kendi sıkıntılarınla meşgul eder. Mala rağbet etmek Allah'a yaklaşmanı ve sıkıntılara göğüs germeni zorlaştırır. Allah'tan korkmayan kimsenin aklı yok demektir. Bataklığı olmayan yer harap yer demektir, çobanı olmayan sürüyü de kurt kapar. Din korkudan ibarettir. Korkan kimse bütün geceyi hareket ederek geçirir, bir tek yerde bile durmaz, durmadan yürür.

Allah dostları, Hakk'a yaklaşmak gayesiyle yolculuk ederler. Gerçek yolculuk kalplerin ve sırların yolculuğudur. Hakk'ın kapısına vardıklarında sır içeri girmek için izin ister ve ona izin verilir. Sonra Allah'a yaklaşıp sıcak bir ortam bulunca kalbin içeri girmesi için izin ister. Hz. Peygamber'in kalbinin yıldızı dolunaya dönüşmüş, dolunay da güneşe dönüşmüştür, halveti celvete dönüşmüştür (insanlar arasında iken Allah'la hemhal olmuştur), gizlisiyle açığı arasında bir fark kalmamıştır. Kul daima medcezir (gelgit) halindedir. Başını yakasının kenarında tutmuş ve sırrının

çadırı bütün varlığını kuşatmıştır. Deniz altındaki cevherleri ve elini uzattığı herşeyi görür. Yanında bulunan kimseye "Ey falanca! Sen şunu al, ve ey falanca! Sen de şunu al" der. Gerçek hükümdarlar onlardır. Onlar göklerin ve yerin hükümdarlarıdır. Hakk'ın huzurunda O'nun halifeleri ve sözcüleridir. Ben Hükümdar'ın kapısında onları bekliyorum. Uyurken de, uyanıkken de gözüm sizin üzerinizde. Şu yörenin kahrını sizin hatırınız için çekiyorum, yöre halkının verdiği sıkıntılara sabrediyorum. Kaygıda ve düşüncede geceyi gündüze katıyorum. İleriye her adım atışımda geri çevriliyorum. İbrahim b. Edhem (r.a.) dua ederken şaşırdı. Bunun üzerine gözlerini yumdu ve Allah'ın kendisine şöyle dediğini işitti: "Ey İbrahim! 'Allahım, Beni kazâna, hükmüne razı eyle, verdiğin sıkıntılara sabırlı eyle ve verdiğin nimetlere şükretmemi nasib eyle, ben senden bana olan nimetini tamamlamanı, verdiğin afiyeti devam ettirmeni ve sana olan sevgimi kalıcı eylemeni istiyorum' de!".

Allah Peygamberimizin kalbine öyle bir çınlama verdi ki o ses, kalbini ailesinden uzaklaştırdı ve Hira dağına çıktı. Hira dağı Sina dağından bir parçadır. Oraya da vahiy kokusunun esintisi gelmiştir. Orada bir mağara vardı, içinde de "Ebu Kebşe" isminde bir âbid yaşardı. Resûlullah (s.a.v.) bir gün mağaraya gelmiş Rabbine kulluk ediyordu ki sabah aydınlığı gibi bir rüya gördü. Kendisine "Ey Muhammed! Ey Muhammed!" diye nida edilmişti. O sesten kaçtı ve evine gidip "Beni örtün, beni örtün, ben 'Ey Muhammed!' diye bir

ses işitiyorum!" dedi. Ama bu duyuları ses örtünmekle, bürünmekle kaybolmaz ki! Allah işinde sonsuz kudret sahibidir.

Kalp, damsız ve dört duvarlı bir evin içindeki çekirdeğe benzer. Kışın yağmurunu, yazın da güneşini alarak biter. Başını topraktan çıkartıp yükselinceye kadar kimse onu görmez. Meyve verip olgunlaşınca insanlar onun meyvelerini toplarlar ama onun üzerinde hiçbir yolları yoktur. İşte kalp de böyledir. Allah dileyince onu diriltir.

Velilik (velâyet) gizli bir şeydir. Velilik de geçen misaldekine benzer. Hükümdarın hep kendisiyle düşüp kalkan, yanından hiç ayrılmayan bir temizlikçisi vardır, sadece ata bindiğinde ondan ayrılır.

Allah'tan yiyecek, içecek ve giyecek dışında bir şey istediğin yok. Allah'a, bu şeyleri istemek için kulluk etme. Tabii senin rahmetle ne işin olabilir ki?!

(Sonra şöyle dedi:)

Allahım! Bizi senden başka kimseye muhtaç eyleme, bizi senden başka kimseyle oyalama.

Sizin bu yaptığınız nedir?

(Abdülkâdir Geylânî (r.a.) bu sözünü kızgın bir eda ile söyledi, sonra yüzünü elleriyle kapadı, feryad ederek kalktı, sonra oturdu, tekrar kalktı ve şöyle dedi:)

"Onun verdiği haberi bir süre sonra bileceksiniz."

Veliler öyle kimselerdir ki açgözlülükle suçlanmamak için, tevekkülü ve Allah'a teslim olmayı terk etmekle suçlanmamak için Allah'tan bir şey istemeyi sevmezler. Duydukları arzu ve iştiyak onların adımlarını hızlandırır. Dünyaya değer vermediğin zaman onu harcaman kolay olur. Allah'ın veli kullarının bazı özel halleri vardır. Ebdâlden olan bir veli, insanların bütün yükünü sırtında taşımadıkça ve onun yükünü de Allah almadıkça ebdâl mertebesine çıkamaz. Çünkü o, Onun huzurunda görünürde yükü sırtındadır ama gerçekte o da Allah'ın rahmet elinin üzerindedir. Bu söylediklerime inanın, kabul edin ve töhmeti kalbinizden söküp atın.

(Abdülkâdir Geylânî (r.a.) Allah'ın "Şüphesiz gece kalkışı, tam bir uyuma ve sağlam bir kıraata daha elverişlidir"[18] buyruğunu şöyle açıkladı.)

Bu, uykudan sonra olur. İnsanlar, nefis, doğa, heva ve irade uyuduktan sonra kalp uyanık kalır, onun yiyeceği ve içeceği Allah'la ettiği münacattır, Ona yakarışıdır, Allah huzurundaki kıyamı, rükuu ve secdesidir. Görmez misin ki Allah'ı aramaktan kendini oyalamasın diye dünyaya değer vermeyen kimse Allah'tan meşgul etmemesi için ahirete de değer vermez ve "Keşke ahiret olmasaydı" diye temini eder. Çünkü ahiret,

18. Müzzemmil / 6

sadece görünüş bakımından rahmettir. O kimsenin kalbi ve sırrı yüzü gibi olur. Kalbinde ne varsa yüzüne o akseder. Dünya hayatının devam etmesini ister. Çünkü Allah'a gizlice kulluk etmekte ve Onunla gizlice alışveriş etmektedir.

Sen Allah'tan uzak ve tek başınasın. Kalbin ne zaman insanlardan kaçıp uzaklaşırsa Hakk'a yaklaşır. Kapıdan kapıya, hiçbir kapı kalmayıncaya dek, şehirden şehire, semadan semaya, beride sema kalmayıncaya dek. Kendi kıyametini koparır, Hakk'ın önünde dikilir, amel defterini okur, iyilik ve kötülüklerini okurken ateşe düşecek gibi olur. İşte o korku-ümit arasında iken, cehenneme düşme korkusu ve öteye geçme ümidi arasında gidip gelirken Allah, lütfuyla onun yardımına yetişir, ateşi rahmetinin suyuyla söndürür ve ateş, "Ey mümin! Geç git, nurun ateşimi söndürdü" der. Üç bin yıl sürecek köprü geçişi kısaltılır ve bir anda karşıya geçiverir. Hükümdarın konağına yaklaşınca Mevlasına olan sevgisi aklına gelir ve "Ben, sevdiğim yanımda olmadan bu kapıdan içeri girmem" der.

Görmez misin ki düşük (ölü doğan çocuk) bile "Annem babam girmeden ben girmem" der. Komşu nerede? Şahit nerede? Hz. Peygamberin eliyle selamlanmadıkça içeriye girmez. Böyle dedikten sonra Sevgilinin huzuruna girer. Bu manevî yolculuk tamamlanıp sona erince kul, kısmetlerini tamamlamak için dünyaya geri gönderilir ki ilim değiştirilmesin, bozulmasın ve silinmesin.

Rabbin yaratma işini tamamlamıştır. Hiçbir nefis kısmetlerini tastamam almadıkça dünyadan çıkmaz. Öyleyse siz Allah'tan korkun ve isteyeceğiniz şeyleri yakışacak şekilde isteyin. İnsanlardan değil, Hak'tan isteyin. Sebeplerin hepsi birer perdedir. Hükümdarın kapıları kapalıdır. Ondan yüz çevirdiğin zaman sana tanıdığın bir kapı açar. Sır kapısı kapanacakken sen hiçbir şey yapmadan kendiliğinden açılıverir. Mümin, Rabbine yönelerek doğasından sıyrılıp çıkar. Yolunda ilerlerken bazı afetlerin eline düşer ve canı ve malı tehlikeye girer. İşte o zaman günahlarını, ettiği terbiyesizlikleri, Rabbinin dininin sınırlarını deldiğini hatırlar. Ne dua ederek Rabbinden, ne de başka bir yolla başkalarından yardım istemez. Bunun yerine günahlarını hatırlar ve nefsini azarlar. Tehlike geçtikten sonra ise kadere döner, teslim olur, kalben bütün işlerini Allah'a bırakır. Bu halde ilerlerken açık bir kapı görüverir. Her kim Allah'tan korkarsa Allah ona bir çıkış kapısı verir. Allah kulunun nasıl davranacağını görmek için onu sınar. "Biz insanları gâh iyiliklerle, gâh kötülüklerle sınadık".

İnsanoğlunun kalbi hayır ve şer ile, izzet ve zillet ile, zenginlik ve fakirlik ile düzelir. Ta ki ne zaman Allah'ın nimetlerini kabul ederse -ki bu şükür demektir, şükür ise ibadettir ve bu ibadette dilin ve diğer organların hareketi yoktur- ve bir sıkıntıya düştüğünde sabrederse kendi suç ve günahlarını itiraf eder. Böylece iyilik adımları da, kötülük adımları da biter. Çünkü o artık Hüküm-

darın kapısındadır. Allah'ın yardım ve inayetiyle şükür adımını da, sabır adımını da atmış ve Hükümdarın kapısını görmüştür. Orada hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiç kimsenin aklının ucundan geçmeyen güzellikler görmüştür. İyilikler ve güzellikler sona ermiş ve sırasını karşılıklı konuşmaya, sohbet etmeye, aynı mecliste oturmaya bırakmıştır.

Sen bunu anlayabilir misin, A Iraklı, behey değirmen devesi, Ahmak! Sen ihlassızca oturup kalkma derdindesin. İnsanlar için namaz kılar ve oruç tutarsın. Gözün ise insanların tabak çanağında, evlerinde bulunan eşyadadır.

Ey insanlığından çıkmış adam! Sıddıkların ve kendilerini Allah'a adamış kimselerin arasından çıkıp tek başına kalan! Bilmez misin ki ben sizin büyüğünüzüm, sizin cetvelinizim, mihenk taşınızım. Elinden geleni yap, bana gönderdiğin yemek tabaklarını kes, bir daha gönderme ve kılıcını bana doğrult. Senin hiçbir temelin yok.

A küçük câhil! Ben senin ipini eğiriyorum. Ben senin iyiliğini istiyor ve sana acıyorum. Ben senin zındık, gösterişçi bir deccal olarak ölüp gitmenden korkuyorum. Şayet öyle ölürsen kabirde münafıklar gibi cezalandırılırsın. Uğruna mücadele verdiğin ve elde etmek istediğin şeyleri biraz eksilt. Gerçek elbise takva elbisesidir. Sen pek yakında öleceksin. Seninle benim aramda düşmanlık yok. Gün gelecek sana söylediklerimi hatırlayacaksın. Sâlih kimsenin görünüşü ne durumda olduğunu haber verir. Allah'ı tanıyan kimsenin

dili tutulur. Allah'la yetinir ve ihtiyacını yalnız O'na arzeder. Ben küçükken memleketimde bana "Ey Mübarek!" diyen birini duyduğumda ondan kaçardım. Şimdi ise halvette bana "Ben seni iyi yolda görüyorum, kurtuluş istiyorsan yanımda ol, benden ayrılma" diyen birini duyuyorum. Benden kaçan birini gördüğünde bil ki o münafıktır. Mümin, beden gözünü kapadığında kalp gözleri açılan ve orada olanları gören kimsedir. Kalp gözünü kapadığında ise beden gözleri açılır ve Allah'ın konumunu ve insanlar üzerindeki tasarruflarını görür.

Allah'ın Musa'ya vahyettiği sözler arasında "Ben mesajımı ve sözümü insanlara duyurman için seni seçtim ve seni kendime yaklaştırdım. Sen koyun otlatıyordun, koyunlardan biri sürüden kaçtı. Sen de ardından koşup yakaladın. Ama sen de o da dermansız kalmıştınız. Onu bağrına bastın ve 'Kendisi de beni de yordun' dedin" buyruğu vardır.

Kalp gözü perdeli olan kimsenin ilacı, neden perdeli olduğu konusunda düşünmek, hatasını anlayınca ondan tevbe edip boyun eğmektir. Bütünüyle koruma altında ve günah işlemekten korunmuş olanların tekvin yetkileri yoktur. Tekvin yetkisi ancak yolda giderken olur. Dağlar, tepeler, çöller ve iki kara, iki deniz aşılmadan önce konuşmak yasaktır. İki kara insanlar karası ve nefis karasıdır; iki deniz ise hüküm denizi ile ilim denizidir. Kıyıya ancak bundan sonra ulaşılabilir.

Allah dostlarının gecesi, gündüzü yoktur. Onlar hastalar gibi yemek yerler, suda boğulmakta olan kimsenin uykusu kadar uyurlar, mecbur kalmadıkça konuşmazlar. Allah'ı tanıyan kimsenin dili tutulur. Fakat Allah onu yeniden diriltmeyi dileyince onu konuşma aleti olmadan, sözler arasında sıra ve aralık olmadan, sebep bağı olmadan konuşturur. Onun dili ile parmağı arasında fark yoktur. O zaman ne perde kalır, ne bağ, ne kapı, ne kapıcı, ne izin verme, ne izin isteme, ne görevlendirme, ne görevden alma, ne şeytan, ne sultan, ne kalp, ne parmak ucu kalır.

(Sonra şöyle dedi:)

Bugün burada olmayan kimse ziyan etmiş demektir. Birinci adım gelmezse ikinci adım da gelmez. Birinci adım varlık evinden çıkmaktır, ikinci adım ise, Allah'ın "Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun" nimeti, cemalini gördüğünde "Yalnız sana kulluk eder, yalnız senden yardım dileriz" nimeti ve gördükten sonra da "Secde et ve yaklaş" nimetidir.

Nimetleri Allah'tan başkasına ait kılma. Sen müşriksin, sen Allah'ın nimetlerini değiştiriyorsun -Allah sendeki nimetlerini değiştirsin, elinden alsın-. Şirk kemerini çöz ve dön bu yoldan. Kalbinle tevbe etmediğin ve sırrını Rabbine ait kılmadığın sürece görünüşte yapmış olduğun tevbenin bir anlamı olmaz.

Oğlum! Oğulcağızım! Peygamberimize peygamberlik geldi de yıllarca sakladı, bu süre zarfında içi içini yedi de sonunda "Sana Rabbinden indirileni tebliğ et!"[19] emri geldi.

Ama sen bir şeyi görür görmez ortaya döküveriyorsun, saklamayı hiç bilmiyorsun. Evinde bir bohça giysi buluyorsun ve hemen kapıyı açıp onu satışa çıkarıyorsun. Ola ki o bohça komşulara aittir de evine emanet olarak bırakılmıştır.

Kalbin düzgünlüğü dört şeyden ileri gelir:

1. Yenilen yemeklerin helâl olmasına dikkat etmek,
2. Allah'a kulluk için boş vakit ayarlamak,
3. Kerameti korumak,
4. Allah'la meşgul olmayı engelleyen şeyleri terk etmek

Yediğine dikkat etmek konusunda senin en ufak bir bilgin yok. Bu iş, tam bir vera' (haram şüphesi taşıyan şeylerden kaçınmak) ile, Allah'ın huzurunda durmakla ve dinini koruması için Ona yalvarmakla olur. Mümin ne yediğini ve içtiğini bilir ve bir şey yerken, içerken Kitap ve Sünnet'ten izin ister. Sonra Mevlasına yaklaşınca Onun emriyle emreder, Onun yasaklamasıyla yasaklar, Onun ilmiyle bilir ve Onun yardımıyla yardım eder. Ölmeden önce Allah'la aranızdaki sözleşmeyi yenileyin.

---

19. Maide / 67

A tembeller! Behey gafiller ve câhiller! Toz ortadan kalkınca göreceksiniz. "Onun haberini bir süre sonra elbette bileceksiniz".

(Soru): Nefis güvenilmezdir. Ben onun verdiği fetvaya nasıl kani olacağım?

Cevap: Nefsin ölünceye kadar onunla mücadeleyi sürdür. Sonra ona yeni bir yaratılış verirsin, dirayetli, bilgili ve huzura ermiş olur. Şehvet ve lezzet kapılarını kapatırsın. Onu şehvetlerinden alıkoy. Eriyip bitince şehvetleri, sırra başvuracak ve mücadele ile kalbe dönüşecektir.

Allah dostları, gecenin gelmesini ve aile fertlerinin uyumasını beklerler. Çünkü onlar mükelleftir, kalpleri Rablerine ısınmış ve yaklaşmış olmanın yanında sebeplerin ve ailelerin de yüklerini taşırlar. Organları sebepler için hareket eder. Eğer gerçekten takva sahibi isen sıkıntı vaktinde Ondan başkasına başvurmazsın ve onu O'ndan başak kimsenin kaldıramayacağını bilirsin. Hayrın ve şerrin, zararın ve yararın, izzetin ve zilletin, zenginliğin ve fakirliğin hepsinin O'ndan geldiğini bilirsin.

(Soru: "Sana tek bakışın faydası olmuyorsa öğüdün de faydası olmaz" sözü ne demektir?)

Geylanî Hazretleri bu soruyu şöyle cevapladı:

Öyle bir topluluk ki dünya ve ahireti gözlerinden ve kalplerinden yok etmişler ve Rablerini görmüşler. İşte onlardan biri bir kez baksa sa-

na fayda verir. Veli, kuru bir toprağa baktığı zaman Allah o toprağa can verir ve onda bitki bitirir. Bir Yahudiye ya da bir Hıristiyana baksa Allah onlara hidayet verir.

Birisi Geylanî Hazretlerine "Sizi şu odun parçasını kucaklarken görüyoruz. Bu odun parçası nar ağacından yapılma bir kürsü iken onu niye kucaklıyorsunuz?" diye sordu.

O da şöyle cevapladı:

Çünkü o bana çok yakındır. Benim birçok özel durumumu görür de kimseye haber vermez, laf taşımaz. Bundan dolayı kucaklıyorum.

Soruyu soran devam etti: "İyi ama, biz sizin kalbinize daha yakınız."

Bunu da şöyle cevapladı:

A teyzenin oğlu! Allah'tan korkup işlerinizde Onu gözeterek davrandığınızda ve Onu istediğinizde ben size hizmetçi olur ve sizin sadık bir seveniniz olurum. Kul dünyaya yüz çevirip kendini geri çekince Allah onun gönlünü açar ve onu kendine yaklaştırır. İlimden haberdar olmaması için gözlerini kapar ve ona ilmi bizzat kendisi gösterir ve ilimden haberdar eder. Şöhretsizlik, insanlar içinde erir gibi durmak ve kendini geriye çekmek güzel edeplerdendir.

Allah dostları, organlarıyla, kalpleriyle, sırlarıyla ve Rablerinin hoşlanmadığı şeylerden uzak

durarak konuşurlar. Onlar, takva sahibi ve Allah katında değerli olmuşlardır. Siz ise paraya tapıyorsunuz. Paranız elinizden gidince kıyameti koparıyorsunuz, Cuma namazını, camiyi, cemaati terk ediyorsunuz, önemsemeden. Veya günahkâr bir oğlunuz ölüyor da onun için feryad ü figan ediyor ve yalnızlığınızı, derdinizi insanlarla paylaşıyorsunuz, yanıbaşınızdaki meleklerdense hiç haberiniz bile yok.

Kulun kalbi duru olunca meleklerle yakınlaşır. Ve yalnız başına iken onlar onunla konuşur.

Ey gerçeğe sırt dönen, ey dinden haberdar olmayan, ey dünya ile, nefsiyle ve doğasıyla hemhal olan! Ey insanlara kulluk edip Hakk'ı unutan! Senin Allah'la yüzleşmen gerek. Allah'la şimdi yüzleş, insanları ve nefsini bir yana bırak. O zaman Allah'tan yana emin olursun. Onu anmaktan başkası boştur, Onun zatının bilgisinden başkası boştur. Ondan başkasıyla yapılan her tür muamele ziyandadır. Dünyanı isteklisi çoktur, ahiretin isteklisi ise azdır, Hakk'ın isteklisi ise azın da azıdır. Sen gece gündüz dünya işleriyle oyalanıyorsun. Halbuki dünya seni kullanır, işi bitince de keser atar. Biz ise dünyayı ve dünyada olup biten herşeyi kullanırız. Peki sen ne durumdasın, ey sırt dönüp kaçan! Dünyada din ve ilim ile elele olmak gerek. Onlar seni neye yönlendirirse o doğrultuda hareket et. İzin vermedikleri şeylerden ise uzak dur. Sen Rabbinle güzel münâcât yapamıyorsun. Alışveriş ederken, bir şey yerken ve içerken, bir eşyayı alırken, verirken ve konuşurken biraz du-

raksa, ağırdan al. Allah için yapıyorsan bir çırpıda yap, yok eğer Allah'tan başkasını memnun etmek için yapıyorsan o işe son ver. Sende Allah sevgisi ağır basınca dünya ile ahiret arasında, almakla vermek arasında, kabul etmek ve geri çevirmek arasında fark görmez, onları birbirinden ayırmaz olursun. Kalbin Allah sevgisiyle dolar, Sevgiliden gelen hayır ve şer bir olur, Ona açılan bütün kapılar ve Ona giden bütün yönler de bir olur. Sevgi bütün kapıları ve yönleri birleştirir. Bir bilginin haberini almakla onu bizzat görmek arasında da fark kalmaz. Zararla fayda da bir olur. Onun kalbi vecd halindedir. Gâh Allah'ı zikrederek Onun celalini (azamet ve kudret), gâh cemalini (güzellik ve rahmet) bulur. Gündüzleri şaşkın bir haldedir. Allah'a her yaklaştığında biraz daha uzaklaşır. Tıpkı Musa'nın gördüğü ateş gibi. Yaklaştıkça ateş uzaklaştı ve sonunda Musa "Hiç kuşkusuz Ben Allahım" hitabına mazhar oldu. İşte yakınlık nurlarını gören kalp de böyledir. O yaklaştıkça nurlar ondan kaçar ve "Sonunda yazgının vadesi dolar."

Bu ilerleme sürecinin vadesi adımların tükendiği andır. İşte o zaman iş tersine döner. İstekli istenen olur, gayesine ulaşmak isteyen gayenin kendisi (maksud) olur; mürid, murâd (irade edilen) olur. Hakk'ın cezbelerinden en ufağı, topyekün insanların ve cinlerin yapmakta olduğu işlerden daha hayırlıdır. Allah kulunun doğa, arzu ve heva evinden çıktığını, insanlardan ayrıldığını, tutkularını terk ettiğini ve yalnızca Kendisini istediğini, özetle değiştiğini, azıksız, bineksiz,

yoldaşsız oturup kalktığını, gece gündüz namazla, oruçla ve mücahede ile uğraştığını görür. Kul, bu yolda devam ederken kendini yakınlık kapısının eşiğinde, lütuf kucağında ve cömertlik sofrasında, geçmişini seyre dalmış bulur. Gözün yükseklerde ama sen hep sınırda dolaşıyorsun. Cenneti istiyorsun ama onu kazanacak işlerin yok.

Sûfîlerden biri der ki "Nefsini alışkanlıklarından uzak tut. Tabiatına uyarak yeme. Allah'ın izni olmadan bir lokma bile yeme, O'nun izni olmadan ilaç da kullanma."

Doktor reçetelerinden ve tıp kitaplarındaki önerilerden dışarı çıkıldığında yaratılış bozulur. "O, sâlih kullarını koruyup gözetir." Sâlih kulun doktoru sevdiğidir. Onun yiyecek ve içecekleriyle sevdiği ilgilenir.

(Abdülkâdir Geylânî (r.a.) bu sözü söyledikten sonra büyük bir çığlık attı, bir sağa bir sola döndü ve teslim olduğunu gösterir bir eda ile ellerini yukarı kaldırdı. Sohbetin sonuna kadar ara ara böyle yapmaya devam etti, "Vah yangınıma! Vay başıma gelene!" dedi sonra dua etmek için ellerini kaldırdı, dua ederek bir süre oturdu, bu süre zarfında hiç konuşmadı, sonra dönüp kalktı, yüzü bir sararıyor, bir kızarıyordu.)

Kalp dünyadan daha üst mertebelere yükselip Hakk'ın misafiri olunca arştan ferşe kadar hiçbir varlıktan çekinmez olur. Sanki onu gözünde varlık adına ne varsa hiç yaratılmamış gibidir.

Sanki Allah hiçbir şeyi yoktan var etmemiştir. Sanki kendisinden yani o kalp sahibinden başka yaratılmış hiçbir şey yoktur. Sade o ve Allah. Seven ve Sevgili, isteyen ve istenen, zikreden ve Zikredilen vardır. Başkasını görmez olur.

Sonra "Bana bu yörenin uğrayacağı sıkıntı ve musibetin haberi geldi" dedi ve gelecek bu musibetin defedilmesi için dua ederek şöyle dedi:

Ömrüme yemin ederim ki bu yörede öldürülmeyi ve asılmayı hak eden kimseler vardır. Fakat (Allahım!) Sen bir göz için bin göze ikramda bulunur, iyi davranırsın: Onlar yüzünden bizi de mi helak edeceksin. Onların günahları yüzünden bizi de mi cezalandıracaksın? Biz ne yaptık ki?

(Bu sözlerini kızgın bir eda ile söylüyordu.)

Dostu ve düşmanı ayın ocağa koydun, ikisi de eriyip tek kalıba girdiler. Herhangi bir mucize veya keramet isteme. Çünkü sen şayet Hakk'a yakınlık ve Onunla beraberlik istiyorsan ne mucizeler konusunda peygamberlerle, ne de kerametler konusunda veli kullarla yarışabilirsin. Beraberliğin süreklilik kazanınca Allah sana yedirir de öyle yersin, giydirir de öyle giyinirsin. Bunları arzulamak insan için bir perdedir, Allah tarafından gelmiş olanı geri çevirmek de başka bir perdedir. Veliler Hakk'ın yoluna düşünce insanlar, cinler ve melekler onlara hizmet ederler. Onlar her nereye düşseler mutlaka bir bulanları çı-

kar. Allah'a varıncaya, dünya ve varlık ateşleri sönünceye kadar onlar böyle devam ederler. Varlık ateşleri sönünce Allah lütuf ve cemalini onlara hizmet için seferber eder. Yakınlık kapısından içeri daldıklarında ise birdenbire sıkıntıların kucağına düşerler, bunlar Allah'ın celal sıfatından doğan sıkıntılardır. Allah onları böyle sıkıntıya düşürür ki öz benlikleri ve varlık kalıntıları büsbütün erisin. Dış âlemin başarıları, yiyecekleri ve giyecekleri ondan alınır ve sonunda kalp, safâ bulmuş olan sır ile başbaşa kalır ve onlara lütuf sofrasının yiyecekleri ve üns (yakınlık) şarabı verilir, keramet tâcı takılır ve minnet kaftanı giydirilir. Ledünnî ilim ve hikmet lokmaları yedirilir. Sonra Allah onları mülkünden haberdar eder, onlara geçmiş ve gelecek nimetlerini tanıtır ve bu tanımayı onlarda iyice yerleştirir sonra da onları yeniden varlık âlemine döndürür ki insanları düzeltsinler, hidayet edip doğru yolu göstersinler, onlara elçilik etsinler. Sonra kalplerine tekvin imkânı verir, dillerine kabul edilecek dua ve istekler verir.

Şimdi ahir zamandır, münafıklığın kol gezdiği zamandır. Hep kendini beğenme duygusu, hep nankörlük ve perde. Kendini beğenme duygusu seni Rabbinin gözünden düşürür. Bu iki kötü haslet tarikat yoluyla bağdaşmayan iki perdedir.

Birisi "Münafıklık nedir, söyle de uzak duralım" derse ona şöyle de: "Peygamberimiz (s.a.v.) buyurmuştur ki 'Münafık verdiği sözde durmaz, konuşunca yalan söyler, kendisine bir şey emanet edilince de hıyanet eder'.

Gerçekten iman etmiş kimsenin giyeceği ve yiyeceği yoktur, evlilik düşüncesi yoktur, sevinci ve güveni yoktur. Yerini görünceye ve lakabını duyuncaya kadar durması, dinlenmesi yoktur. Halvette iken geçmişini ve adını görünceye dek böyle devam eder. Çöllerle, ıssız yerlerde bünyesine yetecek kadar uyur hatta uyur gibi yapar. Melekler onun bu halini görür, ününü duyarlar da birbirlerine "Bu kim?" diye sorarlar. Durumdan haberdar olan melekler "Bu kırklardan, yedilerden, yetmişlerden veya üçlerden Allah dostu ve Sevdiği falanca kuldur. Şöyle şöyle meziyetleri vardır" derler. Kader onu bir sağa bir sola çevirir, halden hale koyar ve yönlendirir. "Allah onları çepeçevre kuşatmıştır".

Ona kalbinden ilham gelir ve "Evine dön, hazineni koru, kendini sakla ve bu hali, kalbinin ve sırrının Allah katına yükseldiği ve hikmet kitabının üzerine oturduğu bir rüya olarak kabul et, sonra nefsanî eğilimlerin yok oluncaya kadar ilim kitabının üzerinde uyu. İşte o zaman Allah seni giydirir ve yedirir. Nefsanî arzularla ağzına kadar dolu iken bu hale ermek mi istiyorsun? Sen namaza kalktığında alışverişini, yiyeceğini, içeceğini, evleneceğini düşünüyorsun. Sen vesvese içindesin.

"Peki bu hastalığın devası nedir?" diye sordular.

Şöyle cevap verdi: Yediğin lokmayı haramdan ve şüpheli şeylerden arındırmaktır. İkinci deva da öz benliğinin sana emrettiği yasaklar ko-

nusunda onun sözünü tutmamandır. Kul kalbine düşürülen bir sözden daralıp sıkıntıya düşünce kalbe bir söz daha gönderilir. Bunun üzerine endişe ve daralma biraz hafifler, sonra bir söz daha gönderilir. Bunun üzerine bir dinginlik hali gelir, endişesi çeker gider. Artık yolda yürürken taşlar ağaçlar onu dindirmek, rahatlatmak için ona hitap etmeye başlar. Ona "Ey Allah'ın veli kulu! Allah'ın murâdı! Allah'ın Sevgili kulu! Allah'a yaklaştırılmış kul!" derler.

Cemaatten biri Geylanî hazretlerine "Benim için dua eder misiniz" dedi. O da şöyle dua etti:

Allahım! Beni insanlara muhtaç eyleme, bana kâfi gel. Onu da Senin zikrinle istemeye, dilenmeye muhtaç eyleme.

Çünkü kul insanlara muhtaç olmayınca Hakk'ın kapısına yapışır da Allah, yakınlığı ile onun gönlünü zengin eder. Allah'ın zikriyle ve şükrüyle meşgul olduğu için Ondan istemeye, dua etmeye fırsat bulamaz. Kırlarda, çöllerde yiyecek ve içecekten kaçınırsan evinde bir pınar kaynar. Şeytanın sana karşı en güçlü silahı insanlardır. Yaratılmışlar yurdu olan dünyanın işi ve gücünün sevgisiyle içini ve dışını bürür. Seven ve beğenen kimse sevdiğinin peşine düşer. Yusuf (a.s.) babası Hz. Yakub'u arıyordu. Onu gören herkes seviyor, ona aşık oluyordu. Yusuf'un maksûduna ulaşmasını başkaları değil, bizzat babası Yakup engelliyor ve örtüyordu.

Şiir:

Keşke seninle benim aram mamur olsa da âlemlerle aramdaki herşey yıkılsa, harab olsa.

Hakk'ın tellalı geldi, insanlarla ilişkiyi kesin artık. "Yazgının gerçekleşeceği vakit gelip çatıncaya kadar".

Kurbağanın suyu çekilinceye ve yeryüzü sırf Allah'a kulluk edilen bir yer oluncaya kadar konuşma. Senin sırrın Allah'ın katında kudret gemisindedir. Allah o gemiye "İlim denizinde yüzüşünün de, kıyıya dönüşünün de Allah'ın adıyla olduğunu" telkin etmiştir.

Allah'ın hakiki kullarıyla (sıddıklar) birlikte olmak, korku ve endişe içinde bir aslanla birlikte olmak gibidir. Öyle bir aslan ki başkasını parçalayıp doyduğu için seninle uğraşmıyor. Döndükten sonra tekrar o aslana doğru yönelsen seni de parçalayacak. İşte sıddıklarla beraberlik böyledir. Onlar da hükümdarla birlikte iken bu ruh hali içindedirler.

Cüneyd-i Bağdadî'nin sohbetinde bulunanlardan biri, hâtırı (kalbe gelen ilham) kabul etmiyordu. Bu durum Cüneyd'e bildirildi. Bunun üzerine Cüneyd-i Bağdadî "Senin hakkında söyledikleri şey doğru mu?" diye sordu. O da "Evet" dedi. Cüneyd-i Bağdadî "Kalbinde bir şey tut" dedi. O da "Tamam, tuttum. Kalbimde tuttuğum şey nedir?" dedi. O da "Şunu şunu tuttun" dedi. Adam "Hayır" dedi. Sonra kalbinde başka bir şey tuttu, Cüneyd-i Bağdadî onu haber verdi. Adam "Hayır" dedi. Sonra yine kalbinde bir şey tuttu. Cü-

neyd-i Bağdadî yine haber verdi. O zaman Cüneyd-i Bağdadî "Hoca! Hak benim yanımda değilmiş, Sen kendi yoluna git!" dedi. Bunun üzerine adam "Sen aslında hepsinde doğru söylemiştin. Fakat ben senin kalbinin temizliğini ve sağlamlığını sınamak istedim" dedi.

Onların kalpleri Allah'ın iradesinin aktığı yerlerdir, ilminin hazineleridir, sırrının emanet edildiği yerlerdir, kader vadisindeki kader hazineleridir. Kader yurdunun omuzlarında onların sırları dönüp durdukça ilimler ve sırlara karşılaşır. Bir yere dayanmış olan odunlar, mânâsız şekiller ne işe yarar ki?! "Onlar sağırdır, dilsizdir ve kördür. Onlar düşünmezler".

Birisi 360 hikaye yazmıştı, yörenin valisine her gün bir hikaye gönderiyordu, bıkmadan usanmadan. Sonunda validen onun isteğine onay çıktı. Sense Allah'a birkaç gün ya da birkaç gece dua edince hemen usanıveriyor ve insanlara başvuruyorsun. Hikayeler gönderen bu adamı hatırlayıp ona göre hareket etsen olmaz mı? İnsanlara bel bağladığın sürece kurtuluş bulamazsın. İnsanlardan Allah'a yönel ve Allah'a yakınlık kapısının eşiğinde dur. O zaman sevgi ve yakınlık eli seni kendine doğru çeker de o evde yaşamaya başlarsın. İşte bu yerleri ve çevresini görünce bütün yönlerden rahatlık ve genişlik bulursun. Kanatların güçlenir ve o evin balkonlarında uçarsın. O balkonlar senin yuvan olur. Düşsen bile evin avlusuna düşersin. Ev sahibinin yanıbaşında döner durursun. Duası kabul edilen biri olursun. İn-

sanlara faydalıolmak istiyorsan böyle yap ve boş şeyler saçmalayıp durma.

(Geylanî Hazretleri bu sözüyle vaizlerin insanlara yapmış oldukları konuşmaları kastediyordu).

Namaz, başkalarından ayrılıp Allah'la bağ kurmaktır. Bir cisim aynı anda iki yerde bulunamaz. Bundan dolayı Allah'la bağ kurmak ancak insanlardan ayrıldıktan sonra söz konusu olabilir. Bu bahsettiğim, Allah dostlarının namazıdır.

Âbidlerin namazı ise Cennet'i kalplerinin sağına, Cehennemi soluna, sırat köprüsünü önüne almaları, Rablerinin de kendilerini gördüğünü düşünmeleri yoluyla olur.

Muhiblerin (Allah'ı seven) namazı ise insanlardan ayrılıp Allah'la bağ kurmak demektir. Nefsinin yemek istediğinin belirtisi midenden civciv sesi gibi bir ses duymandır. İşte o zaman nefsine, onu ayakta tutacak kadar yiyecek ver. Allah (c.c.) "Ve Allah nefse günahını ve takvasını ilham etti"[20] buyuruyor. Diğer bir ayette ise "Doğrusu güldüren de, ağlatan da O'dur"[21] buyuruyor.

Kalp Allah'ın mülkünden içeriye girmeden önce bu iki ayetle amel etme. Ancak sen içeri girdikten sonra Allah'ın ilhamı gelir. Öncesinde

20. Şems /8
21. Necm / 43

ise kalbe gelen ilhamlar (havâtır) birkaç çeşittir: Şeytanın ilhamı, tabiatın ilhamı, nefsin ilhamı ve meleğin ilhamı. Allah yolunda biri ile arkadaşlık etmek istersen ortalık dinginleşip insanlar uykuya daldıktan sonra güzelce abdest al ve namaz kılmaya yönel. Abdestinle namaz kapısı açılır. Namaz kılmanla ise Rabbinin kapısı açılır. Sonra namazı bitirince Rabbinden iste ve de ki: "Kimin peşine takılayım, rehber kim, Senin haberini bana verecek kim, Senin biricik kulun kim, halifen ve sözcün kim?".

Allah cömerttir, senin ümidini boşa çıkartmaz. Hiç kuşkusuz kalbine ilham eder, sırrına işaretlerini gönderir, sana açıklar, kapıları açar ve yolunu aydınlatır. Her kim gerçekten isteyerek bir şeyi ararsa aradığını bulur. "Bizim yolumuzda çalışıp gayret edenleri Biz yollarımıza iletiriz"[22].

Problem sendedir, O'nun kelamında değil. Kalbinde yönler birleşince varmak istediğin tek hedefi belirlemen mümkün olur. Onu iste ve ara. Onunla birlikte olmak yırtıcı hayvanlarla ve yılanlarla birlikte olmaya benzer. Onun fakirliğine, nesebinin eksikliğine, pejmürdelik ve dağınıklık içinde olduğuna, iki lafı bir araya getiremeyişine bakma. Çünkü mânâ onun dış görünüşünde, bedeninde ve yüzünde değil, içindedir. Sözünde ve davranışlarınla onu üzme. Rabbinden gelecek faydayı bekle. O katiptir, yetki, başkasına aittir. O elçidir. O yemek servisini yapan gar-

22. Ankebut / 69

sondur, tabakların sahibi başkadır. O sözün aktarıcısıdır, söz, başkasına aittir. Allah onun diline ne dökerse onu kabul et, onun bakışlarını aşma. Ona karşı haddini aşma, önünden başını eğ, korkulu ve endişeli dur. Ne hâlinde, ne sözünde, ne de yaptığı işlerde onu suçlayıcı olma. Onu akıl sahibi olan herkesin üzerinde tut onun yanında başka bir yere değil, Rabbinin katına varabilesin.

Biz de hayvanların doğası üzerine yaratıldık ama aklımızla, dinimizle, Allah'a yakınlığımızla, marifet ve kulluğumuzla (eğriyi ve doğruyu) birbirinden ayırabiliriz. Temelde ise aramızda bir fark yoktur.

Onlar, bildikleriyle amel ederler ve mânen ölmüş birine rastladıkları zaman ona can verirler, bir günahkâra rastladıkları zaman ona öğüt verirler. Evlerine gelen tabaklar başkaları içindir. Vergi toplamak için çalışırlar. Toplayınca da onu hükümdara teslim ederler. İnsanlardan toplarlar ama kendileri için değil.

Allah senin iyiliğini dileyince seni uyandırır ve nefsinin kusurlarını sana öğretir. Sizin âliminiz câhildir, câhiliniz ise iftiracıdır, zühd sahibiniz dünyaya heves edicidir.

Dinini, yemek için vesile kılma. Çünkü din vesilesiyle ancak ahiret yenir. (Yani sen böyle yaparak ahiretini yemiş, yok etmiş olursun dikkat et).

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) Allah'ın "Rabbinize yalvararak ve korkarak dua ediniz. Hiç

kuşkusuz O, haddi aşanları sevmez" buyruğunu şöyle açıklamıştır:

Bu ayetin zâhir anlamına göre haddi aşan kimse Allah'tan başkasından isteyen kimsedir. Abdullah b. Mes'ud sohbetinde bulunanlara derdi ki: "Siz gönlümün cilasısınız. Kim beni Allah rızası için ve sözümden faydalanmak için dinliyorsa o gönlümü parlatır. Başka amaçlarla dinleyenler varsa onlar benim sohbetime gelip de gönlümü bulandırmasınlar".

Hz. İbrahim (a.s.) ateşten çıktıktan sonra hayvanları ve köleleri çoğalınca Suriye'de çok kapılı bir konak yaptı. Geçim işlerini ve insanların gönül hastalıklarını tedavi etme işini bitirdiği zaman orada inzivaya çekilirdi.

(Soru): Hâle mi uymak gerekir, yoksa kâle mi?

Geylanî Hazretleri bu soruya şöyle cevap verdiler:

Söze avam tabakası uyar. Hâle ile havas (Allah'ın seçkin kulları) uyar. Sen kimin ehlindensin, kimin arkadaşlarındansın? Nabzına bir bakayım da senin hangi hâlde olduğunu tespit edeyim ve hastalığının ne durumda olduğunu göstereyim ve seni iyileştireyim.

Peygamberimiz'in (s.a.v.) sürekli yapageldiği işlerden biri de hastaları ziyaret etmekti. Bize ise bu yasaklandı. Biz bunun yerine himmetimiz-

le sağlıklı kimseleri ziyaret ederiz. Ayaklarımıza sizin evlerinize girmek, ellerimize de mallarınızdan almak yasaklandı. Biz hal ve kadr (şan, şeref, değer) yönünden görevlendirildik.

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) şöyle dedi:

Olur ki bir kimse ölür ve ardında hepsi de kendine son derece saygılı on çocuk bırakır. Onlar da onun bıraktığı mirası aralarında eşit olarak paylaşırlar. Fakat içlerinden biri vardır ki ölen kimse, gönlünden, mirasının tamamını ona bırakmayı geçirir. On çocuktan her biri teker teker ölür de geriye o sonuncu çocuk kalır ve babasının mirasını böylece tek başına elde eder. Böylece kaza ve kader gerçekleşmiş olur. Bu noktaya kadar bu olayda eleştirilecek bir yön var mı?

Allahım! İnsanları bizden uzak tut, nefislerimizi, tabiatımızı ve hevamızı da bizden uzak tut. "Şu denizden korkuyorum" diyorsun ama içinde yüzüyorsun. Korku bundan başka bir şeydir. Allah'tan gerçek mânâda kulları içinde ancak ilim sahipleri korkar. Allah'ı bilince, tanıyınca Ondan korktular.

Bir şeyin zararını öğrendin, ondan sakın ve uzak dur. Ey evi damsız olan! Çocuklarına verecek buğdayı arpası olmayan! Madem ki öleceksin o zaman onun için hazırlık yap. Kış geldi çattı, hazırlık yap. Komutan geldi, kendine çekidüzen ver, süslen. Canavar geldi, ölüm canavarından sakın. Namazında söylediğin "Ancak sana

kulluk eder, ancak senden yardım dileriz" sözünün anlamı nedir? Allahım! Sana boyun eğer, seni tevhid ederiz, demek. Peki sen ne zaman Allah'ı birledin, ne zaman yaptığın işi sırf Onun rızası için yaptın? Ne zaman insanlara, gösterişe, münafıklığa yüz çevirdin? Ne zaman Allah'ın önünde alçaldın? Alçalmak (zillet) kalp ve halvet yönünden olur. Allah'ın, kulunun yaptığını görmesi ve nefsin arzusu birleşince kul Allah'ın kendini görmesinden utanarak nefsinin arzusunu terk eder. Halvetinde nefsin azgınlaştığı zaman Hz. Yakub'un parmaklarını ısırdığını ne zaman göreceksin? İsmetini ne zaman göreceksin. Bu İsmet (korunma), gayretullahtır. Hz. Yusuf o kadınla bir araya gelince gayretullah yetişti de Yusuf (a.s.) hemen ondan kaçıverdi. "Böyle yaptık ki kötülüğü ve çirkin işi ondan uzak tutalım. Çünkü o bizim kendimize ait kıldığımız kullarımızdandır"[23].

Ne zaman hâlin, Yusuf'un hâline dönecek? Allah'ın evinde ve kucağında koruma altında olmaktan zorluk çekince Yusuf hapsedilmek konusunda Rabbine rıza gösterdi. O da Yusuf'a halvetinde ismet verdi (onu günahtan korudu).

Siz de ey müritler! Böyle Allah'ın kulları olun. Sıddıkın halini ödünç isteyin, Bunu Allah'tan isteyin. Tevekkül sebeplerle bağını kesmek, herşeyi terk etmektir. Kalp değişime uğrayınca hükümdar olur, hükümdarın duyduklarını duyar, hükümda-

23. Yusuf / 24

rın bildiklerini bilir. Sonra daha da ileri gider ve hükümdarın da üzerinde hükümdar olur.

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) Hz. Musa kıssası hakkında şöyle söyledi:

Sır, sırrın da ötesi, Musa'nın Tur dağı tarafından bir ateş görünce ailesini terk etmesindedir. Ne görmüştü orada? Beden gözü bir ateş görmüştü, kalp gözü ise bir nur görmüştü. Beden gözü orada bir yaratılmış görmüştü, kalp gözü ise Hakk'ı görmüştü. Ailesine "Bekleyin. Ben bir ateş gördüm" dedi. Kalbini bir şey çekmişti oraya. Eşinden ve çocuklarından soğutulmuştu bir anda. Ailesine "Bekleyin" dedi. Yüce nidâlar geldi. Kader kırlangıçları geldi ve ehlullahı eşlerinden ve çocuklarından kapıverdiler.

Ey hüküm! Sabit ol, Ey Allah'ın sır ilmi! İlerle, Ey Nefis! Sen de yerinde dur, Ey kalp ve ey sır! Siz çağrıya cevap verin. Bunu idrak edemeyenlerin, sevmeyenlerin ve inanmayanların kaybı ne büyüktür! Ne yazık onlara, ne yazık! Yazık ki perdelenmişler ve Allah'ın gazabına uğramışlar!

"Belki oradan size bir haber getiririm". Ben size yol hakkında bir bilgi ile dönünceye kadar buradan ayrılmayın, dedi. Çünkü yolunu şaşırmıştı, yol işaretleri de kaybolmuştu.

Geylanî Hazretlerinin sohbetine nakîbu'n-nukabâ geldi, daha önce hiç gelmemişti. Geylanî ona işaret ederek:

Keşke sen hiç yaratılmasaydın ya da ne için yaratılmış olduğunu bilseydin. A uyuyan! Uyan artık. Sel seni çepeçevre kuşatmış. Kıyamet gününde senin imamın kim olacak? Kitabın ne? Öğreticin kim? Davetçin kim? Peygamberin kim? Senin sağlam bir nesebin yok. Allah ve Peygamberi katında nesep, takva sahibi olmakla olur. "Ey Allah'ın Resulü! Senin âlin kimlerdir?" diye sordular da Peygamberimiz (s.a.v.) "Takva sahibi olan herkes Muhammed âlidir" cevabını verdiler.

Sen sus, çünkü aklın yok senin. Dicle nehrinin kıyısında evin var ama susuzluktan ölüyorsun. İki adım atsan rahmet sahibi olan Allah'a erişeceksin. Ey nefis, ey insanlar ve ey mürit! İki adım atsanız dünyada ve ahirette gayenize ereceksiniz. Kurtuluş istiyorsan benim söz tokmaklarıma sabredeceksin. Benim deliliğim tuttu mu seni görmem. Sırrımın doğası, ihlasımın doğası gün yüzüne çıktı mı senin yüzünü görmem. Ben senin iyiliğini, kalbinin kirini yok etmeyi, evindeki yangını söndürmeyi ve evinin avlusunu korumayı istiyorum. Gözlerini aç da önüne bak. Sorgu ve işkence memurları sana geldiler. Yazık sana be ahmak! Kısa bir zaman sonra öleceksin. Sahip olduğun herşey yok olup dağılacak. Çocuğunu, evini ve eşini kaybedeceksin. Toprakla, kabirle ve zebanilerle ya da rahmet melekleriyle arkadaş olacaksın.

Ey yolcu! Ey yok olacak olan! Ey göçücü! Ey geçici! Size nimetler veren Allah ne kadar da yüce! Ey nimetlerden faydalanıp da sahibini görme-

yenler! Ey sırt dönüp kaçanlar! Yılda, ayda veya haftada bir defa olsun bana gelmiyorsunuz. Hiçbir bedel ödemeden bir şey al, yarın da onbinlerce şey al. Ben sizin yükünüzün taşıyıcısıyım. Sen de kendi yükümü sana yüklememden korkuyorsun. Benim yükümü taşımak için Allah bana yeter. Benden tek bir kelime duymak için binlerce yıl yolculuk etsen yeridir. Ama seninle benim aramda birkaç adım var. Sen tembelsin. Sen çok câhilsin. Çek git buradan. Dünyadan çok şeyler elde ettiğini sanıyorsun. Dünya senin gibi nicelerini semizletmiş ve sonra da yemiştir. Onları makamla ve malla iyice şişirmiş, sonra da yeyip yok etmiştir. Biz dünyada iyilik olduğunu görseydik sen dünyayı elde etmekte bizi geçemezdin. "İyi bilin ki bütün işler Allah'a döner". İçinde olduğumuz herşey Allah'tandır.

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) kürsüden inince öğrencilerinden biri "Ona öğüt verdin ve çok sert konuştun" dedi. O da "Sözüm ona etki ederse yine gelecektir" diye cevap verdi. Bundan sonra o zât, Geylanî'nin sohbetlerine hep devam etmeye başladı. Hatta sohbet zamanları dışında da geliyor ve mütevazı bir eda ile Geylanî'nin huzurunda oturuyordu.

Allahım! Bize sabır ver ve bizi affet.

İnsanlardan bir şey elde etmek için huzurlarında bekler, onlara itibar gösterirsen Allah sana buğzeder. "Kim bir zengine elindeki malı için eğilir, yaltaklık ederse dininin üçte ikisi gider".

Sen insanlara el açmayı alışkanlık haline getirdin. Allah'ın huzuruna bu halde çıkacaksın. Rahbe'de birini gördüm. Bir hırkayı yirmi beş altına satmış olduğu halde insanlardan dileniyordu. Peşine düştüm, yol üstünde keşkek yiyen birine rastladı ve başından ayrılmadı. Sonunda o kimse ona bir parça keşkek verdi. Adama "Sen şu kadar paraya bir hırka satmamış mıydın?" dedim. Bana "Senin için sanatımı mı bırakayım?" diye cevap verdi.

Bir kimse veliliğin en üst derecesine yükselip kutup olunca bütün insanların yükünü taşır. Fakat ona bütün insanlığın imanı kadar iman verilir ki taşıdığı yükün altından kalkabilsin. Gömleğime ve uzun kıyafetime bakılmasın. Bu elbise ölüm sonrası içindir, kefendir. Ölünün kefeni ise taşınır. Bu, yün ve sert şeyler giyildikten, açlık çekildikten sonra giyilmiş bir elbisedir. O, sizden başkasıyla uğraşmaktan, sizinle uğraşamayacak kadar doludur.

Ey Bağdatlılar! Ey yeryüzünün sakinleri! Ey gökyüzünün sakinleri! Akıllı olun. O (c.c.), sizin bilmediğiniz daha nice şeyleri yaratır. Bu iş, görüntüyü süsleyip güzel göstermekle olacak iş değildir. Bu, bâtının (kalp) doğruladığı bir görüntü ve görüntünün doğruladığı bâtındır. Rablerin tek bir Rab olmadıkça, yönlerin tek bir yön olmadıkça, Sevgilin bir olmadıkça, kalbin bir noktada birleşmedikçe konuşman doğru olmaz. Hakk'ın yakınlığı senin kalbinde ne zaman çadır kuracak? Kalbin ne zaman cezbeye tutulacak, sırrın ne za-

man yaklaştırılacak ve insanların arasından çıkıp ne zaman Rabbinle başbaşa kalacaksın? Hz. Muhammed (s.a.v.) "Kim kendini bütün varlığı ile Allah'a adarsa Allah onun yükünü taşımaya yeter. Kim de kendini dünyaya adarsa Allah onu dünyanın eline bırakır" buyurmuştur.

Allah yolunda hârikulade hâller yaşanır. İnsan, gönlüyle ve bütün varlığı ile kendini Allah'a adamadıkça Allah katındaki güzelliklere eremez. Allah (c.c.) "Her kim Benden başkası için bir davranışta bulunursa (bilsin ki) Ben ortağa ihtiyacı olmayan tek varlığım, dolayısıyla işlemiş olduğu davranış bana değil, o kimseye aittir" buyurmuştur.

İhlas müminin tarlasıdır, ameller ise o tarlanın duvarlarıdır. Duvarlar yıkılıp değiştirilebilir. Tarla ise değiştirilemez. Bina takva temeli üzerine kurulur.

"Ben bütün varlığımla kendimi Allah'a adadım, ama benim yükümü üzerimden almıyor" diye itiraz edilirse buna şu cevabı veririz: "Eksiklik Peygamberde değil, sendedir". "O, kendi kafasına göre konuşmaz".

Sizin Allah hakkında herhangi bir bilginiz var mı? Allah'a yemin ederim ki yok. Aksine siz, dünyanın ve dünyadaki süslerin aşıklarısınız. İddianda gerçekçi isen küçücük bir şeyi bile elde etmek için niye hileye başvuruyorsun? Nefsini kader vadisine bırak ki derecen yükselsin ve yakınlık kapısına varsın. Orada seni, dünya ve ahiretin zînetinden daha güzel bir yüz karşılar. Ara-

nızdaki sevgi olgunlaşır. Aradaki perdeler ve vasıtalar kalkar. Dünyanın, Allah'ın kader vadisinden imdad dilediğini duyarsın. Şöyle imdad eder: "Bendeki emanetlerini gel al, gel de sana hizmetimi tamamlayayım. Ben burada senin için tutuklu bulunuyorum".

Senin Allah'a yakınlığın, ona cevap verilmesinde şefaatçı olur. İşte o zaman ilim eli ona uzanır, hüküm eli de ona destek çıkar. Allah'a yaklaştırılmış kullardan olduğunu iddia edip dururken benliğinin ve doğanın istek ve arzularına karşı gelmeden, daha işin başında dünyaya dalacak olursan yakana yapışacak bir pişmanlığın içine düşer ve yoksun kalır, aldanırsın.

Dünyanın seni kesip atacağını bilsen ondan dilenmezdin. Sen içine Allah için çekidüzen verirsen dünya da senin için kendine çekidüzen verir. Onun şarabı zehirdir, ilkin tatlı gelir, acılığını sonradan anlarsın. Kalbine yerleşip kanadının altına girince zehire dönüşür ve seni boğazlayıverir.

Geçmiş büyükler zaviyelerine kapanmadan önce hâtıraları (kalbe gelen ilham) seçip birbirinden ayırırlardı. Ey nefisten, şeytandan ve kalpten gelen hâtıraları ayırt edemeyenler! Şeytanın, günah işlemek, hata etmek, aslını inkâr etmek ve diğer konularda isyan etmek yolundaki ilhamıyla, meleğin kulluk etmek ve güzel işler işlemek yolundaki ilhamını nasıl birbirinden seçeceksiniz?

Asılmış olan Hallac-ı Mansur'a birisi "Bana bir tavsiyede bulun" dedi. O da "Bu nefsin var ya, sen ona bindin bindin, yoksa o sana biner" dedi.

Hükümdarlarla birlikte ziyafette bulunmak istiyorsan sarhoşluğundan ayılıncaya kadar harabe ve ıssız yerlerden ayrılma ki onların sırrını ortaya dökmeyesin. O zaman seni yok ederler. Onların yanından ayrı durman onların yanında kalmandan daha iyidir. Rabbine kavuşmak istersen dünya sana binek kılınır. Halvet, dinin hükümlerini yerine getirdikten sonra olabilir. Allah'ın kapısına varmak için yardım almak ve azimli olmak gerekir. İlim kapısına da hüküm yoluyla gelinir. Hüküm emirler ve yasaklardır. Hükmün bize emrettiği şeyleri kabul eder, dinleriz ve uyarız. İşte o zaman bize âfetler gelir. İşte bu noktada başına sıkıntı gelen kulun ilim sahibi olmasına gerek vardır. İçimizden biri "Ben Allah'a kulluk yolunda devam ettiğim sürece sıkıntıya düşmüşüm, düşmemişim ne yazar?" der. Ona "Senin biraz bilgiye ihtiyacın var" denir. Hüküm sahibi, ambarında zâhire biriktirir. İlim sahibi ise çıkar.

Hüküm zâhidlerle; ilim ise sıddıklarla, Allah'ın sevdiği ve Allah'la yakınlaşmış olan kullarla beraberdir. Zühd hükümle; sevgi ise ilimle beraberdir. Biri onun ortağı, öbürü ise veziridir. Zâhid olmaya gayret eden kimse övülür, gerçek zühd sahibi hastadır. Ârif kul ise öldükten sonra da dirilir. Zâhid olmaya çalışan bu kimse nefsinin arzularını terk edip oruç tutarak nefsini dizginlemiştir. Gerçek mânâda zâhid olan kulun ise arzularını terk etmesi süreklilik kazanmış, bunun sonunda hastalığı da devam etmiş ve zatürre olmuştur. O, Allah'ın lütuf döşeğinde iken dünya

ona gözünde ölmüş gibidir. Bu kimse dünyadaki nasibini tamamlamadan ölmez.

Kâfirler ve günahkârlar malı güzel yoldan kazanmayı beceremeyip harama el uzatmışlardır. Allah bu kuluna yeniden can verip onu başka bir yaratılışla insanların arasına geri gönderir.

Dağılmış et, gücünü kaybetmiş ve incelmiş kemik, erimiş bir nefis, azledilmiş arzular ve yenik düşmüş doğa, ruh, mânâ, marifet ve tevhid yüklü kalp. Hükümdarlık yapacak sadece kalp var. Hak (c.c.) da ona yardım ediyor ve ölmüş iken yeniden can veriyor. Arzu ve istekleri manen ölmüş. İlmî bir ölüm, sıddıkî bir ölüm. Allah onu kapısında ölü olarak terk ettiğini ona gösterdikten sonra yeniden can veriyor. Ona hikmetlerin ve sırların tümünü, orduların ve gözetimlerin tümünü gösteriyor. Mülkünü ona gösterip sırrından haberdar kılınca ruhuyla bedenini, içiyle dışını birleştiriyor ki dünyadan alacağı kısmetini tamamlasın. Doğunun ve batının bütün kısmetleri ona sunulsa ondan küçücük bir miktara bile el uzatmaz. Bu, Allah'ın gizli kudreti ve saklı iradesidir. Allah peygamberleri, veli kulları ve özel kulları ile arzularının arasına girer de onlarda küçücük de olsa bir irade ve arzu kalmaz. Sonunda iç âlemleri / bâtınları Allah'a ait olup durulur. Sonra Allah onların kısmetlerini tamamlamalarını dileyince onlara bir varlık hayatı verir ki kısmetlerini tamamlasınlar.

Hz. İsa (a.s.) evlenmemiş ve mülk sahibi olmamıştır. Allah âhir zamanda onu yeryüzüne in-

direcek, Kureyş'ten bir cariye ile evlendirecek ve ondan çocuğu olacaktır.

Ârif, ilim ve zühd sâhibi olduktan sonra rızıkları alır. O, kısmetlerini sizinle berâber alır. Arzularına nâil olacağı zaman, onları iyice ve dikkatle süzgeçten geçirir. Şüpheli olanlara asla iltifat etmez. Allah'ın rızâsına uygun olmadıktan sonra, en güzel yemekler ve içecekler bile onun nazarında, domuz eti ve haram olan içki mesâbesindedir. Nice zâhid vardır ki zühdü kendine bir perde olur da Hak'tan uzak düşer. Nice ârif kul vardır ki Allah'ın cemalini seyretmesi yüzünden Allah'ı gerçek mânâda tanıyamaz. Bu nadirdir. Genelde ise selamette olurlar.

Sonuç olarak dünya adamlarına yaklaşman seni Allah'tan uzaklaştırır. Yapman gereken, ahirete ve Allah'a kulluk etmeye yönelmendir. Umulur ki kurtulursun da kısmetlerin istemeye istemeye ayağına gelir. Allah sana doğandan çıkmanı ve yerine dinin ruhsatlarını, izin verdiği şeyleri koymanı emreder, sonra da ruhsatları azar azar terk etmeni emreder ve bu süreç bütün fiillerin azimet oluncaya kadar sürer. Azimette sebat edersen Allah sevgisi gelip kalbine yerleşir. Sevgi gelince de Allah'tan sana velilik gelir. Aklın varsa kendini cehennemliklerden say ki bu, seni iyilik yapmaya sürüklesin. Şayet cennetliklerden isen o zaman şükrünü yerine getirmiş olursun. Evinden çıktığın vakit savaşa gidiyor gibi, bir daha eve dönmeyecek gibi çık. Kazanmanın senin için bir sınama olduğunu bil, Allah'ın sana

sen hiç çalışmadan, bir işin ucundan tutmadan da rızık vermeye kâdir olduğunu bil. İmanı sağlam olan kimse kimi zaman bir dağ gibidir, kimi zaman da kuş tüyü gibidir, kader rüzgarları onu döndürüp dolaştırır.

Ey cemaat! Siz peygamber olma fırsatını kaçırdınız ama veli olma fırsatını henüz kaçırmış değilsiniz. Hükümdarın varlıkla sohbeti beraberliği yoktur. Sanki körsün, görmüyorsun; sanki suya kanıksın, içmiyorsun. Sanki ölüsün, hiç hareket etmiyorsun. Hakikati görmekten perdeli olduğunu bilmeyen perdelilere yazıklar olsun! Ne bir iyilik yapıyorsun, ne de iyilik yapacaklara destek veriyorsun. Sen kötüsün, dünyayı seviyorsun, ahiretle işin yok. Görüneni seviyorsun, görünmeyenle işin yok. Senin sahip olduğun velâyet, zenginliğin ve arkadaşların sana fayda etmez. Pek yakında ölecek ve zillete düşeceksin. "Her kim izzet (yücelik) istiyorsa izzet baştan sona Allah'a aittir", sıddıklara ve veli kullara aittir.

Dünya bir denizdir, din bir gemidir, Allah'ın lütfu ise kaptandır. Dine uymayıp yan çizenler dünya denizinde er geç boğulacaktır. Kim de din gemisine biner ve orada kalırsa kaptan onu korur ve gemiyi içindekilerle birlikte sahibine teslim eder. Dünyayı terk edip ilimle uğraşan ve sıkıntılara sabr edenler de işte böyle dinin sevgilisi olurlar. Onlar bu haldeyken Allah'ın lütfu onlara yetişir de onlara Allah'ın bilgisini ve hilatleri (özel kıyafetler) getirir. Velilik de derece derecedir. Sen kendini Allah'a adarsan bütün fırsat-

ları yakalamış olursun. Bir fırsatı kaçırdığın zaman üzülmeyesin. Çünkü hükümdar kendi malını dilediği gibi kullanır. Köle de, sahip oldukları da efendisine aittir. Allah'ın senin elinden aldıklarını yarın bulacaksın. Cehennem o kula "Ey mümin! Geç git, nurun ateşimi söndürdü" diyecektir. İman güçlenip kalp Hakk'a iyice yaklaşınca dünya hayatı da böyle olur. Afet ateşi gelip kalplerin yoluna düşer. Mücahede ateşi gelip müridlerin yolunda durur. Mürid dünyadan, insanları görmekten ve imanın kemale ermesinden geriye bir şey kalmışsa bunu elde eder. Mücahede ateşi müride "Ey mümin! Geç git, nurun ateşimi söndürdü" der. İşte böyle dünyadaki oklar onların kale duvarlarına zarar vermez. Öyle çalışın ki dünya ve ahiret ateşi size zarar vermesin. Allah'ın, "doktorlar" dediği kulları vardır. Onları afiyet içinde yaşatır, afiyet içinde öldürür ve afiyet içinde cennetine koyar. Ârif kul nefsinin arzu ve isteklerini bırakır. Sadece kısmetlerini tamamlamaya zorlanır. Ev almadan önce komşu bulunmalıdır. İşte bu kimse de komşusunu bulmuştur, dolayısıyla evini de bulmuş demektir. Hükümdara yaklaştırılır. Hükümdar der ki: "Hiç kuşkusuz bugün senin bizim katımızda yerin sağlamdır ve sen güvendesin."[24]

Allah'ı tanıyan ve sonra huzuruna sokulan kimse gözünü Onun mülkünden herhangi bir şeye uzatmaz; elini de hükümdara ait olan geline uzatmaz. Onun bütün yiyecek ve içeceği hükümdara

24. Fâtır / 10

yakınlıktır. Bütün arzularını onu yakınlığında bulur. Nefis boyun eğince kalple birlikte erir. Onunla birlikte zindana düşer ve kalp temizlenip huylarını güzelleştirdikten sonra zindandan çıkartılır. "Hükümdar, onu bana getirin" der. Sonra hükümdar onu güzel bir şekilde karşılar, yanına yaklaştırır, ona ihsanda bulunur, özel giysiler giydirir ve aracısız ona seslenir: "Hiç kuşkusuz bugün sen katımızda güvendesin, sağlam bir yerdesin". Onu kendinden başkasıyla uğraştırmaz.

Sonra Abdülkâdir Geylânî (r.a.) bir çığlık attı ve "Allahım! Allahım! Allahım! Kendinden geçmiş bir aşık geldi" dedi.

Beraberliği uzayıp yolculuk yorgunluğu gidince eti biter, kemiği güçlenir, geçimi güzelleşir, korkusu diner ve o zaman hükümdarın sırdaşı olur. Hükümdar onu görevlendirir ve bulunduğu yöredeki insanlar ve arkadaşlarının başına amir kılar ve onu denize gönderir ki boğulmak üzere olanları kurtarsın, karaya gönderir ki insanları ve çocukları canavarların ağzından alsın. Kişi, doğa evinden sıyrılıp çıkınca Allah onu sözcüsü ve emanetçisi kılar, peygamberlerin kalplerini giydirdiği gibi, onların kalplerini de giydirir. Onların namları velilerin ve ebdâlin (bedellerin) namıdır.

Ey ahali! Burada hükümdarların sırdaşları ve hayırlı kulların arkadaşları bulunuyor.

(Geylanî (r.a.) bu sözüyle sohbetine gelmiş bulunan veliler ve meleklere işaret ediyor). Ama

onlar gizli kimselerdir. Sohbette bulunanlar onları bilmezler.

(Soru:) Bast (genişlik) hâli ne zaman kabz (daralma) hâline; hezl (şaka, ciddiyetsizlik) hâli de cidd (gerçekçilik, ciddiyet) hâline dönüşür?

Bâsıtın (gönlünü genişleten şey), genişleyince ruhsatın azimete dönüşür, azimetten de naz makamına yükselirsin. Bütün varlığınla azimete dönüşünce Allah seni lütuf ve yakınlık yurduna sokar. Ruhsatsız ve azimetsiz, salt bir eylem olarak kalırsın. Bu hâlinle önünde bir yemek tabağı olup birazını yiyen ve kendisine "Başka bir odaya gir, bütün yediklerin senin için afiyet olsun" denilen kimseye benzer. Ruhsatlar, eceli eksik olanlar içindir, azimetler olgun iman sahibi olanlar içindir, mal ve mülk ise faniler içindir.

Ben geçmişte halvette olmadığım sürece yere oturmadım. Şimdi ise tam tersine hâlini hatırlamaktan ve anlatmaktan çekinmeyen kimseler arasındayım. Çünkü artık kimseyi gözüm görmüyor. Edep iki yerde olur: Biri dünyayı terk etmek, diğeri ise dünya malını elde etmek. Bilgisizlik içindeyken halvete giremezsin. Kendini eğitmeden halvete girme. Önce öğrenip bilgilen, sonra ayrılıp uzlete çekil. Bu sohbetlere nice defa geliyorsun ama duyduğun bir kelimeyi bile hayatına yansıtmıyorsun. Nice de kimseler vardır ki tek bir veliyi görmüş, ondan bir öğüt isteyip almış, aldığı öğüdü hayatına yansıtmış ve böylece onu

kendine azık yapmıştır. Sen ise haberleri duyup öğreniyorsun, eserleri görüyorsun, zikir meclislerinde bulunuyorsun ama bir adım bile ileri gitmiyorsun. Bari ayağın yerinde kalsa ya! Ben sana adım adım yaklaştıkça sen benden bir o kadar uzaklaşıyorsun. Her kim ki iki günü birbirine eşittir ziyanda demektir. Allah rahmet etsin sana, uyansana artık! Dünya bir anlık bir nimet ve mutluluktur, ona meyletme.

Allah dostlarını, Allah korkusu zayıf düşürmüş ve organları bağlanmıştır. Kalplerini insanlardan kaçma duygusu sarmıştır. Onların bulunduğu durum yerinde kalmak ve oturmak olmuştur. Kısmeti tamamlama zamanı gelince Allah onlara yemeklerini lokma lokma yedirecek birini yollar. Ne geçenlerin, ne de gelecek olanların bu kula (kendini kastediyor) herhangi bir itirazı yoktur. Dininin başını koru. Aksi halde benimle ve benim yolumda bütün bağların kopar. Evinde oturup saçmasapan işler yaparak câhillik etme. Bu anlattıklarımız bizzat bizim denediğimiz ilaçlardır. Biz size bizim yanımızda olan ve denediğimiz şeyleri gösteriyoruz. Ne malın, ne de çoluk çocuğun fayda etmediği günden korkun. Mal dediğin şey nedir? Öyle bir mal ki O'nun arazisinden ve onun izniyle kazanmış olduğun malın oğullarınla birlikte sana fayda vereceğini iddia ediyorsun. Geçmiş Aralar da böyle iddia ederlerdi. Allah (c.c.) "Malın ve oğulların fayda etmediği günde ancak Allah'a selim bir kalple gelenler (bunun faydasını görürler)" buyurmuştur.

Kalbiyle mallarına ve oğullarına bakmaz, onları kalbine yerleştirmez. Aksine o, bunlar üzerinde görevlendirildiğini düşünür ve Rabbine uymak için onları beraberinde bulundurur. Böylece kalbi mal ve çocuk sebebiyle gelecek olan afetlerden kurtulur. Bu kimsenin durumu şuna benzer: Bir kimseye, hükümdarın, kendisini cariyesi aracılığıyla evlendirmek ve onu cariyesi eliyle öldürmek istediği haberi iletilir. İçinden der ki "Şayet kaçacak olursam hükümdar ordusunu peşime salar ve beni yakalar, yok eğer karşı gelecek olursam o zaman da sahip olduğu yetki ile beni öldürür, isteğine uymam durumunda ise cariyesi aracılığıyla öldürür". Hükümdar ona cariyelerinden biriyle evlenmesini emreder, cariyeye de onu zehirlemesini veya uyuduğunda boğazlamasını emreder.

Bugün benim sohbetimde bulunamayanlar bilseler kayıpları ne büyüktür! Yazık onlara! Fakat güzel olan edepli davranmak ve kalbinde bir çekince taşısa da hükümdara uyuyormuş gibi görünmektir. "Emrin başım üstüne" der, içeri girip evliliği ve hediyeyi kabul eder. Sonra zifaf vakti gelir. O zaman çekince zırhını giyer. Kalp gözlerine uykusuzluk sürmesi çeker ki cariyenin oturuşunu, kalkışını, duruşunu ve bütün hareketlerini görebilsin. Saraydaki hizmetçiler onun, ulaştığı noktada gıbta edilecek biri olduğunu sanırlar. Sonra gündüz gelir ama cariye onu zehiriyle öldürememiştir. "Ancak Allah'a selim bir kalp ile gelenler (bunun faydasını görürler)".

Hükümdarın evlendirmek istediği cariye dünyadır. O kimse bir ömür boyu onunla yanyana uyuyamamış, yalnız dahi kalamamıştır. Sonra ahiret geldiğinde takvası elinden alınmamış, dini de değiştirilmemiştir. İşte selamet budur. Allah'ı tanıyan, dünya ile gönül bağını kesip ahirete yönelen (ârif ve zâhid) kimse işte böyledir.

Sırrı durulduğu zaman ilim elçisi gelir ve ona "Allah dünyanın bir bölümünü sana ait kılmak istiyor ki sıddıkların kalplerine hayat kaynağı olasın. Bu bir tür uğraş, yorgunluk ve bulanıklık halidir. Bir düşün bakalım ne şekilde hareket edeceksin. Kalbini ve sırrını teslim et" der. Bu söz üzerine sır uyanıp kendine gelir. Sır ve kalp birlikte kalkıp hükümdarın kapısına giderler ve "Bize ne yapmak istiyorsun. Bizi perdeleyip kapından uzaklaştırmayı, geçim darlığına düşmemizi mi istiyorsun? Sağlam bir söz almadıkça biz kapından bir yere gitmeyiz" derler. Sonunda hükümdar onlara "Korkmayın. Ben sizin yanınızdayım. Görür ve duyarım" der. Bunun üzerine, yanlarına korumalarını ve bekçilerini alıp dünyaya öyle dönerler. "Ancak Allah'a (kalp afetlerinden, riyadan, münafıklıktan ve gerçek faili göremeyip iyilik ve kötülükleri insanlardan bilmekten) arınmış bir kalple gelenler (bunun faydasını göreceklerdir)".

A şaşkın mürid! A kader çölündeki şaşkın! Önce hazineni boşaltmalı, cebindeki hazine anahtarına varıncaya kadar para ve mücevherat namına hiçbir şey bırakmamalısın. Kalbinden dünya-

yı, dünyevî arzuları, tadları ve işe yaramaz şeyleri çıkarmalısın. Kalbinde sadece Allah'ın zikrini, tefekkürü, ölüm düşüncesini ve ölüm sonrasının düşüncelerini bırakmalısın. Elde edemeyeceğin şeylerin tasasını kafandan çıkarıp düşünmemen kalbine etki edecektir. "Ben biraz sonra öleceğim" diye düşün. Çünkü emelini kısa tutarsan yaptığın işler temiz olur. Ama emelini uzun tutup gözünü uzak zamana dikersen (tul-i emel) bir gösteriş yaparsın, bir münafıklık edersin. Emelini kısa tutan kimse ise herşeyi terk eder, kesip atar, önce zühd elbisesini, sonra fena (yokluk) elbisesini, sonra da marifet elbisesini giyinir. Resûl-i Ekrem (s.a.v.) "Siz bana altı şeyi garanti edin, ben de size cenneti garanti edeyim: Konuştuğunuz zaman yalan söylemeyin, bir emanet aldığınız vakit hıyanet etmeyin, söz verdiğinizde sözünüzde durun, elinizi haramdan alıkoyun, gözlerinizi haramdan yumun ve namusunuzu koruyun" buyurmuştur. Bu hadisi Taberani rivayet etmiştir. Sırrın durulup bir olunca Rabbinin çağrısını arada vasıta olmadan da duyarsın. Korkun ve ümidin dengede olunca Rabbin ve Efendin sana doğrudan hitap eder.

Oğlum! Kendini Allah'ın kader atının ayakları altına bırak. O seni eze bilir de, yanından geçip gide bilir de. Kimin ölümü Allah yolunda olursa Allah ona karşılığını mutlaka verecektir. Şayet kader atı seni ezmeyip yanından geçecek olursa onu tutun ve kendini Allah'ın kader oklarına hedef et. Sen kader oklarına kendini hedef edersen

kaderin gerçekleşmesi senin için öldürme değil, tırmalama olur.

A bütün bunlardan uzak olan! Kendine çekidüzen ver ve işe sıfırdan başla. Herşeye yüz çevir. Ben burada sohbet etmek için oturduğum vakitlerde evinde oturduğun günler için tevbe et. Burada velilikler var, dereceler var.

A ailenin geçimi belasına tutulmuş olan! Kazancın ailene, kalbin de Allah'ın lütfuna yönelsin. Kimilerinin helâli kazancından gelir, kimilerininki duasından, kimilerininki hiç dilenmeden başkalarından, kimilerininki de insanlardan dilenmeleri suretiyle gelir. Bunlara ek olarak bir de riyazet hâli vardır ama bu sürekli olmaz. Birincisi yani kazanç yolu sünnettir. İkincisi yani istemek zayıflıktır, üçüncüsü azimettir. Dilencilik ikisi arasında ruhsattır. Bazen yemeyecek olan kimse de dilencilik edebilir. Dilenciliğin bu türü, dilenilen kimse için bir sınamadır. Bu kulun istemesi de "geceleyin dilenmek" gibidir. Hz. Muhammed (s.a.v.) "Gece vaktinde dilenen kimseyi geri çevirmeyiniz. Çünkü cin veya insan olmayan birisi size gelir ve Allah'ın size verdiği nimetlerde nasıl bir davranış sergileyeceğinizi görmek için dilenir" buyurmuştur.

Bu kul da böyledir. Dilenmekle emredilir ki Allah kulunun, verdiği nimetler konusunda ne yapacağını görsün.

Âlimlerin sohbetinde çokça bulun, kabir ziyaretlerini ve sâlih kimselerin ziyaretini sıklaş-

tır ki bu ziyaretler kalbinin dirilmesini sağlasın. Onlar emirleri en sağlam biçimde yerine getirip yasaklardan kaçınınca kader onlara destek oldu. Abdullah b. Cübeyr haftada bir öğün yemek yerdi. İçinde su tutmayan delik kap gibi, Hızır'ın (a.s.) binip hasar verdiği, miskinlere ait gemi gibi olmadıkça durumun düzelmez. Sonra halin bazen toplayıcı, bazen dağıtıcı, bazen azlığın, bazen de çokluğun bulunduğu bir haldir. Kim benim önümden çıkıp ateşe giderse Allah ona merhamet etmesin.

Allahım! Bizi affeyle, Allahım kusurlarımızı ört. Allahım! Bize sebat ver. Allahım! Bizden razı ol. Sen Allah'a vâsıl olunca Allah senin farzları yerine getirmenle yetinir. Hükümdarın aşçısı yaşlanıp düşünmeyi, görmeyi, duymayı ve göstermeyi inkâr eder olunca hükümdar ona bilgili halindeki gibi davranır. Sana ant veriyorum a kendince sâdık mürid! Azığında komşunu kendine ne zaman yeğ tuttun? Gömleğinde, sarığında, namaz kıldığın yerde ne zaman arkadaşını kendine yeğledin?

Allah dostları, nefislerini, doğalarını erittiler ve mânâca öldüler, mânâca fâni oldular. Onların ihtiyaçlarını kudret eli üstlendi. Kader yıkayıcısı onları bir sağa, bir sola çevirir. "Köpekleri de dirseklerini mağarının girişinde uzatmıştı"[25].

Nefsin kalıntıları kader eşiğinde uzanmış yatmaktadır. Organların devası günahlardan ge-

25. Kehf / 18

ri durmaktır. Günah ise kasıtlı veya kasıtsız olarak kötü şeyler işlemektir. Elini hırsızlıktan ve vurmaktan, ayağını, günaha yürümekten, sultana veya insanoğlundan şan şeref sahibi herhangi birinin ayağına gitmekten korursun. Gözünü beğenilen şeylere bakmaktan sakınırsın. Nefis uyur, hüküm önder olur ve kalp Sevgilinin yanında uçar gider. Allah'ın veli kulu güzel davranışlar sergileyince peygamberlik vasıflarıyla donanır. Hüküm, doğa ile ilim arasında gider gelir; bazen doğayı, bazen ilmi reddeder. "Peygamber size ne verdiyse onu alın"[26].

Hüküm kalbe "Sen hükümdarla beraberken benim, hizmetçinmiş gibi, çobanınmış gibi, senin huzurunda ayakta durmam senin için yeterli değildir" der. Gece onların hükümdar tahtıdır, halvet ise gelinlerinin oturtulduğu koltuktur. Gündüz, onları rızık yollarına yöneltir. Musibetler de saklanır. "Oğulcuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma"[27]. Yusuf onlar arasında yüceldi. Onlar haset edip kaderin gerçekleşme vakti gelinceye kadar birbirlerine yardımcı oldular.

Sorgu melekleri kabrine geldiklerinde beni onlara sor, beni sana anlatsınlar. Şimdiki adın günahkâr. Yarın "hesaba çekilen" ve "münakaşa edilen" adını alacaksın. Sen kabirde kınanırsın. Cennetlik mi yoksa cehennemlik mi olduğunu bilmiyorsun. Sonun meçhul. Bu sebeple şu an-

---

26. Haşr / 7
27. Yusuf / 5

ki durumunun duruluğuna aldanma. Yarın adının ne olacağını bilmiyorsun.

Oğlum! Sabaha çıktığın vakit nefsinle o günün akşamı hakkında konuşma. Akşamladığın vakit de nefsinle bir sonraki sabah hakkında konuşma. Dün, içindekilerle birlikte çekip gitti. Artık ya senin lehinde ya da aleyhinde bir şahittir. Yarına ise çıkıp çıkmayacağını bilmiyorsun. Sen içinde bulunduğun günün oğlusun. Ne kadar gaflet içindesin! Gafil olduğunun alameti gafillerle düşüp kalkmandır.

A ahmak! Üzerinde Hakk'ın emaresini taşımayan kimseyle ne diye düşüp kalkıyorsun? Temeli çürük, insanlar içinde namuslu geçinen, içindense Hakk'a karşı isyan ve yüzsüzlük eden birinin peşine ne diye takılıyorsun? Bu, omuzları toplamakla, gözlere sürme çekmekle devşirilecek bir şey değildir. Bunu devşirmek için gözleri uykusuzluk sürmesiyle sürmelemek gerekir. İnsanların topunun değeri yoktur, zoraki yapılan işlerin de değeri yoktur.

A ahmak! Mal biriktirmek için onun bunun kapısına gidip dileniyorsun. Senin kurtuluşun nasıl umulabilir ki? Bir bekçi gibi hükümdarın kapısına dikilsen ya! Gelene hükümdarın yerini haber verirsin, hikayelerini alırsın ve yalnızlığı ile ülfet edersin. İnsanları kendine muhtaç kabul edip onlardan bir köşeye çekilsen ve evinde sanatınla uğraşsan ya! Öyleki onlar, senin kapına geldiklerinde senin yanında işlerine yarayacak şeyler görürler. Evin halvet yerindir, evin kalbindir, evin sır-

rındır, evin iç âlemindir. Rabbinle beraber olmak, emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçmakla ve takdirine rıza göstermekle olur. Allah senin duan ve himmetinin bereketiyle insanlara rızıklar verir. Bir göz için bin göze ikram edilir.

Halvetinde meleklere ikram eder, Mevla'ya boyun eğip isyan etmezsen, Allah'ın velilerine değer verip kendini onların yanında rezil etmezsen "kerim" (kerem sahibi) adını alırsın. Kerim olduğun zaman ise senin hatırın için bin göze ikram edilir. Ailenden, komşularından, yaşadığın yörenin halkından belalar kaldırılır.

Durmadan kapı kapı dolaşıp dilencilik ediyorsun. Sen ne zaman dilenmeyi bırakıp dilenilen biri olacaksın? Başkaları senden ne zaman yiyecek isteyecek? Kapına ne zaman dilenciler gelecek? Bu hâlini ne zaman sona erdireceksin? Çevrene ne zaman çadır kuracaksın? Hükümdarın yakınına ne zaman yerleşeceksin? Hükümdara yakın olmaya lâyık ve ehil olduğunu ne zaman göstereceksin? Lakaplarını ne zaman ortaya çıkaracaksın? Övüncünü ne zaman göstereceksin? Ne zaman Hz. Muhammed'in en necip (soylu) torunu olacaksın? Ancak bu özelliklere sahip olduğun zaman sana bereketini teslim eder. "Âlimler peygamberlerin mirasçılarıdır".

Bu mirasçılık, isim ve lakap mirasçılığı değil; söz, fiil, hal ve makam mirasçılığıdır. Nübüvvet bir isimdir, risalet ise lakaptır.

A câhil! Nübüvvet ve risalet fırsatını kaçırdıysan bile gaybî velayet ve bedellik (ebdâl) fırsatını

henüz kaçırmış değilsin. "Ahireti bırakıp dünya hayatına razı mı oldunuz?"[28].

Dünya hayatı senin nefsin, arzuların ve doğandır. Bu dünya, yok olacak olan arzular değildir. Bunlar senin kısmetinde olan şeylerdir. Dünya, himmetinle ve organlarınla elde ettiğin şeydir. Hükümdarın seni mecbur bıraktığı şeydir. Yaşamak için mutlaka gerekli olan şeyler dünyadan değildir. Başını soktuğun evin, örtündüğün elbisen, karnını doyurduğun ekmek, kendinde sükunet bulduğun eşin dünyadan değildir. Dünya hayatı demek, insanlara yönelip Hakk'a sırtını dönmektir. Heva küfrün zıddıdır. Heva ibadetin zıddıdır. Sebep müsebbibin zıddıdır. Zâhir bâtının zıddıdır. Zâhiri sağlamlaştırdığın zaman bâtını da sağlamlaştırman emredilir. Hükmü hayatına tatbik ederek sağlamlaştırdığın zaman onun kölesi olur, ardına düşersin, arkadaşı olursun. Doğandan vazgeçip fani olursun. Sana ilmi gem yapar ve kendine aşık eder. İki ruh arasında kalmış bir ruh gibi, hükümdarla veziri arasındaki bekçi gibi olursun. Hem dünyanı, hem ahiretin; hem insanların, hem Hakk'ın, hem de meleklerin sevgilisi olursun. Kalpler için neşe kaynağı olursun. Bizim sizin yanınızda sergilemediğimiz bambaşka bir hâlimiz vardır.

Hz. Davud (a.s.) oğlu Hz. Süleyman'a şöyle dedi: "Kişinin miskin iken hata etmesi ne kadar kötü! Bundan da kötüsü bir âbidin Rabbine kulluğu terk etmesidir."

---

28. Tevbe / 38

"Ahireti bırakıp dünya hayatına razı mı oldunuz". Dünya hayatı varlığındır, ahiret ise yokluğundur. Himmetler değişir, sırlar değişir, avam değişir, havas da değişir. Dünya gördüğün şeylerdir. Ahiret ise sana açılan şeydir. Hiç düşünmediğin bir şey gelir de şaşırır kalırsın. Netice olarak şunu anlarsın ki sana müşterek akılla gelen şey dünyadandır, akılların aklı yoluyla gelen şey ise ahirettendir. Sırrın ahirettir, dış görünüşün ise dünyadır. Dünya Allah'ın dışındaki herşeydir, ahiret ise Mevla'ya tutunmak ve dedikodudan, övgü ve yergiden yüz çevirmek ve adımlarını düşünerek atmaktır. Kaygın seni kaygılandıran şeydir. İradende doğru isen Hak (c.c.) senin elinden tutar. Seni kaderiyle beraber yürütür ve iraden sadık olduğu, saygılı olduğun ve komşularının sözlerini duymazlıktan geldiği için, iki adımının arası Hz. Adem'in adımlarından daha geniş olur.

Ey Hakk'ı bilmeyen! Hakk'ın kendisine verdiği lütufları ve yanıbaşındaki Allah'ın kullarını bilmeyen câhil yazık sana! Elin kurusun! Onlar dinlediler ve itaat ettiler. Kul kısmetini levh-i mahfuzda görür sonra da ailesinin ve çocuklarının kısmetlerini görmeye başlar. Sonunda şaşırıp kalınca kalbine vahyedilir: "O ancak bizim kendisine nimet verdiğimiz bir kuldur"[29]; "Hiç kuşkusuz onlar bizim katımızda seçilmiş iyilerdendir"[30].

---

29. Zuhruf / 59
30. Sâd / 47

Bu, yazgı ile gelen, sonra mürşidlerin adımlarının takip edilmesiyle durulaşan bir şeydir.

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) vecd halinde idi ve sema ediyordu. Bu sırada üzerinde fıkhî bir soru yazılı bir kağıt geldi. "Konuşmak için izin isteyeyim de geleyim" dedi. Sonra şöyle cevap verdi:

"Evlenmek farz mıdır, yoksa sünnet midir?"

Bu meselede görüş ayrılığı vardır. Fakihlerden bir kısmı evlenmenin sünnet olduğu görüşündedir. Kimi fakihler ise şöyle demişlerdir: "Harama düşmek korkusu yoksa Allah'a kullukla meşgul olmak daha güzeldir". Şafii'nin, Ahmed b. Hanbel'in görüşü böyledir. Ebu Hanife'ye göre ise evlenip ailenin geçimiyle uğraşmak daha üstündür.

Sen mürid isen Allah'a kullukla uğraşman daha güzeldir. Murâd isen o zaman senin kendi hakkında düşünüp karar vermen söz konusu değildir. Allah dilerse seni evlendirir, dilerse evlilik dışında bir işle uğraştırır. Kısmetin varsa onu bulursun. Kısmetler seni eteğinden tutar ve Allah'a "Hakkımı bundan al, bu benden kaçıyor, Sen ise beni onun için ayırdın. Ne yapayım. O bana yüzünü dönüyor" der. Müride ise evlenmek bâtın açısından haramdır. Veya bir gömlek fazlası olur ya da yerden dört parmağı olur. Bu gezgindir. Bir yerde durmaz, ne giyeceği vardır, ne de ev eşyası. O, bütün giysilerinden soyunmuş-

tur. Maksûduna erip de yolculuğu sona erince hükümdarı onu evlendirmek isterse onu mülk sahibi yapar, var eder, yok eder. Ahmakla arkadaşlık eden kimse ahmağın da ahmağıdır. Allah'ı tanımayan kimse ahireti bırakıp dünya hayatına razı olmuş demektir.

Oğlum! Kısmetini senden başka kimse yiyemez. Doğana uyarak ve arzu ile şeytanın elinden yeme. Bunun yerine bir ânı bekle ki cennet yurduna veya Rabbinin yakınlığına ulaşasın.

Birisi Abdülkâdir Geylânî'ye şöyle dedi: "Benim küçüklükten beri okumakta olduğum bir virdim var. Kalkar iki rekat namaz kılarım. O anda yıkılır kalırım".

Geylanî hazretleri "Bunun önemi yoktur. Yazgı gözü Allah'a giden bir sıddîkın bakışı gibi sana bakmış ve beğenmiştir" diye cevap verdi ve ihvanına "Bunu yanınıza alın" dedi.

Bazı günlerinizde Allah'ın nefhaları (esintileri) vardır. Siz de ondan gelen esintilere koşun.

Kalbin yaşlanmış ve hükümdarın, onu yakınlık kapısına koymuş olamaz. Dışın, zayıflamış ve için güçlenmiş olamaz.

Derisi incelir. Gayret (kıskançlık) ve minnet onun sırrını kapıp alıverir. Kalbin Rabbinin kapısını görür. Yakınlığın heybeti onu bürür ve yere yıkar. Kalbi koruma uğraşısı, insanı yeterince meşgul eder. Kalp amellerinden bir zerresi organlarla gerçekleştirilen amellerden bin kat daha

iyidir. Sünnet ve farzları yapmaya devam ettiğin sürece zarar görmezsin.

Cüneyd-i Bağdadî'ye denildi ki: "Hudarî, değirmenin başında durup onu çeviriyor. Ne yemek yiyor, ne bir şey içiyor."

Dedi ki "Namaz vakitlerinde ne yapıyor, bir bakın bakalım". "Ezan okunduğu zaman duruyor" denildi. O zaman Cüneyd "Zararı yok. Onlardan bir kısmı küçüklüğünden ölünceye kadar çalışma gücü devam eder. Kimileri ise bedeni zayıflayıncaya kadar çalışır. Yakınlık, ilim ve müşahede açısından bunda sakınca yoktur. Bunun dışında bir sebeple amel etmiyorsa bunun sebebi azdıran şeytan ve sahibine eziyet eden nefistir". dedi.

Hükümle beraber olmak ilmi doğurur, sırlarını ortaya çıkarır. Senin bundan haberin var mı? Kop sonra birleş. Birleş sonra birleştir. Hırs, emel ve izzet dükkanlarında oturanlar umduklarını bulamayacaklar, ne yazık! Hiç kuşkusuz sırrın ölecek ve kalbin efendi olacak. Peygamberimiz (s.a.v.) "Hiç kuşkusuz kalpler de pas tutar. Kalplerin cilası ise Kur'an okumaktır" buyuruyor.

Allahım bize hidayet ver ve bizi başkalarının hidayetine vesile kıl. Bize rahmet et ve bizi başkalarına rahmet etmene vesile kıl. Bize marifetini ihsan eyle ve başkalarına da seni tanıtmamızı nasip eyle. Her nerede olursam olayım bana bereket ver.

Önce birleş, sonra ayrıl. Önce fıkıh öğren sonra ayrılıp uzlete çekil. Kim câhil bir şekilde

Allah'a kulluk ederse bozduğu yaptığından çok olur. Rabbinin din kandilini yanına al. İlme hükmün yardımıyla girersin. Sebeplerle bağını kes. Kardeşlerinden ve komşularından ayrıl. Kişinin kısmetinden zâhidlik etmesi doğru olmaz. Sırtını eşine ver. Kısmetleri de sırtına ver. Zâhid ol, bunun için kendini zorla. Dünyadan yüz çevirmeye zorla kendini. Oburluğu bırak, edebini güzelleştir. Allah'ın dışındaki şeylerle ilişkini kes. Masivâdan ve sebeplerden kop. Karanlıkta devam ederken kandilinin sönmesinden kork.

Karanlıkta yürürken Allah yetişir ve kandiline yağ koyar, böylece ilminde seni aydınlatır. Kim bildiği ile amel ederse Allah ona bilmediğini öğretir. Kim Allah'a karşı kırk sabah ihlaslı davranırsa kalbinden diline hikmet pınarları fışkırır. Bu halde devam ederken Musa gibi Hakk'ın ateşini görür. Musa bir ateş görmüştü de "Ailesine, bekleyin, ben bir ateş gördüm, demişti". Allah ateşi vasıtasıyla ona nida etti. Ateşi zatına yakınlık kıldı. Musa'nın ateşi görmesini de kendi delili kıldı. Bu kimse de kalp ağacından nefsinin, arzularının, sebeplerin ve varlığının ateşini görür. "Yerinizde durun. Ben bir ateş gördüm".

Kalp sırra seslenir: "Ben senin Rabbinim"; "Ben Allahım. O halde bana kulluk et". Benden başkasına eğilme. Beni tanı. Benden başkasını tanıma. Benimle birleş, benden başkalarıyla ilişkini kes. Beni ara, benden başkasından yüz çevir. Yüzünü benim bilgime, yakınlığıma ve mülküme yönelt. Bunu başarınca buluşma gerçek-

leşmiş ve olan olmuştur. "Kuluna vahyettiğini vahyetmiştir". Perdeler kalkmış, bulanıklık gitmiş, nefis dinmiş, sükunet ve lütuflar gelmiştir. "Firavun'a git". Ey kalp! Şeytana, nefse ve hevaya git ve onları benim yoluma yönlendir. Onları benim yolumu göster. Onlara "Ey kavmim! Bana uyun ki size doğruluk yolunu göstereyim" de.

Önce birleş, sonra ayrıl. Önce birleş, sonra birleştir. Ey miskin! Pek yakında gücün tükenecek ve senin sözünü dinlemeyecek. Dostların seni terk edecek. Dünyanın fakirliği ile ahiretin azabı senin için birleştirilecek. Kabir gelip seni öyle sıkacak ki kaburgaların iç içe geçecek ve sorgu meleklerine cevap verme gücü bulamayacaksın. Kabrinde azap göreceksin, senin için cehennemden bir kapı açılacak. Cehennemin azabı ve zehirleri sana o kapıdan gelecek.

Ey cemaat! Dünya yurdunda yaşarken edebinizi güzelleştirin ki dininiz, içiniz ve dışınız selamete erip kurtulsun ve Allah'ın huzurunda durabilesiniz. O zaman gözlerinden, ağzından ve kulaklarından perdeyi kaldırır ve lokma lokma sana yedirir. Gücüne güç, basiretine basiret, ömrüne ömür, bekâna bekâ, rızkına rızık katar ve sana gayretinin karşılığını verir, edebinin güzelliğini över. Seni "sabırlı, akıllı ve dindar" diye isimlendirdikten sonra "şâkir" diye de isimlendirir. Seni başkalarından kıskanır. "Hiç kuşkusuz bir topluluk kendilerini değiştirmedikçe Allah onların başındaki sıkıntıyı değiştirmez".

Onlar kötü huylarını dine, ilme ve sonra da kadere uyarak değiştirirler. Sanki onlar ellerini ve ayaklarını, işe yaramaz organlarını kesmek için kendilerini uyuşturmuşlardır, ne bir hareket vardır, ne sebebini sormak, ne de nasıl olacağını sormak. Akıllar, beşeriyetin akılları gitmiştir. Uyuşukluk günleri geçip akılları başlarına gelince Rablerinin lütufları gelir. Açlıktan sonra doyarlar, susuzluktan sonra suya kanarlar, çıplak iken giyinip kuşanırlar.

Yolda olduğun sürece şehvetin sönünceye kadar sana azaltmayı emreder. Bu hükme hakkını verirsin. Dinin emirlerini tutar, yasaklarından kaçarsın.

Bu günlerin sonu vardır, gece ve gündüz birbirini izledikçe adımların seni Allah'a biraz daha yaklaştırır. Onlar birkaç gruptur: Kiminin yolculuğu bir günde, kimininki bir ayda, kimininki de birkaç senede biter. Zamanını "niye", "nasıl" ve "yapacağım" gibi sözlerle geçirme. Bunun yerine kuşağını kuşan ve işe koyul.

Çalış. Belki onun ülkesinde çalıştığın zaman seni kendine köle yapar. Belki cariyelerinden biri sana aşık olur da onunla evlenirsin ve görünümün değişir. Sepetin ve baltan satılır. Seyis ya da hükümdarın veziri olursun. Ârif kula bu, çok görülmez. Ona ulaşınca seni arzulandırır, isteklendirir. Zühd ve terk marifetullahtan öncedir, hükümdara ulaşmadan öncedir. Kim olduğunu, lakabının ve adının ne olduğunu bilmeden öncedir.

Kul hazlarını, giysi ve kumaşlarını, evini barkını, ailesini ve çocuklarını, komşularını ve hanımını ve dostlarını terk edip onlara veda ettiğinde adımını bir ileri, bir geri atar. Korku ve ümit içinde iki adım ileri atar. Sonra yararına ve zararına olan şeyleri bilmeden herşeyi terk eder ve herşeyi terk edince hükümdarın kapısına gelir, onun köleleriyle ve atlarıyla birlikte korku ve ümit içinde beklemeye başlar. Hükümdarın onun hakkındaki düşüncesinin ne olduğunu bilmemektedir. Bu sırada hükümdar da ona bakmaktadır ve onun haberini almıştır. Kölelerine "Onu herşeye tercih edin" der. Artık bundan sonra o, bir işten bir işe koşmaya başlar ve sonunda hükümdarın önünde bekçi, hükümdarın tek adamı olur, onun sırlarından haberdar olur. Hil'at giyer, kemer kuşanır, taç takar ve ailesine "Hep birlikte bana gelin" diye yazar. Hükümdarı kendine şahit tutup ona karşı değişmeyeceğini ispat ettikten sonra sürekli beraberlik ve dostluk ile hükümdarı etkiler. Çünkü marifetten sonra zühd kalmaz. Bu, onbinlerce kişi içinde ancak birine nasip olur. Bu, kaderin, yazgının ve ilmin doğurduğu bir şeydir. Sen Allah'ın, haklarında "Kınayıcı nefse yemin ederim" dediği kimselerden olma.

Mümin "Ben bu sözümle ne demek istedim", "bu adımı atmakta gayem nedir" "bunu niye yedim" diyerek hep nefsini sorgular. "bunu niye yaptım", "Bu, Kitaba ve sünnete uygun mu" der.

Nefsinizi hesaba çekip sorguladıktan sonra yakine göre hareket edin. Çünkü imanın özü

odur. Farz ibadetler de ancak yakîne göre eda edilir. Dünyada da ancak yakin ile zâhid olunur. Duan kabul edildiği zaman sükunete eriyor ve bırakıyorsun. Kabul edilmeyecek olursa itiraz ediyorsun. Sıddıkların alametlerinden biri de herşeyde Allah'a yönelmeleridir. Hallerini saklamayı isterlerse almak ve vermek gibi konularda insanlara yönelirler. Kalpleri Allah'la, bedenleri ise insanlarla beraberdir. İnsanoğlu bu dünyada çalışmalıdır ki doğasını değiştirebilsin, nefsiyle, şeytanıyla, hevasıyla mücadele edebilsin ve hayvana ait olan sıfatlardan kurtulup insana yakışan huylarla bezensin. Sen "Seni önce topraktan, sonra nutfeden yaratan sonra da seni eksiksiz bir insan yapan" Rabbine nankörlük mü ediyorsun? Onun yaptığının karşılığı nankörlük ve inkâr mıdır? "İnsanlar beni görür" diye utanıp insanların gözünden kaçıyorsun da Allah seni gördüğü halde ondan utanmıyorsun.

Ey görüntüde veli olduğunu iddia eden! Allah'ın gözü önünde günah işlenir mi? Ondan hiç utanmıyor musun? O senin sırrını ve sakladığını bilir.

Ve sen ey kendini fakir gösterip zenginliğini saklayan! Dinini dünya karşılığında satmaya utanmıyor musun? "Sahip olduğunuz bütün nimetler Allah'tandır". Şükrün nerede?!!

Oğlum! Yaratıcın hakkında kimseyi suçlama, çünkü hata da edebilirsin, isabet de. Davranışların başkaları tarafından beğenilmediği sürece sen başkalarının davranışlarının çirkin olduğunu dü-

şünme. Bir şeyin iyi ya da kötü olduğunu akıl değil, din belirler. Bu görünüş açısından böyledir. Hâllerin gücü; bir şeyin iyi ya da çirkin olduğunu belirleme yetkisinin bâtına ait olması iledir. Kalbin fetvası fakihin fetvasına son verir. Çünkü fakih, ictihadıyla fetva verir. Kalp ise azimetle fetva verir. Hakk'ın razı ve hoşnut olacağı şeyle fetva verir. Bu, ilmin hükmü sona erdirmesidir. Önce hükmün köleleri olun, sonra da hükme köleliğinizi sürdürmekle birlikte ilme köle olun. Yani hükümlere uygun hareket etmenin yanında, ilme de uyun ve boyun eğin. Dinin şahitlik etmediği her türlü hakikat zındıklıktır. Ehl-i Hakk'ın arasına girdiğin zaman onların kaldığı yerde kalır, yediklerinden yersin. Yalnızken, halvette iken Allah'a şükrediniz.

Ey bu yörenin halkı! Sizin sergilemekte olduğunuz tüm davranışlar bence çirkindir. Benim sergilediğim davranışlar da sizce çirkindir. Bir birbirimize tersiz, uyum sağlayamayız. Ben sizin içinizde, göklerin Sahibinin verdiği güç sayesinde yaşıyorum. Kalplerimizin sevincine dur durak yoktur.

Gençliğin Allah'ın sevmediği işleri yaparak geçmiş. Eşini, çocuğunu, komşunu ve sultanını hoşnut etmeye çalışıyorsun, Allah'ı ve melekleri ise kızdırıyorsun. Halbuki dönüş Allah'adır. Eninde sonunda ölümle karşı karşıya kalacaksın. Annenle, babanla, kardeşlerinle, arkadaşlarınla ve yöneticilerinle karşılaşacaksın. Hiç kimse "Kıyamet ne zaman kopacak" diye sormasın. Çünkü

öldüğü zaman onun kıyameti kopmuş demektir. Allah'ın veli kulları orada Hakk'ın yakınındadırlar, Allah'a nispetle hayattadırlar, ama birkaç defa ölmüşlerdir. Önce haramdan, sonra şüpheden, sonra mübahtan, sonra genel olarak her türlü helâlden, sonra da Allah dışındaki herşeyden vazgeçerek ölmüşlerdir. Bu beş şeyi hayatlarından çıkartmışlardır. Aramazlar ve yaklaşmazlar. Sanki suretsiz mânâlara dönüşmüşler de sonra Allah onlara yeniden can vermiştir. "Onun yüzüp gitmesi de, durması da Allah'ın adıyladır"[31].

Kalpler kader denizinde yolculuğa çıkınca Allah'ın ilim ve yakınlık kapısında demir atar. Uyanıklık bir hizmettir, uyku ise vuslattır. Kul namaz kılarken uyuyunca Allah onunla meleklerine karşı övünür. Beden bir kafestir, ruh ise kuştur. Ârif-lere göre insanlar sineklere, eşek arılarına ve ipek böceklerine benzer. Onların hallerinde siz bir düzen göremezsiniz. Akıllı olun. Allah'a karşı ancak ahmak olan helak olur, Allah'a karşı ancak kendini tehlikeye atan kimse helak olur. Kim sana vermeni, bağışlamanı emrederse o senin dostundur. Kim fakirlerin malıyla yetinmeyi bilirse ona yaklaş. Sadece Müslüman olman yeterli değildir. Ne zaman doğru olanı yapacak ve işleyeceksin?

Organlarım hareket ettiği zaman bilin ki kalbim yanmış demektir. "Ey dünya! Veli kullarıma işin başında acılaş ki seni sevmesinler, yolun sonuna geldiklerinde ise onlara hizmet et ki senin-

31. Hûd / 41

le meşgul olmasınlar".

Hz. İsa'nın (a.s.) yanında kıyametten bahsedildiği zaman çocuğunu kaybetmiş kadının çığlığı gibi çığlık atar ve "İnsanoğlunun yanında kıyametten bahsedilince sakince durması yakışık almaz" derdi. Sen yoksun, hiçbir şey hissetmiyorsun. Sen bugüne kadar ne aşık olmuşsun, ne de sevilmişsin.

Dünyada çok uzun süredir kaldığı için üzüldü. Çünkü eşyanın ters yüz edilmesinden, insanlara muhtaç düşmekten ve hevasının, nefsinin, doğasının ve şeytanın galip gelmesi ile Rahman'dan perdelenmekten korkuyordu.

Kim bu dünyada kendini güvende hisseder (akibetinden emin olursa) büyük bir câhillik etmiş olur.

Oğlum! En güvende olacağın hal en korku içinde bulunduğun haldir. Ömrüme yemin ederim ki O, seni yaklaştırır, seninle konuşur, seni yedirir, içirir, gözü önünde tutar, sana kapıları açar, seni lütuf ve yakınlık sofrasına oturtur, senin gönlünü genişletir, fakat senden hüzün ister.

Birisi soru sormak için kalktı ama Geylanî Hazretleri onun söylediğini duymadı ve şöyle dedi:

Burası, hüzün yeridir. Yıldırım, ardından yağmurun boşaldığı bir aydınlanmadır. Kul Allah'a yaklaşır. Yakınlaşma ise ancak hükümler yerine getirildikten sonra olur. Hüküm ise kişi, ya-

kin kitabını eline alıp Allah'ın sırlarından ve olacak şeylerden haberdar olduktan sonra olur. İbn Akil'in kardeşi kıraatleri ve fıkıh ilmini bilirdi. Hıristiyan oldu ve kâfirlerin yaşadığı bir yörede boynunda haç varken görüldü. "O kıraatlerin ve kulluğun nerede kaldı?" diye soruldu. O da "Ben Kur'an'dan sadece bir ayet bilirim. 'Yapmış oldukları işlere yöneldik ve onları saçılmış toz zerrelerine çevirdik' dedi.

Önce sır, sonra kalp, sonra nefis, sonra da organlar mürted olur. Sır Müslümanlıktan sıyrılıp çıkınca bunun ortaya çıkması kaçınılmazdır. Cami içinde münafık kafes içindeki kuş gibidir. Dinin zâhir hükümleri onun kafesidir. Biz, zâhir ilimle başbaşa bırakılsak sana günahlarını tek tek sayar ve "ey kâfir, ey fâsık" derdik. Fakat din bunu söylememizi izin vermedi. Hükme hizmet edin ve ilmi talep edin. Çünkü ilim size gizli şeyleri açığa çıkartır. Önce fıkıh öğren, sonra ayrılıp uzlete çekilebilirsin. Havastan isen Allah seni ilminden haberdar edecektir. Nefsin seni Mevla'sına götürünce kapıda durur ve içeriye hükümdarlar gibi girersin. Kapıyı açık görünce sana "Olduğun gibi girme. Ailenin de senin üzerinde hakkı vardır" denir. "Bana bütün ailenizi getirin".

Ey sır kalbinle, organlarınla ve bütün varlığınla sebat et.

O zaman alış veriş ve karşı koyma yoktur. Ey yememiş olan! Ye. Ey içmemiş olan! İç. Kuyu eşilmeye ve balyoz darbelerine sabredince ondan su kaynağı çıkar. Gelenin ve gidenin sığınağı

olur. Nefisle mücadelenin acılarına ve sıkıntılara sabretmezsen ne zaman ârif olacaksın? Ey fakir! Sabırlı ol. Yakında Allah senin yüzüne bakacak, seni yükseltecek, sana yönelecek, sana büyüklük, mülk ve celal elbisesi giydirecek. Allahım bizi onlardan uzaklaştır ve kendine yaklaştır. Allahım beni onlardan müstağni kıl, kendine muhtaç eyle. Allah'ı, beni mâsivaya muhtaç etme!

Kalbin varlık karanlığında iken yakınlık kapısına asılınca üzerine ilim güneşi doğar, kalp gözüne sır sürmesi çekilir ve kendisine kaderde olacaklar listesi okunur. O zaman cennete girdikten sonra yeyip içebilirsin. Bu, halkın hükümdarlarına ve Allah'ın veli kullarından seçkinlere peşin olarak verilir. Yer, içer, uzun süre uyursun ve gizlice eğlenir, içinde bir sevinç duyarsın ve "Ben Allah'ın veli kullarındanım, ben ebdâldenim" dersin. Bu, temenni etmekle elde edilecek bir hal değildir. İnsanların seçkinleri Allah'ın murâdına bakarlar. Ey sohbette bulunanlar! Ey dedikoducular! Sizin bundan haberiniz var mı?

(Abdülkâdir Geylânî (r.a.) eline üfürdü ve yüzünü her yöne çevirdi.)

Yalnızken haramdan ve şüpheli şeylerden kaçınmadığı halde Allah'ı sevdiğini iddia eden kimse yalancıdır. Malını, mülkünü Allah yoluna harcamadığı halde Cennet'e gitmek istediğini iddia eden kimse yalancıdır. Fakirliği ve fakirleri sevmediği halde Hz. Muhammed'i sevdiğini iddia eden kimse yalancıdır. Beden gözüyle dünyayı,

kalp gözüyle ahireti, sır gözüyle de Mevla'yı görürsün. İnsanlara karşı saygıda kusur etmiyor ve insanlarla sohbet ederken sesini yükselterek onların sesini bastırmıyorsun ama isyan ederek, günah işleyerek Allah'a karşı çıkıyor ve davranışlarınla ona meydan okuyorsun. Yaptığın bu şey çok çirkin. Güneş, Allah'ı hevasına, doğasına ve nefsine tercih edenleri bir yana koyarsak sadece câhiller üzerine doğuyor. Bu, akıllar üstü bir şeydir. Ruh ve doğa uyum göstermek ve muvafakat etmekle sorgulanır, ikrah durumunda sorgulanmaz. "Kalbi iman ile huzur içinde iken zorlanan kimse ise (bu hükümden) hariçtir".

Sadık müride her türlü ilham gelir. O, zâhir amellerini hüküm aynasına arzeder, bâtın amellerini de ilim aynasına arzeder. Amelleri aynalara uygun düşerse hükümdarın huzuruna girmesine izin verilir. Ameli, bir aynaya uyar, diğerinde uymazsa içeri giremez. Kapıda oturur ve ona şöyle denir: İşini sağlamlaştır ki çalıştığının karşılığını göresin ve ortaya koyduğun işten dolayı övülesin.

Çünkü o, ancak hüküm ve ilim kapısından girilebilen bir kapıdır. Böyle olunca sana bazı ameller nasip eder de onları işleyerek önceki amellerini arındırırsın. Bu ameller seninle Rabbin arasında gizlidir. Bu ameli, ne mukarrep (yakın) melekler, ne de peygamberler bilir. Onların dini ve akılları gitmiştir. Onlara akılların aklı bağışlanmıştır. Sarhoşluk günleri geçince açlıktan sonra tokluk haline, susuzluktan sonra suya kanmışlık hali-

ne, uykusuzluktan sonra uykuya, yorgunluktan sonra dinlenmeye geçerler. Sonra da öyle bir meşguliyetle uğraşmaya başlarlar ki, o onların bütün vakitlerini alır. Çünkü önce sırların hazinelerinden haberdar olurlar. Sonra da o yörenin ve iklimin insanlarının ne olmak istediklerinden haberdar olurlar. Kutup, dünyadakilerin amellerinden, kısmetlerinden, işlerinin sonucundan haberdar olunca, sır hazinelerinden haberdar olur ve dünyadaki hiçbir hayr ve şer ona gizli kalmaz. Çünkü hükümdarın tek adamıdır ve sırdaşıdır, peygamberlerinin sözcüsüdür, yaşadığı yörenin eminidir. İşte bu zat, zamanının kutbudur. Kalp, meleklerin geldiği yerdir. Sırra ise Allah nazar eder. Allah bir kulun sırf kendisiyle ilgilenmesini dileyince önce onu insanoğlundan soğutur, sonra yırtıcı ve vahşi hayvanlara ve cinlere yaklaştırır. Sonunda insanlardan ayrılık, cinlere ve yırtıcı hayvanlara yaklaşmak suretiyle ortadan kalkınca Allah kulunu, değişik yollarla, meleklerine yaklaştırır. Meleklerin sözlerini çöllerde, ıssız yerlerde ve denizlerde duymaya başlar. Ey sadece Allah'la meşgul olmaya karar veren! Dinle. Ey Allah'la konuşmayı, sonra da cemalini görmeyi isteyen!

Sonra meleklerle konuşmaya alışıp suretlerini görmeyi arzulayınca meleklerle arasındaki perde kaldırılır. Allah'ın yarattıkları içinde konuşması melekler kadar tatlı bir varlık yoktur. Onlar varlık âleminin en güzeli ve en tatlı konuşanıdır. Sonra Allah onu perdeler ve kapısına getirir, sonra da kendi yakınlığının sıcaklığını verir ona. Sessizlikten sonra da olan olur. Hz. Musa'nın annesi oğlu-

nun başına geleceklerden korktuğunda ona ilham ettiği gibi onun kalbine de ilham eder.

Ey kalp! İçindeki sır üzerine titrediğin zaman bedenini çöller ve ıssız yerler denizine atıver, ailenden ve arkadaşlarından ayrıl. Bir kadın senden daha hayırlı olup çocuğunu ırmağa atabiliyor. Sense iki adım atar atmaz korkuyorsun. Bu, imanın eksikliğinden kaynaklanıyor. "Biz onun kalbini sağlamlaştırmış olmasaydık..."

Muradından ve alıştığın şeylerden ayrılıp bulunduğun çölde korktuğunda insanların içine ve sebeplere yeniden dönecek olursun da o zaman Allah, kalbini sağlamlaştırıverir. Vah tevhid, ilim ve takva eksikliğine!

Siz neredesiniz, tevbe etmek nerede!! Her hâlin bir müdebbiri (planlayıcısı) vardır. Yiyeceğini borç alarak temin etmek münafıklıktır, sanatıyla, alın teriyle elde etmek ise sünnettir. İman gelinceye kadar bu sünnetle beraber otur. Sanatını eline alır, insanlara açılan kapıları kalbinden kilitlersin. İşte o zaman Allah'ın ilim yurdunda kör, sağır, Haktan başkasını duymayan, Hakk'ın lütfundan başkasını görmeyen bir kalple ister otur, ister çık git. Sonra yolculuk zamanıdır. Beldenin hakimi ile birlikte insanların omuzlarına yükselirsin.

Ey avam! Biriniz bir şeyin ardından yetişince onu alıp yolculuğa çıkmaz. İnsanlardan alma hâli ile Hak'tan alma hâli hakikattir. Derecesi yükselip veliliği gerçekleşince ise kalbine alma ve verme gibi duygular gelmez. Onun, eşya ile hiç ilgisi olmadığı halde eşya ona geliverir. Kısmetinde

olan şeyler gelir ve o da alır.

Ey Musa'nın annesi! Çocuğun için korktuğun zaman onu ırmağa at. Ve sen dinin için korktuğun zaman kalbini Allah'a bırak, teslim et, aileni Allah'a teslim et ve de ki "Allahım! Yolculukta sahip sensin, ailemi ve çocuğumu bıraktığım emanetçim de sensin". Allah'ı tanıman ve sevmen belindeki kuşak gibidir. Nereye yönelsen o kuşak seninle birlikte gelir. Böylece kaderle beraber uyur, kudretle ve Kâdirle birlikte duyarsın. Allah'a yemin ederim, Allah'a yemin ederim ki Allah'ın veli kullarının hâlleri peygamberlerinin halleri gibidir. Tek farkları peygamberlik ünvanına sahip olmamalarıdır. Peygamberlere münker ve nekir (sorgu melekleri) inmez. Çünkü onlar insanların şefaatçılarıdır. Bu veliler de böyledir, hesaba çekilmezler. Çünkü onlar insanların seçkinleridir.

Ey hevasının ve doğasının kölesi! Ey övgü ve yergi kölesi! Kalemin çoktan kurumuştur. Allah'ın ilminde geçmiş olan kısmetlerin sahipleri tarafından alınması kaçınılmazdır. Fakat durum şundan ibarettir: Sen kısmetini kendi becerinle mi elde ediyorsun, yoksa Allah'ın yardımıyla mı? Allah seni var eder ve tevhidle beraber oturtur. Allah'ın sırlarından öyle bir sır vardır ki kulunun kalbinde, ne şeytan, ne akıllar, ne de melekler ondan haberdardır. Yokluk kapısına yaklaşmayı iste. Sen hoşnut olursan Allah seni sever, seni sevince seni sırlarından haberdar eder. Dolayısıyla ârif bir kul seninle arkadaşlık ederse sonsuza dek

ilminle onun arkadaşı olarak kalırsın. Âbide ise ibadetiyle arkadaşlık edebilirsin. Müridin bu demek olduğunu âriften başkası bilmez. Sen onun emrine hazır dursun. Bu hususta Allah'a uyarsan ne âlâ. Aksi halde kovulursun. Biz zamanında mürşidimizin arkasında yürürdük ama ona kıyasla bir zerre kadar küçüktük. Huzura girmenin özel kelimelerini ondan öğrenmek için bunu yapıyorduk. Kim kendi görüşüyle yetinirse yolunu kaybeder.

(Abdülkâdir Geylânî (r.a.) bir süre konuştuktan sonra şöyle devam etti:)

Ve uymak konusunda peygamberin sözcüsü olur. Terk eder sonra terk edilir, alır sonra alınır. Terk edileni terk eder, alınanı alır. Emri sana sabahın aydınlığı gibi aydınlatır. Kulun üzerindeki elbiseyi yeniler ve bazen varlık elbisesi, bazen yokluk elbisesi giydirir. Bazen kaybolur ve Hak (c.c.) ona yönelir. Bazen var olur ve Hak'tan haber verir.

Kalbim Hak'tan şöyle rivayet etti: Halvetin için iki kapı belirle: Biri insanlara açılan kapı, diğeri de Allah'a açılan ve Onun haklarını yerine getirdiğin kapı olsun. İnsanlarla Allah için beraber ol. Böyle yaparsan insanların şerrinden emin olursun ve Allah'a yakınlığın devam eder. Halk Allah'ın dışındaki herşeydir ve bu, bütün halleri kapsar. İnsanlarla arkadaşlık etmek ve beraber olmanın anlamı Allah'la beraber olduktan sonra

insanlara nasihat etmek ve onların iyiliğini istemektir. Sen, Allah'la birlikte olduktan sonra halk ile beraber olursan halk ile değil, hep Allah ile berabersin demektir. Hakla beraber olmanın alameti faydayı ve zararı insanlardan bilmeyip herşeyin senin emrine verilmiş olduğunu düşünmektir. Onlar öyle kalplerdir ki Allah'ın lütuf sofrasından yemişler, sözlerini dinlemişler ve yakınlığının sevincini yaşamışlardır. Allah dünyada ölmeden önce onların kalplerine hitap etmiştir. Kıyamette de hitap edileceklerdir. Onlardan çok az kimse ise Allah'ın hitabına dünyada iken ererler.

Cüneyd-i Bağdadî "Seriyy-i Sakati'nin de içlerinde bulunduğu kırk ebdâl şahitlik etmeden önce konuşmadım" demiştir. Cüneyd-i Bağdadî onların sözüyle de hareket etmeyip rüyasında Hz. Peygamberi görünceye kadar beklemiştir. Hz. Peygamber ona rüyasında "Ey Cüneyd! İnsanlara sohbet et. Artık insanlara sohbet etme zamanın gelmiştir" dedi.

Hakk'ı, ziyadeyi ve sebat etmeyi istiyorsan söylediğimi yap. Aksi halde sana yazık olur. Namaz kılarken kıbleye yönelirsin, sıkıntı halinde de bir kıbleye yönelirsin. Bu yöneliş, yüzünle Kâbe'ye yöneldiğin gibi, kalp yüzünle de Allah'a yönelmendir. Sıkıntı vaktinde yüzünü insanlara yöneltirsen imanın batıl olur. Çünkü inanıldığı zaman sıkıntı, büyük günah barındıran kalplerin kırıldığı gibi kırılır. Fakat avamın kalplerinin kırılması dünya içindir, havasınki ise ahiret hazzı içindir. Havassu's-havas'ın kalpleri ise Al-

lah'la aralarındaki bağı kaçırdıkları için veya keşf hâlinden sonraki bir perdelenmeden dolayı kırılır. Herkesin kendine ait bir kırılması vardır. Ancak çok az kişi vardır ki onların kalplerinin kırılması Hak (c.c.) içindir.

Abdülkâdir Geylânî'ye (r.a.) Peygamberimizin "Allah yapmacık duayı sevmez" sözü soruldu. O da şöyle cevap verdi:

Allah yapmacık ve şiir gibi edilen duayı sevmez. "Ben ve ümmetimin takva sahipleri yapmacık ve zorlama işlerden uzağız".

Mümine bazen recâ (ümit) hali ağır basar, "günahlar defteri"ne bakar da orada hiçbir günah bulamayabilir. Küçüklük halinden beri, öğrenim sürecinin başlangıcından mukrî (okutucu / öğretmen) oluncaya ve mihraba geçinceye kadar bu olabilir ama nadirdir. Kendisine ait hiçbir günah göremez. Emirler defterine bakar da terk ettiği hiçbir emir göremez. Bunun üzerine kendisinin bir tür günah işlediğine hükmeder ki helak olmasın. Sonra o günahını da tedarik edip tevbe eder ve bu günah onun başına asılmış gibi yazgısı olur. Sâdık mümin hakkında bu günah Adem'in (a.s.) günahı gibidir. Bu tür günahlar nadirdir, kural dışıdır, bundan dolayı dönülüp bakılmaz ve değer verilmez. Nefiste birbirine zıt olan iki irade vardır. Bunlar Allah'ın dışındaki şeyleri (mâsiva) dilemek ve Allah'ı dilemektir. Kırk yıl tamamlanıncaya kadar bu iki irade bazen uzlaşır, bazen

kavga eder. Hz. Muhammed'in "Her kim kırk yaşına varır da yaptığı iyilikler kötülüklerden çok olmazsa Cehennem için hazırlık yapsın" buyruğunun anlamı da budur.

Bu hadis, bu ilkeye işaret etmektedir. Ey yolların açıklamasından kaçan! Dış görünüş bir kuştur, bâtını görmek ise sütten kesilme demektir. Allah'ın dışındakileri tanıdığın ve onların da seni tanıdığı sürece sen onların peşinden giden ve bazen onlara boyun eğen, alçalan bir hevessin demektir. Bu yurda ulaşmanın iki yolu vardır. Velinin alameti bütün şeylerde Allah'la yetinip başka kimseye, hiçbir şeye ihtiyaç hissetmemek, herşeyde Allah'la kanaat etmek ve bütün konularda Allah'a başvurmaktır. Nefsin velilik iddiasında diretiyorsa veliliğin sınırlarını bu özellikler çizer. Bu sınırlar içerisine giremiyorsan sen veli değilsin. Bir âlimin, imanını, takvasını, Allah hakkındaki bilgisini, zühdünü, marifetini ve Allah'a yakınlığını sağlamlaştırmadan hükümdarların yanına girip çıkması uygun değildir. Bu özellikleri elde ettikten sonra hükümdarların huzuruna güçlü bir şekilde girip çıkarlar.

Birisiyle arkadaşlık ediyordum. Başıma gelmiş ve gelecek olan herşeyi bana söylüyordu. Beraberinde güzel görünüşlü bir de çocuk yürüyordu ve sultanların yanına gidip geliyordu. Bu hususta içime bir kuşku düştü. Bunun üzerine adam bana "Oğlum! Bu çocuk tekkede kalıyor. Onu yalnız bırakırsam kendisine zarar verirler diye korkuyorum. Sultanların yanına girip çıkmama ge-

lince benim onlara herhangi bir ihtiyacım yok. Ben onların yanına, öğüt vermek ve adalet yollarını açıklamak için gidiyorum. Sizin sultanlarla birlikte olmanızda eksiklik vardır. Biz ise onlarla, edeplice birlikte oluruz" dedi.

(Birisi şöyle sordu: Yiyeceklerde haram ve helâl birbirine karışmış durumda ise namaz ve oruç ibadetlerimiz nasıl geçerli olur?)

Şöyle cevap verdi: Helâller bellidir, haramlar da bellidir. Dinin emirleri de bellidir. Tevakkuf edilecek durumlar da öyle. Kalbin sana "Hayır" diyorsa o şey haram demektir. "Evet" diyorsa helâl demektir. Susuyor, ne "evet", ne de "hayır" diyorsa şüpheli bir konudur. Alıştığın şeyleri terk eder, nefsini tutarsan kanaat budur. Böylece Allah katında hangi namazların, oruçların ve ibadetlerin kabul edilmediğini bilirsin. Allah'ın senden istediği, pisliklerden ve ağyârdan (zâtı dışındaki şeyler) arınmış olan bir kalptir. Zâhid geçinen bir münafığın dışı durudur, içi ise bulanıktır. Yanaklarında sandık, omuzlarında huşû, üzerinde yünden bir elbise vardır, zühdü ellerini alıkoymuştur. Ama içi dilenmekle, nefsi övgü ve yergi ile ilgilenmektedir. Gözü insanların elinde olan nimetler üzerindedir.

Ârif kulun ise dışı kısmetlerden bir kısmına bulanmıştır. Kısmetlerin bir kısmı kendine aittir, bir kısmı ise hükümdarın bilge kişisi olmakla ilgilidir. Sanki evinin üstadı gibidir, sırrının selame-

ti, kalbinin duruluğu yanında ordusunu da yüreklendirmektedir. İlim dalgaları onun için çarpışırlar. Dünyanın denizleri onun kalbini doldurmaz. Yedi kat gök, yerler ve diğer varlıkların tümü onun kalbine göre yok gibidir. Bu, ârifin suretidir. Önceki ise zâhidin görünüşüdür. Senin bu konuda hiçbir bilgin yok. O halde neden insanlar hakkında kötü düşünmekten dilini, zihnini engellemiyorsun? Ey ahiret yoluyla dünyayı sahiplerinin ellerinden alanlar! Ey Hakk'ı bilmeyenler! Sizin tevbe etmeniz şu avamdan daha çok gereklidir. Sizin günahlarınızı itiraf etmeniz daha uygundur. Sizin hiçbir haberiniz yok, rüzgarınız, ruhunuz, kurtuluşunuz, nurunuz ve dininiz yok. Dünya ise size kalmayacak. Doğanız ve hevanıza uyarak alıyorsunuz. Dünyalığı, ahiret için değil, dünya için alıyorsunuz. Ben size konuşuyorum. (Geylanî bu sözüyle kendi döneminde o yörede yaşayan vaizleri kastediyor). Siz ise duymazlıktan geliyorsunuz. Kimse karşılık vermiyor. Sanki ben sizden başkasına konuşuyorum. Bugün ben dilimi ve bedenimi ödünç olarak kullanıyorum. Gurbete ve yakınlığa ısınmak (ünsiyet), Allah'a yakınlaşmanın anahtarıdır.

Ey halvetinde susan! Önemli olan insanlar arasındayken susmaktır. Oğlum! Önce halvet, sonra celvet gelir; önce dilsizlik, sonra konuşma gelir; önce hükümdara, sonra kölelere yönelinir. Sıddıklardan biri "Temiz helâl ruhanilerdedir" demiştir. Sen de ruhanilerden olmak istiyorsun. Ruhanilerden olmak için temiz ile pisi birbirinden

ayırd etmen gerekir. Sırrının kandili marifetinin güneşidir, Rabbine yakınlığının ayı da sırdır. Bu akılların ötesinde bir şeydir. Nefis varlığına devam ettikçe haram yersin. Kalbin olduğu sürece şüpheli şeyler yersin. Sırrının temizliği devam ettiği sürece de temiz helâl yersin.

Soruyu soran kimse "Niye" diye sordu. O da şöyle cevap verdi:

"Hiç kuşkusuz nefis kötülüğü emreder". Nereden yediğine hiç aldırış etmez. Kocasına "Çal çırp ama beni doyur" diyen kötü karı gibidir. Haramla helâli birbirinden ayırmaz. Bundan dolayı Hz. Muhammed (s.a.v.) "Eli toprak olasıca! Sen dindar olanını seç" buyurmuştur.

Dindar eş, ahiret işlerinde sana yardımcı olur. Nefis işin esasında kişinin eşi gibidir. Helâlle haramı birbirinden ayırmak istiyorsun. Temiz helâli elde ettiğin zaman senin kazancın dahi olsa biraz duraksa. Pişirilmedi ve ekmek yapılmadı diye farzet. Kalbini sırrına ulaşmak için vesile kıl, sırrını da Rabbine ulaşmak için vesile kıl. O zaman Allah kalbine bir melek göndersin ve elde ettiğin mal helâl ise o melek sana "Size rızık olarak verdiklerimizden yeyiniz" desin. Melek kalbine bu ayeti okusun. Okuduğu zaman o şeyi yiyebilirsin. Haramsa veya şüpheli ise melek sana "Üzerine Allah'ın adının anılmadığı şeylerden yemeyin" ayetini okusun. İşte bu, haramdır. Buna yaklaşma. O zaman Allah sana onun yeri-

ne ondan daha iyisini verecektir. Teslim olup Allah'ın kaza ve kaderinin önüne otur ki lütuf eli sana uzansın ve ellerini nasibini almak için uzatasın. Zühd bir anlık bir ameldir, vera' iki anlık bir ibadettir, marifet ise sonsuz bir ameldir. Hallerini öncekilerin halleriyle karşılaştırdığımızda sen yok hükmünde kalırsın. Nefsini doyurup onunla tartıştın. Arzularını ona tastamam verdin o da sana karşı geldi, büyüklük tasladı. Kaynaklarını kessen nefsini kırmakla uğraşmış olurdun, ama sen ona arzularını verdin ve şeytanına bir kapı açtın. Çünkü şeytan nefsine temenni etmeyi telkin eder. Nefsinin dili yoktur ama cinlerden olan şeytanlar nefsinin içine düşürür. Sana ancak insanlardan olan şeytanların gücü yeter. Nefsin boş işleri arzuladığında maddeyi korursan ve nefsini haramdan ve şüpheli şeylerden uzak tutarsan nefsinin ateşi söner. Faydalandığın mübahları azaltırsan uğraştığı bazı boş şeyler erir gider. Arzuları kökünden sökülür. Nefsinde havf ve recâ (korku ve ümit) ağaçları biter. İçinin karanlığı aydınlanır. Nefsin o aydınlığa yönelir ve o zaman nefsine "Ey huzura kavuşmuş nefis! Sen Rabbinden, Rabbin de senden razı olarak Rabbine dön" nidası gelir. Avama, öleceği zaman şöyle nida edilir: "Huzurda bulunma hazinesinin ve yakınlık sofrasının neresindesin sen". "Hiç kuşkusuz onlar bizim katımızda seçilmiş iyilerdendir".

Kalbin, ashab-ı kehfin, eşik kapısının önünde yatmakta olan köpekleri gibi olmadıkça temizlenmez. Bu, kalbin Allah'a yaklaşması içindir. Ne-

fis imanın zayıfladığı zaman dinin zâhiriyle sana karşı çıkmayı bekler. Kitap ve sünnete uyarak ruhsatı seçersin. Böyle yapa yapa imanın güçlenince azimeti ve daha zor olanı seçmen gerekir. Nefsinin üzerine binersen kaderle beraber ve onunla uyum içinde yürürsün.

Asıldığı zaman Hallac-ı Mansur'a birisi "Bana öğüt ver" dedi. O da "Sen nefsini meşgul etmez, oyalamazsan nefsin seni oyalar" dedi.

Bu yola yeni girdiğinde benim yumuşak bir gömleğim vardı. Birkaç kez onu çarşıya götürüp satmak istemiştim. Kimse satın almadı. Ben de gidip onu birine bir dinar karşılığında rehin bıraktım. Derken bayram günleri geldi. Baktım ki o şahıs gömleğimi alıp gelmiş. Dedi ki "Al ve giyin bunu, aldığın bir dinar da sana helâl olsun". Ben almak istemedim. Bunun üzerine "Al bunu, yoksa yakarım" dedi ve beni gömleği giymeye mecbur bıraktı. O zaman anladım ki o gömlek benim kısmetimdir ve ondan kaçmam mümkün değildir.

Abdülkâdir Geylânî'ye âlimlerden birinin "Biz ilmi Allah rızası dışında amaçlarla öğrendik ama ilim Allah rızası için olmakta ısrar etti" sözünün ne demek olduğu soruldu.

Şu cevabı verdi: Allah'ın veli kulları hakkında bu söz kabul edilemez. Çünkü Allah rızası dışında bir amaçla ilim öğrenmek şirktir. Bunu başka bir mânâda anlamak da mümkündür. Buna göre Allah rızası dışındaki amaçtan ahiret kaste-

dilebilir. Ama bu da eksikliktir. Onlar öğrendikleri ilimle amel etmeye devam ettiler ve sonunda Allah'a erdiler ve yaklaştılar. Bâtından zâhiri, kökten dalı aldılar. Önce avamın sofrasına (herkese açık olan sofraya) oturdular sonra Allah'ın lütuf sofrasına özel konuk oldular. Bir halde iken iki tür yemek yediler. Avama verilende onlara ortak oldular. Allah senin bir iş yapmanı dileyince seni o iş için hazırlar. Benim bu yola girdiğim ilk dönemleri bilip benden uzakta oturan kimse gerçek bir günahkârdır.

Abdülkâdir Geylânî'yi tanıyanlar ondan harikulade bir şey görünce ona "bunu gördün, elini ver" derdi ve bunu kimseye anlatmayacağına dair yemin ettirir ve Allah'ı buna şahit tutardı. Ölünceye kadar bu, böyle devam etti.

Zavalla bir adam günlerce Allah için çalışır sonra Allah'tan kendisine geceleyin bir sır gelir de gündüzün hemen onu anlatıverir. Böyle yapması durumunda Allah'a yemin ederim ki o sır ondan alınır. İlim de, keramet de birdir. Kaza ve kader gelip onu açığa çıkarıncaya kadar sahibine onu saklaması emredilir. İlim sahibi ve keramet sahibi kalbini ve sırrını Allah'la beraber tutmalıdır aynı zamanda. Dünyanın güzelliğine ve süsüne gönlünü kaptırırsan hemen ondan kaçıp uzaklaş. Kaçarsan emin ol ki dünya senin peşinden koşacaktır.

Abdülkâdir Geylânî'ye "Sütten kesilmek

(dünyadan uzaklaşmak) çok zor" denildi. O da şöyle cevapladı:

Sana zor. Çünkü sütten kesilmek sadece annesinden başkasını tanımayan çocuğa zor gelir. Aklı erip yemeyi, içmeyi öğrenen kimsenin ise annesini göğsünden çıkan süte ihtiyacı kalmaz.

Allah'a koş ve Onun kapısına varmayı hedefle ki Allah'ın veli ve seçilmiş kullarından olasın ve dünyayı senden uzak tutsun, dünya düşüncesi kalbinden uzaklaşsın ve dünyanın seni elde edememekten doğan özlemi devam etsin ve hükümdarı sevmen dünyayı sevmenin yerini alsın. Kalbin, Rabbinin sevgisiyle ve sıcaklığı ile dolup aletler iş yapmaz olunca üzerinde bir zırh ve çevrende korumaların olduğu halde dünya sana, zehirleri sökülmüş olarak getirilir ve uşak edilir. Seven bir kimse diliyle gelir ve "Kısmetin falanca ve falanca yerde. Falancanın kızı senin kısmetindir" der.

Ey Iraklılar! Ey dünya halkı, hükümdarları ve valileri! Her an bir artış içindedir. Benim bir evde asılı giysilerim var. Hangisini dilersem giyerim. Benim hakkımda suçlayıcı düşünmeyin aksi halde üzerinize baş edemeyeceğiniz bir ordu ile gelirim.

Terk etmek zühddür, almak ise marifettir. Geçmişlerin söylediklerini bırak. Herkes zamanının mürşididir. Zâhid kimse ise âriflerin oğulları yerindedir. Dünyadan ve içindekilerden bir tür olduğuna ve ahiret de doğa ve hevânın kalıntılarından bir tür olduğuna göre sende bu terk var mı?

Kalbi onun aldığını alıp kalbinden herşey gidince ve kökünden sökülünce zühd sona erer. Ardından marifet ve gönül safâsı gelir, bulanıklık gider, yakınlık gelir, Hak gelir, sebepleri Yaratan gelir, sebepler kesilip sona erer. O zaman kalbe sebat döner ve evinin kapısına oturur. İnsanlara emreder ve yasaklar koyar.

Günahların sana yapışır. Düşmanlarının gönülleri şifa bulur. Düşmanlarının burnunu yerde sürümek istersen hemen şimdi tevbe et ve ahiretinle meşgul ol. Allah senin üzerinde şahittir. Her nereye yönelirsen O seninle beraberdir.

İbn Ata "Allahım! Dünya hayatımdaki gurbetime acı" demiştir. Ölüm iki türlüdür. Avamın ölümü bilinen ölümdür. Havasın ölümü ise hevanın, nefsin, doğanın ve alışkanlıkların ölümüdür. Bu ölümden sonra kalp dirilir. Kalp hayat bulunca da Allah'a yakınlık gelir. Yakınlık gelince de daimi hayat gelir. O zaman ölümü hatırlamaz olur. İçinde sadece ona ait duygular vardır. Dışıyla ise insanlara ölümü hatırlatır ve o da onlarla birlikte zâhir hükmünde ölümü hatırlar. Dışınızın Allah'ın birliğine şahitlik ettiğini, içinizin ise bunun tersine davrandığını görüyorum. Yüzlerinizin Kâbe'ye, kalplerinizin ise paraya dönük olduğunu görüyorum. Korkan kimse yoluna hiç duraklamadan devam eder. Sizde korku nerede! Allahım! Bize kurtuluş ver.

Yeryüzünde insanları saptırmaya çalışan şeytan boyun eğerek ve elleri bağlı bir şekilde gelir. Sen Allah'ı zikredersen Allah'ı seviyorsun de-

mektir, Allah'ın seni zikrettiğini duyarsan o zaman Allah seni seviyor demektir. Allah'ı dilinle zikredersen tevbekârsın demektir, kalbinle zikredersen sâliksin, demektir. Sırrınla zikredersen ârifsin demektir. Kötü huylarını düzeltmeden sâlihlerle beraber olman, onlara arkadaşlık etmen uygun olmaz. Küçücük bir yiyecek ve giyecekten dolayı değişmeye devam edeceksen sâlihlerle beraber olma. Çünkü onlarla birlikte olduğun zamanlarda kötü yönlerin iyi yönlerine ağır basar. Nefsine uymayı bırak artık. Allah'tan başkasını sevme, Ondan başkasıyla beraber olma. Başkasıyla aynı safta durma.

A ahmak! A pis herif! Bir Yahudi veya bir Hıristiyanı benden daha çok seviyorsun. Horasan'dan gelip dışını temizleyen ve fıkıh öğrenen bir deccali benden çok seviyorsun.

Ey Allah'ın kulları! Devam edecek olan bir hayata gelin, suyu hiç kesilmeyecek olan bir kaynağa gelin, hiç kapanmayacak olan bir kapıya gelin, hiç gitmeyen bir gölgenin altına gelin, hiç eksilmeyen bir meyveye gelin. "Onun yorumunu sadece Allah bilir".

Ey şehvetlerin ve lezzetlerin terbiyesi! Ey hevesin terbiyesi! İyilik, senden ötedeki şeydedir. Doğruluk ateşiyle yan. Bizim irademiz perdeleri ve kapıları delip geçer de seninle bizim aramızda perde kalmaz. Bizi gördüğün gibi Onu da görürsün. Kısmetlere bürünmek de o zamandır. Ey velayet iddiasında olan! İddia etmeyi bırak. Çünkü bu, bir ilimdir ki senin başın üzerinde açılıve-

rir, birisi seni çağırıverir. Velilik sözle olmaz, icraatle olur. O, iç dünyanın binasıdır. Onun imareti (iman) kalbin irtibatını sürdürmesidir. Anahtarları imandır. Onun hakikatinin ne olduğu hakkında senin hiçbir bilgin yok. Kendini Allah'a adamış olanlardan birinin, Allah'ın kullarından nefisleri huzura kavuşmuş olanlardan birinin eteğine yapış ve onlardan bir lokma bile isteme ki sana kendi giysilerini giydirebilsinler ve huzurlarında durdursunlar. Bu hal üzere devam ettiğinde seni kendine yaklaştırabilir, bazı eski kelimelerini sana giydirebilir ve bazı özel hallerinden seni haberdar edip nefsini sabit kılabilir ve makamını hoş edebilir. Sonunda sen Allah'ın, kalbine vârid olduğu yerleri görünce gözlerini kapat ve mütevazı ol. Onun sırrını başkasına ifşa etme. Onların farklı hal ve makamlarına göre Allah'ın ilhamı kalplerine gelir. İçleri değiştiği için dışları da değişir. Onların sırlarından haberdar olan mürid kör, sağır ve sarhoş olma gereği duyar. Bu sürecin sonunda mürşit müridinin temizliğini ve sırrını saklamaktaki saygısını, titizliğini anlayınca kendi giysilerinden bir kısmını müridinin kalbine giydirebilir. Bundan sonra mürid Allah'a zâhiriyle dua eder. Kalbi, Hz. Musa'nın beraberinde olan Yuşa b. Nûn gibidir.

Oğlum! Mülkünde olmayan ve dolayısıyla memleket sınırlarının dışında olan şey ya sana ya başkasına aittir. Yani o şey, ya senin kısmetindir ya da başkasının. Sana aitse sen uyurken de olsa sana gelecektir. Bu durumda seni dinî yönden eksilten bu çaba ve yorgunluk neden? İlim din-

lemeye, dindar ve marifet ehli kimselerin sohbetinde bulunmaya ve gelecek konusunda düşünmeye devam etsen sebepleri ve sahte rableri terk etmen daha kolay olur. İhlaslı iken, bir ameli insanlar için terk etmek gösteriştir. Ama bir kimse ihlas elde etmek için insanları görmeyi terk edersе onun için ümit edilir. Mürid olduğun sürece bu hükümden ayrılmaman gerekir. Olur ki amelin seni ilme ulaştırır da o ilim, kalbini, organlarını ve sırrını çalıştırır. İlim sana emirler ve yasaklar koyar.

Allahım! Bizim içimizde seni dilemeyen, sana ermek istemeyen yoktur ama bazı afet ve sıkıntılar bizi senden alıkoyuyor.

Allah'ın emirleri senin üzerinde bir borçtur. Kudretinle birlikte seçersen zulmetmiş olursun, terk edersen nankörlük edersin. Dünyadan ihtiyaç duyduğun kadarını al. Eğlenmek ve mal biriktirmek için uğraşma. Teslim olarak Müslümanlığın gerçek olunca nefsini Onun kader eline teslim edersin. Önce kalbini giydirir, sonra dışını, sonra içini giydirir. Günü geldiği zaman ölürsün. Sonra seni yeniden diriltir sonra içinden pislikleri ve bulanıklıkları çıkartır. Artık o kimse insanları her gördüğünde ölür, Hakk'ı her gördüğünde yeniden hayata döner. İnsanları gördüğünde insanlardan, nefsinden ve varlığından geçer ve Hak ile hayat bulur, insanlardan tamamen uzaklaşır. Sadık müridlerin kitabı, kendilerine her mürid gelişinde onlara silmeyi, insanları ve nefsi silmeyi, sonra dünyayı ve ahireti silmeyi emreder. Bu süreç tamam-

lanınca artık onu evirip çeviren Allah'tır. Onu istediği gibi evirir çevirir. Sen de bu makama yükselmek istiyorsan haramları ve şüpheli şeyleri terk etmelisin. Bunları terk ettikten sonra insanlar arasında ortak olan helâlleri terk etmelisin. Sonra da mübahları terk etmelisin. Sonra da helâl namına ne varsa hepsini terk etmelisin. Bu sonuncusu ilmin ve hükmün icmaıdır, için ve dışın icmaıdır. Çöllerde, ıssız yerlerde ve sahillerdeki şeyler gibi hükümdarların eli altına girmeyen şeylerdir. Sen onu beklemezken, aklından bile geçirmezken sana geliverir. Gelir ve sen uyurken seni yedirir. Kalp gözlerini açar da etrafında melekleri, peygamberlerin ruhlarını görürsün. İlim onu almana izin verir, yakınlığın selameti için sana kefil olur. İnsanlardan boşalarak kalk. Onlardan hiçbir şey bekleme, övmelerini, yermelerini, suret ve mânâlarını bir yana bırak. Allah'ın minneti gelip seni diriltecektir, sonra sana yakınlık, zenginlik ve daimi birliktelik, insanlardan uzaklık ve varlıktan geçiş (fena) hali gelecektir.

İsbattan sonra silinmeyi, varlıktan sonar yokluğu, uzaklıktan sonra yakınlığı, bulanıklıktan sonra duruluğu, ayrılıktan sonra sılayı, yitirdikten sonra buluşup karşılaşmayı isteyin. Kalbin sıhhati dilsizlikle, sırrın sıhhati kalpsizlikle ve sırrın sıhhati varlığını terk etmekle olur. "O zaman yetki tamamen Allah'a aittir" "O dilediği zaman onu yeniden diriltecek" ve insanların içine gönderecektir ve onunla kullarını düzeltecek ve kendine yaklaştıracaktır.

Ey batıl! Ey heves! Sebepleri kes at, sahte rableri üzerinden çıkart. O zaman terk ettiğin şeye kavuşacaksın. O zaman her yiyecek, seni tabaklar içinde karşılayacak. Doktor sevgilinin evinde, yakınlık evinde.

Cemaatten birisi soru sormak için ayağa kalktı. Abdülkâdir Geylânî ona "Sus sorma, öyle sanıyorum ki sen doğandan ve nefsinden çıkan bir soru soracaksın. Benimle kavgaya tutuşma. Ben kılıç ustasıyım, ben katilim" dedi.

"Allah sizi kendinden sakındırıyor".

Seni ey avam! Allah, azabından sakındırıyor. Ve ey havâs! Seni de kendinden sakındırıyor. Ve ey havassu'l-havas! Seni ise kendi zatından, evirip çevirmesinden sakındırıyor.

Ey avam! Allah seni kulağını, gözünü, gücünü, malını ve aileni almakla, sonra seni ahirete nakledip orada sorguya çekmekle uyarıyor. Ve ey havassu'l-havas! Allah seni kendinden sakındırıyor. Dolayısıyla sen de uyanık ol ki gaflete düşmeyesin. Allah senin sırrına fısıldar ve "Ben Allahım. Benden korkma ve sakınma" der. Bu süreci tamamlayınca korkuya doğru ilerledikçe Allah seni engeller. Güven duygun korku ile bulandıkça Allah onu durultur. Kalbin sıhhati tamamlanınca artık göklerin ve yerin mülküne sahip olsa kişiye zarar vermez. Bu, süslenmekle, temenni etmekle ve zoraki davranışlar sergilemekle olacak iş değildir. Bu, gökyüzünden gelen bir yetki

ile olur. Kalbinde zühd olduğu halde davranışların seni yukarılara çıkartır. Üzerine ve senin bulunduğun meclistekilerin üzerine rahmet iner. Allah seninle övünür.

Birisi bir hakîmin yanına gelip oturdu ve "Ben Cennetten küçük bir toprak parçası istiyorum. Başka da bir şey istemiyorum" dedi. Hakîm de ona cevab olarak "Keşke ahiretteki kanaatin (tok gönüllülük) gibi, dünyada da kanaat sahibi olsan" dedi. Ölüm hak ise mutlaka gerçekleşecektir. O zaman şimdi ölüver. Ölü başkalarının içine karışamaz, onlara bir şey veremez, hiçbir şeyi engelleyemez, insanlardan beklenti içinde olmaz. Düşmanlığı ve dostluğu da olmaz. Onun için devamlı durmak ve susmaktır. O zaman faydalı olanı elde etmek ve zararlı olanı engellemek konusunda ölü gibi ol. Ölü konuşmaz. Sonra sen ölü iken Allah dilediği zaman seni konuşturur. İnsanlardan ve kendi varlığından geçip ölü gibi olursan doğru konuşursun. Çünkü ölü, ancak doğruları haber verebilir.

Abdülkâdir Geylânî'ye bir sûfînin sorusunun yazılı olduğu bir kağıt parçası iletildi. O da şöyle cevap verdi:

Bu batıldır. Sûfî insanlardan temizlenir, onları görmez. Sûfî aranır, aramaz.

Birisi şöyle dedi: Yırtık yamayı geçince ne yapmalı?

Şöyle cevap verdi:

Sakince, kadere rıza göstererek otururdun. Zamanı gelince kader, eline, yetecek kadar bir yama verecek ya da o elbisenin yerine başka bir elbise gönderecektir. Anahtarı kaybettiysen kapıda, eşikte uyu. Sen insanların kölesisin. Onlar sana yönelip teveccüh gösterdiklerinde semizliyorsun, senden yüz çevirdikleri zaman ise zayıf düşüyorsun. Sen bu gidişle helak olacaksın, sen müşriksin. Kalbinde zerre kadar tevhid yok. Sen insanların kölesisin. Kalbinde iyilik namına bir şey taşımıyorsun. Sen sayılacaklar arasında değilsin. Ne âlimlerle, ne müridlerle, ne muradlarla, ne sâlihlerle sayılıyorsun. O'ndan utanmasam her birinizin kapısına gelir misafir olmak isterdim, kulağınızı deler, sizi düzene sokar ve tek tek terbiye ederdim.

Yazık sana! Benden dünyayı istiyorsun. Halbuki dünya doğuda, bense batıdayım. Dünyadaki kısmetlerimi tevhid yardımıyla alırım. Benden ahireti, Hakk'a yakın olmayı iste. Hz. Muhammed'in dininin duvarları yıkılmaya yüz tutmuş, temeli sarsılıyor.

Gelin ey yeryüzü halkı! Yıkılan bu duvarı onaralım, düşeni doğrultalım. Bu tamamlanabilecek bir şeydir. Ey güneş, ey ay, ey gündüz! Onlar "evet" dediler. Bazı helâller vardır ki saklanması gerekir. Kaderin sana gelirken Allah'ın adını anarak uyuyor gibi yap.

Abdülkâdir Geylânî sonra kürsüye yaslandı, elini başını altına koydu, gözlerini kapadı ve o halde bir süre bekledi. Sonra doğrulup şöyle dedi:

Sizi ahmak ve delisiniz. Benim sohbetimden geri durmanız sebepsiz yere sermayeyi tüketmeniz demektir. Heves etme, şımarıklık kıvılcımı sana baskın gelmesin. Çünkü sen pek yakında öleceksin.

(Hz. Geylanî'nin sohbetine, İmam'ın ülkesinin üstadı olan İzzeddin İbn Reisü'r-rüesa, hizmetçi ve köleleriyle birlikte geldi. Daha önce sohbetinde hiç bulunmamıştı ve Geylanî ile hiç bir araya gelmemişti. İçeriye girince Abdülkâdir Geylânî Hazretleri şöyle dedi:)

Hepiniz birbirinize hizmet ediyorsunuz. Peki Allah'a kim hizmet edecek? Hepiniz onun yarattığı kimselersiniz. Ey ölü, ey toprak! Pek yakında toprak olacaksın. Sonra kabrin çiğnenecek. Topraktan yine toprağa gideceksin, beşikten mezara gireceksin. Sen sebebin durumu hakkında hiçbir şey bilmiyorsun. Sen sağırsın, delisin, akılsızın birisin. Ölüm seni uyandırmadan önce sen kendin uyan. Öz benliğine öğüt ver ve onu yerleştir. Malını dağıt. Sen "Onların vadesi geldiğinde ne bir an önceye alınırlar, ne de sonraya bırakılırlar" fermanına göre bir yolcusun. Sahip olduğun herşey senin zararınadır. Seni yücelten herkes de senin zararınadır. Dostun seni uyaran, düşmanın ise kışkırtan, azdıran kimsedir.

Allahım! Bizi gafiller uykusundan uyandır, bizi birbirimize yardımcı kıl. Bizi kendimizle ve Seninle oyala ki nefislerimiz düzelsin, nefislerimizi senin yoluna adayalım da kalan ömrümüzde senin için çalışsın.

Başkasına öğüt vermek için öncelikle gerçek iman sahibi olman gerekir. Bir kulun, kendisi Allah'a ermeden önce diğer insanları Hakk'a çağırması yakışık almaz. Başkalarını taklid etmeye kalkışma. O haine yazıklar olsun ki nefsine, Rabbine ve Peygamberine hıyanet etmiştir. Emreder ama emrettiği şeyi kendi yapmaz. Yasaklar ama yasağını ilk önce kendisi çiğner, söyler ama söylediğini uygulamaz. Omuzlarını toplamanın ve yüzünün sararmasının bir değeri yoktur. İman işte buradadır.

(Bu sözü söylerken sohbetteki üstadı çepeçevre kuşatmış olan topluluğa işaret ediyordu)

Onların nitelikleri budur. Onlardan her biri Allah adamıdır. Kalplerinde bir bekçi vardır, nefisleriyle, doğalarıyla, hevalarıyla ve Allah'ın yolunu kesenlerle mücadele ederler. Peygamberimiz (s.a.v.) "Yüzleri makaslarla dilik dilik edilen kimseler gördüm. Bunlar kimlerdir, diye sordum da 'Bunlar ümmetinin âlimleridir' dendi" buyurmuştur.

Allahım! Herkesi ıslah et. Allahım! Bizleri sâlih kullarından eyle. Bize düzen ver. İhtiyaçlarımızı yalnız Senden istet ve bizi Sana yönelt.

Kalk ve elini elimin üzerine koy (burada memleketin üstadına işaret ediyordu) da bu harap olmuş dünya yurdundan kaçıp Allah'a koşalım. Oğlundan sana ne! Yaptığın işleri de Allah için yap. Pek yakında Allah'a döndürüleceksin ve sana yaptığın işleri soracak. Allah seni, Zâtını tevhid etmen için yarattı. Seni ne dünya, ne de ahiret için yarattı. Dünya seni ne doyurur, ne de suya kandırır. Dünya aldatıcıdır, hilecidir. Senin musibetin nefsin için bir varlık görmendir. Dünyanın yüzüne bakman nefsin için düşünmen ve dünyayı nefsine vezir yapman demektir. Mümin, arkasını dönüp kaçan değil, sonunun ne olacağını düşünen kimsedir.

Nefsinden uzaklaştığın zaman seninle kalbin konuşur, sonra kalbine sırrın da katılır. Sonra Hak (c.c.) senin işlerini üzerine alıp kendi yürütür. Bundan sonra kulların ve beldelerin koruyucusu olursun.

Şu nefis var ya onu al görevinden. Peki nasıl görevden alacaksın? Bir yaşlı gördüğün zaman "Bu Allah'a benden önce kul olmuştur, Allah'ın sâlih bir kuludur. Ben ise günahkârın biriyim, gencim ve küçüğüm" dersin. Nefis işte böyle görevden alınır ve dünya, kalbinden çıkıp uzaklaşır. Kalp gözünü ahiret alır ve seni Yakınlığının kapısına, hükümdarlığının kapısına ve kibriyâ ve celalinin kapısına atar. Kalp gözünde ahireti de küçültür. Allah'a özlem duyar ve Onunla buluşmayı arzularsın. Dünyaya bakınca Allah'ın yarattığı varlıkların en yabanisi olarak görürsün.

Böylece dünya kalbinden çıkıp gider ve kusurları ortaya çıktıktan sonra boşanan bir kadın gibi olur. Nefis dünyadan uzaklaşır, sonra zinetini kuşanarak ahiret gelir ve yazgı, nefsin gözlerine görünür, ahiretin de yaratılmış ve sonradan olma olduğunu fark eder. Bu hususta Hıristiyanlar ve Yahudiler de senin gibidirler. Peşin ve tertemiz Cennet'i elde etmek için selem akdi[32] yaptıkları zaman Hak (c.c.) yaklaştı. Allah'la yakınlık kurmaya ve O'na ermeye çalış. Hevesinin peşinde koşanlarla uğraşma. Bunlar dünyayı tanıyamadıkları için onu elde etmek istemişlerdir. Ahireti tanıyamadıkları için onu elde etmek istemişlerdir. İnsanların tanıyamadıkları için kendilerini onların yanında huzurlu hissetmişlerdir. Ey cemaat! Sakının, uzak durun.

Allah peygamberlerinden birine "Dikkatli olun ki sizi ansızın yakalamayayım" diye vahyetmiştir. Yakup (a.s.) önce Yusuf için ağlıyordu, sonra kendisi için ağlamaya başladı. Çünkü peygamber olduğunu hatırladı ve sahip olduğu güzellikten dolayı peygamberlik ismetini (günahsızlık) kaybetmekten korktu.

"Onlar sağır, dilsiz ve kördürler". Sizin başınızda kulağınız var ama kalp kulaklarınızı kaybetmişsiniz. Ey cehennem odunları! Ey avam! Siz heves peşindesiniz, boş davadasınız. "Dikkat edin! Bütün işler (döner dolaşır) Allah'a varır".

---

32. Selem akdi, paranın peşin, malın veresiye olduğu bir akid türüdür.

İyi bilin ki ben sizin çobanınızım, bacağınızım, bağ bekçinizim. Ben bu dereceye, yarar ve zarar vermekte sizin varlığınızı görerek yükselmedim. Bütün herşeyi tevhid kılıcı ile kestikten sonra bu makama oturtuldum. Sizin övgünüz, yerginiz, teveccühünüz, arka dönmeniz bence birdir. Niceleri vardır ki önceleri beni yerden yere vururken yergisi övgüye dönmüştür. Onların övgüleri de, yergileri de aslında onlardan değil, Allah'tandır. Benim size yönelişim Allah içindir, Sizden birşey alıyorsam bu, Allah içindir. İmkanım olsa her birinizle kabre girer ve sizin adınıza Münker ve Nekir'e (sorgu meleklerine) cevap verirdim, size acıdığım, şefkat ettiğim için. Allah kullarından birini sevince onun kalbine bir vecd ve Allah özlemi yerleştirir.

Bayezid-i Bistamî, Allah kendisinde güzel sözler duyduğu için yedi defa terakki etti. Allah onlara yakınlık kapılarını açar. Beş vakit namaz dışında onları insanlarla bir araya getirmez. İnsanoğlunun lakabı "beşer" olmaktır, suretleri insan suretidir. Onların kalpleri kaderle, sırları ise hükümdarla birliktedir. Senin tâatlerin yüzünde, giysilerinde ve dışındadır. Zındıklığın yalnız olduğun zamanda; küfrün ise içindedir. Kalbin münafıklıkla, kendini beğenmişlikle ve insanlar hakkında su-i zanla doludur. Tevbe etmemen durumunda seni ancak kılıç paklar. Din bize susmayı, gizlemeyi, sır olarak saklamayı emretti. Yoksa senin yakalanman için bir işaret verir, sonra kolundan tuttuğum gibi dışarıya atardım. Sözlerimiz sizin dışınıza, kalplerimiz ise içinize tesir eder. Kim

beni itham eder ve yalancılıkla suçlarsa Allah onu yalanlar. Allah onu ailesinden, malından, beldesinden ayırır ama tevbe etmesi hariçtir. Hiçbir namaz vakti gelmiyor ki insanlara namaz kıldırması için birini görevlendireyim de namaz vakti girince herkesi namaza götüreyim, diye düşünmeyeyim. Bu her sohbette oluyor.

Allahım! Bize gücümüzün yetmeyeceği yükü yükleme.

Sevinenle birlikte sevinme ama üzülenle birlikte üzül. Gülenle birlikte gülme ama ağlayanla birlikte ağla. Yola yüksek gayelerle girin. Kısmetlerinizi Allah'ın kapısında, yakınlık eşiğinde yeyin. Senin hiç aklın yok. Elde ettiğin şeylerde dünyadan yüz çevir. Sana bakman gereken birileri verilirse dünyadan kendin için değil, onlar için al.

Hz. Muhammed (s.a.v.) sadakaları alır, fakirlere, miskinlere ve cihad edenlere dağıtırdı. Sonra da eşlerinin evine gelir ve "Bir şey var mı? Bize bir şey geldi mi?" derdi. "Hayır" denildiği zaman "O zaman ben oruçluyum" derdi. Yemeğin olmamasından Allah'ın, kendisinden oruç tutmasını istediğini anlıyordu. İşte Allah'ın veli kulları böyledir. Aşırı sıcaktan dolayı uyumak için evinin damına çıkar, orada bir kapı görür ve kendisinden evinde uyumasının istendiğini bilir. Evinin kapısını açık görür ve bundan kıra ve çöle çıkması gerektiğini anlar ve çıkar. Nebîliğin bu türünün izleri insanlar içinde halen devam etmektedir, faydası mânâsıdır, veli kulların kalplerine

taksim edilmiştir. Nebîlik yiyecek ve içecekti, Allah dostlarına artığı kaldı.

Ey haram ve faiz yiyiciler! Çıkın yanımdan. Ben hakim değilim. Ben tevhid ve ihlası bulmuşum. Sizin çokluğunuzu ne yapayım! Sizde benim bir yararım yok. Hayır veya şer bütün amelleriniz yüzünüzde bas bas bağırıyor. Sessiz kalmak beklenecek en iyi şey. Belki sessiz kalırsan yüzündeki iz silinir. Ola ki halvetin değişir de yüzündeki karalık silinir.

Yöre halkından biri hacdan döndü ve yanıma geldi. Ona "Allah'a tevbe et" dedim. "Hacdaydım" dedi. "Biliyorum" dedim. Fakat sonra zina etti, birtakım günahlar işledi ama tevbe etmedi. Öldüğü zaman cenaze namazını kılarken tabuttan çıkıp eteğime sarıldığını gördüm. Ona "İşte seni bundan sakındırmıştım" dedim.

Abdülkâdir Geylânî'nin sohbetinde bulunanlardan biri "Allah" diye bir çığlık attı. Geylanî Hazretleri "Bu yaptığın sana sorulacak ve bundan hesaba çekileceksin. Niye böyle yaptın, gösterişten mi, münafıklığından mı, ihlasından mı, yoksa müşrikliğinden dolayı mı? Bugün artık yangın ortalığı sardı. Dileyen çıksın, dileyen burada kalsın" dedi. Sonra bir çığlık attı. Bunun üzerine birçok kimse ağlayarak ve çığlıklar atarak ayağa kalkıp ona doğru yürüdüler. Bu sırada bir kuş gelip başına kondu. Başını kuş için eğip kuş başında iken bir süre bekledi. İnsanlar da kürsünün merdivenindeydi. Etrafında çığlık-

lar atılıyor, o ise öylece duruyordu. Sonra sohbettekilerden biri elini ona doğru uzattı ve kuş uçtu. Sonra Abdülkâdir Geylânî (r.a.) dua etti. İnsanların sesleri dua, ağıt ve tevbe ile yükseldi. Geylanî (r.a.) kürsüden inip aynı halde Rasâfe Mescidine gitti. Büyük bir kalabalık da ağlayarak, çığlıklar atarak, elbiselerini soyarak vecd halinde onun ardından gittiler. Sonra Abdülkâdir Geylânî (r.a.) "Şimdi âhir zamandır" dedi. Allahım, oburluktan sona sığınırız. Bir şey görünüyor. Ben ondan kaçmak istiyorum.

Kaza ve kadere rıza göster. Dünya dinini alıp götürmesin. Yüz suyunu koru. Gayeni bir noktaya yönlendirmek için çalış. Bu, Allah'tan alma kapısıdır. İnsanlara muhtaç olma, ihtiyacını Allah'tan iste. Sebep, zâhir ve bâtın olan müsebbibe seslenir. Yorulacak iş kalmamıştır, ya da yeni başlanacak olan bir işe saklanmalıdır. Ona denir ki "Kalk da müsebbibe gidelim, Yardım ediciye, Asla gidelim. Kaza ve kader kapısının tokmağını vuralım. İlim kapısında, lütuf vadisinin başında durup akan nehirden geçelim. Nehrin kaynağına varalım" denir. Vardıklarında suyun lütuf dağının dibinden çıktığını görürler ve orada oturup çadır kurarlar. Orada kifayet ve inayet gelir, hidayet gelir, marifet gelir, ilimler gelir. Bizim Allah'ın huzuruna girdiğimiz birçok kapılar vardır. Sen edepli davran.

İbrahim el-Havas şöyle dedi: "Günlerce bir çölde kaldım da orada kimseyi görmedim. Yol beni bir yere götürdü ki orada beni bir vahşet ve yal-

nızlık aldı. Bir de baktım ki orada ayakta duran bir genç var. Onu görünce şaşırdım ve "Nereden geldin sen" dedim. O da "Hû" dedi. "Peki nereye gidiyorsun" dedim. "Hû" dedi. Gerçekten doğru söylüyorsan kendini benim için Ona feda et" dedim. Bunun üzerine bir çığlık atıp yere düşüverdi. Yanına varıp baktım, ölmüştü. Onun üzerine örtmek için çakıl taşları toplamaya gittim. Geldiğimde onu bulamadım. Bu sırada hâtiften (gaybtan) bir ses duydum. "Ey İbrahim! Bu kimseyi Cebrail aradı, bulamadı; Cennet aradı bulamadı; Cehennem aradı, o da bulamadı" diyordu. "O nerededir" diye sordum. Hâtiften gelen ses, "Bahçeler ve ırmaklar içindedir, kudret sahibi bir hükümdarın yanında doğruluk tahtındadır" dedi.

Ey heves! Gafil olma. Evlere kapılarından, mürşitlerin kapılarından girin. Onlar ki Allah'a boyun eğmekte fani oldular. Mânâya dönüştüler, yakınlık evinin sakinleri oldular, Hükümdarın misafirleri oldular. Sabahleyin onlara bir tabak gelir, akşam başka bir tabak. Çeşit çeşit hil'atlar (saltanat kıyafetleri) kuşanırlar. Hükümdar onlara memleketini, göklerini, yerlerini, sırlarını ve marifetini gezdirir. Sen genişliği bir fersah olan bir duvarın ardındasın ve elinde sadece bir iğne var. Onlar o duvarı aşıp öte tarafa ulaşınca senin duvarı iğneyle oyarak onlara yetişmen nasıl mümkün olabilir. Onlara binlerce kapı açılmıştır ve her kapıdan içeriye girmek için davet edilirler. Nimeti al ve Mün'ime (nimet veren) doğru kaç. Nimet seni bağlamasın. Nimeti, bağlılarının yanında bırak. Sana gelen nimet üzerinde bir düşün: Nimet

midir, ceza mı, yoksa rahmet mi? Nimetin dış görünüşü seni aldatmasın. Nimete takılıp o nimeti sana vereni unutma. Sağa, sola bakma. Gözlerini nimeti Veren'den çevirme. Dünyanın elinden bir şey yeme ola ki zehirlidir. Dünya sana bir yiyecek getirdiği zaman vezirine yani Kitab'a ve Sünnet'e bak. Onlara danış. Sana yemen için fetva verirlerse bir süre durakla, acele ve oburluk etme. Müftüler sana fetva verse bile sen nefsine danış. Sen nefsinle mücadele eder, istekleri doğrultusunda hareket etmezsen kalple bir kalıba dökülür ve onunla yekvücut olur. İşte o zaman "Ey mutmain nefis!" nidasına mazhar olur. Nefsin kalpten, kalbin sırdan, sırrın da Hak'tan haberi olur. Haramlardan ve şüpheli şeylerden olabildiğince sakın. Sonra hiç korkmadan ye. Takvayı elden bırakma sonra da hiç çekinmeden ye.

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) şöyle dedi:

Allahım! Biz senin ziyaretçileriniz, sana yönelenleriz, seni isteyenleriz, seni sevenleriz. Çocuklarımız, eşlerimiz, içinde yaşadığımız topraklar bizden uzak düştü. Yardımını bizden esirgeme.

Allah'tan başkasıyla meşgul olmak yorgunluktur, nefisle meşgul olmak masiyettir, insanlarla uğraşmak ise Hakk'ın kapısından ayrılmaktır. Allah'ın öyle seçkin kulları vardır ki melekler ellerini arkalarına bağlayıp onlara secde ederler. Allah'ın seçkin kullarından çok azı melekleri görür. Sâlih bir kimse aç iken Şam Camiinde oturmuş ve içinden "Keşke Allah'ın ism-i a'zamını

(en büyük ismini) bileydim" demiş. Tam o sırada iki kişi peyda olup onun yanına oturmuşlar. Biri diğerine "Allah'ın ism-i a'zamını bilmek istiyor musun?" diye sormuş. O da "evet" demiş. O zaman "Allah, de" demiş. O zaman sâlih kimse içinden "Ben de öyle söylüyorum" demiş. Bunun üzerine iki kişiden biri "Öyle değil. Kalbinde hiçbir şey olmadan "Allah" demeni istiyoruz" demiş. Sonra da onun gözü önünde gökyüzüne doğru yükselip gitmişler.

Dışını insanlara, kalbini ahirete ayır. Sırrını da dünya ve ahiretten çıkartarak Allah'la beraber tut. Aksi halde selamete eremezsin. Çöllere ve kırlara kaç. İmanı çöllerde, kırlarda, tenha yerlerde arayıp kazan. Sonra insanların içine gir. İnsanlara doğru yola çıkmadan önce halvetinde arkadaşlık edeceğin birini bul.

(Bir süre konuştuktan sonra şöyle devam etti)

Onlar başkalarından alırlar, dağıtırlar, taksim ederler. Onlar mânâ ile birlikte dururlar. Senden alarak sana sadaka vermiş olurlar. Mürid, Allah'tan alır, ârif ise insanlardan alır. Arif insanlardan alır. Çünkü Allah'ın sözcüsü, işçisidir. İnsanlardan kendi için değil, başkaları için alır. Kendi tabağı ise Hükümdarla birlikte önündedir, kapılar ve perdeler ardındadır. Arzuları ayakları altındadır. İnsanlar da ayakları altındadır. Musa'nın asası diğer bütün yılanları yutar da hiç değişmez, büyümez. Benim elimde felah bulup kurtulmaz-

san daha felah bulamazsın. Sana tabağını göstermem, değneği üzerinden eksik etmem. Çünkü senin zorbalık etmenden, güç kullanmandan korkarım. Seni benim sohbetimden alıkoyan her türlü iş senin için uğursuzluktur. Ailene de pek yakında senin uğursuzluğun yansıyacak ve dilenmeye başlayacaklar. Sâlih kul, ailesini Allah'a emanet ve teslim eder. Günahkâr olan münafık ise ailesini kendi parasına, puluna muhtaç eder, gayri menkulünden ve işinden kalacak olan mirasa muhtaç eder. Hiç kuşkusuz onların varacağı nokta da fakirliktir. Sen câhilsin, buğzedilmişsin, uzaklaştırılmışsın, melunsun. Kalbine dünya buzağısının sevgisi yerleştirilmiş.

Allahım! Dünyayı dinine yardım etmek için istemeyenlere, ahireti senin rızan için isteyenlere bol rızık ver. Ahireti gösteriş için isteyenlere rızık verme. Dünyayı dünyalık için isteyenlere de rızık verme. Çünkü dünya ve ahiret Senden alıkoyan birer perdedir.

Keşke onlardan biri felah bulacak olsa biz de onun eteğine yapışırdık. Yarın bana sâlih bir kimse gelince ona derim ki "Yarın senin bir şeyin olursa biz de seninle birlikte oluruz ve senin davetine uyarız. Bizim bir şeyimiz olursa ondan sana da bir pay veririz". Sözümü her hangi bir amaç için değil, içtenlikle kabul edin. Böyle yaparsanız kurtulursunuz. Benim dediğim doğruysa ben de, siz de kurtuluruz. Hakikat, benim söylediğimin tersine ise o zaman siz kurtulursunuz, ben kaybederim.

Halk üç türlüdür: İnsanlar, Şeytan ve Melekler. Melekler bütünüyle iyilik sahibidir. Şeytan bütünüyle kötülük sahibidir. İnsan ise iyilik ve kötülüğün karışımıdır. İyilik baskın ise Hükümdar'a ulaşır, kötülük baskın ise şeytanlara ulaşır.

Ey cemaat! İslam ağlıyor ve eli başında yardım istiyor, o günahkârlardan, fâsıklardan, bidat ve dalalet sahiplerinden, zalimlerden, yalancılık giysisini kuşananlardan, içlerinde olmayan şeyi iddia edenlerden kurtulmak için yardım istiyor. Senden öncekilere ve seninle birlikte olanlara emrederken, yasaklardan, yerken ve içerken bir bak. Onlar hiç olmamış gibiler. Kalbin ne kadar katı! Köpek sahibine avında, ekininde ve besi hayvanlarında yardım eder, onları bekler. Sahibini gördüğü zaman onun yanına sokulur. Bunca iyiliğine rağmen, sahibi ona akşam yemeğinde bir lokma veya birkaç lokmacık verir, az bir şey yedirir. Sen ise Allah'ın nimetlerini doyasıya yiyorsun ama onun istediğini vermiyorsun, hakkını ödemiyorsun, emirlerine karşı geliyorsun, sınırlarını korumuyorsun.

Oğlum! Fakirliğe, sabra ve selamete hiçbir şeyi denk tutma. Fakirliğinde ihtiyacını Allah'a arzet. Çünkü zengin azar ve Rabbini unutur. Dünya hayatını tercih eder, hevasını Allah'ın emrine tercih eder. Nefsini ve doğasını Allah'ın emrinden üstün tutar. Yeyip içmeyi oruç tutmaya tercih eder. Helâli bırakıp haramı alır. Gafleti uyanıklığa tercih eder, günahı da tevbe etmeye tercih eder.

Yazık sana! Avret yerlerin açık, utan biraz. Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Bir kimseyi duyman ona gelmenden daha iyidir, ona gelmen de onu tecrübe edip tanımandan daha iyidir. Çünkü tecrübe edip tanıdığın zaman ona da, yaptığı işlere de buğzedersin".

Bu zamanda insanların çoğunun tercih ettiği şey binliktir. Senin üzerinde, yakılmaktan başka hiçbir işe yaramayan, çürük bir odundan yapılmış olan harabe bir evin kilidi olan bâtına doğru giden açık bir yırtık var.

Mümin dünyada da hükümdardır, ahirette de. Allah'a itaat eder, isyanını terk eder. Yalnızken ve insanlar arasında Allah'ı tevhid eder. Dünyaya buğzeder, onu boşamıştır. Dünya ise onun arkasından "Oğlum! Yiyeceğini ve içeceğini al" diye koşar. O ise "Ahiret kapısına varıncaya kadar yemem. Anneciğim! Belki o zehirlidir. Ahiret kahramanı gelip de yiyeceklerini kontrol edinceye, öpüp koklayıncaya kadar yanındakileri tut. O zaman onun elinde yerim" der. Ahiret seni tutup ona götürür, yiyeceğinden yedirir, içeceğinden içirir. Seninle kendi arasına dünyayı kilitler. Sen bu halde iken gayret eli, seni izzet elinin azametiyle tutar.

Benden başkasına bu meyil niye? İyi bil ki dünya yaratılmıştır, sonradan olmuştur. Dünyadan önce bize gelsen ya! Allah sana öğretip giydirince, seni kendine yaklaştırınca, sana panzehir içirince ve sana tevfik, vera ve koruma zırhını giydirince Onunla birlikte dünyaya çıkarsın. Sana

bir sofa (seki) inşa eder. Dünya ve ahiret halkına "Senin neyin var, onu ne yapacaksın" diye seslenirsin. Kıyamet hummasını senden defeder. Ölüm sana gelir ve onu senin başından defeder. Belki bu kıyametten sonra da olabilir. Hakk'ın adamlarına yapışırsın, onların yanında dünya denizinde boğulmuş mecnunlar vardır. Hastaları tedavi ederler, boğulanları kurtarırlar ve cehennemliklere acırlar. Onu tanıdığın zaman onun yanında ol. Onu tanıyamazsan kendin için ağla. Kader, kazaya razı olanların yüzlerine tebessüm eder, ellerinden tutup onları Hükümdarın yanına götürür, onlara kapının açılması için izin ister ve onları Hükümdara yaklaştırır. İşte o zaman Allah'ın hizbinden olurlar. Bu heves değildir. Kadere rıza gösterin, ona karşı gelmeyin, kaderle yarışa girmeyin. Arkadaşlık uyum demektir.

Yahya b. Muaz şöyle demiştir: "Peygamberler yerinde bulunan ve onların sırlarının emanetçisi olan sıddıkların sözleri Allah'tan gelen vahiy yerindedir". Onların sözleri Allah'tandır, Allah'ın yardımıyladır ve Allah içindir.

Bir kabristanda otur ve ölülere "Ne ile karşılaştınız, sonunuz ne oldu? Aileniz nerede, çocuklarınız nerede, evleriniz, mallarınız nerede, gençliğiniz, güç kuvvetiniz nerede, emir ve yasaklar nerede, alış verişler nerede, sevilen şeyler, arzular nerede?!" diye seslen. Onlar sana sanki şöyle derler "Geride bıraktığımız şeylere çok pişman olduk, ahirete gönderdiğimiz şeylerle sevindik".

Yanında arkadaşın olmayıp, kabristanda da kimsecikler bulunmadığı zaman böyle yap. Akıllı olun. Hepiniz pek yakında öleceksiniz.

(Bir gün Abdülkâdir Geylânî'nin de bulunduğu bir mecliste bir cenazeye gittim. Orada şöyle dedi:)

Şu ölüyü görmüyor musunuz! Ölüm gelip de onu dehşete düşürünce ve bilincini kaybettirince yakınlarından kimseyi tanımıyor. İşte marifet de böyledir. Kalbe gelip onu dehşete düşürünce ve bilincini kaybettirince Rabbinden başka kimseyi tanımaz.

ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ'NİN VEFATI

Abdülvehhab, babası Abdülkâdir Geylânî'den ölüm hastalığında vasiyet etmesini istedi. O da şöyle dedi:

Allah'tan kork ve ona boyun eğ. Kimseden korkma ve kimseden bir şey umma. Bütün ihtiyaçlarını Allah'a arzet ve Ondan iste. Allah'tan başka kimseye güvenme. Allah'tan başka kimseye dayanma. Tevhide sarıl, tevhide sarıl, tevhide sarıl. Herşeyin tamamı tevhiddir.

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) ölüm hastalığında şöyle dedi: Kalp gerçek mânâda Allah'la beraber olunca ondan hiçbir şey hâli olmaz. Ben kabuk değil, özüm.

Oğullarına da şöyle dedi:

Etrafımdan uzaklaşın. Ben dışımla sizinle birlikteyim. İçimle ise sizden başkalarıyla beraberim.

Sizinle benim ve insanların arasındaki uzaklık gökler ve yerin birbirine uzaklığı kadardır. Bundan dolayı ne beni kimseyle, ne de kimseyi benimle kıyas edin.

Abdülkâdir Geylânî (r.a.) şöyle dedi: Huzuruma sizden başkaları geldi, onlara yer açın ve onlara saygılı olun. Burada çok büyük bir rahmet var onların yerini daraltmayın.

Oğullarından biri bana Abdülkâdir Geylânî'nin ara sıra şöyle dediğini haber verdi: Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi sizin de üzerinize olsun. Allah bizi de, sizi de bağışlasın, Allah sizin de, bizim de tevbelerimiz kabul buyursun. Allah'ın adıyla, veda ediciler değiliz.

Bunu gece gündüz söylerdi.

Ve şöyle dedi: Yazık size! Ben hiçbir şeye aldırış etmem. Ne herhangi bir meleğe, ne de ölüm meleğine aldırış ederim. Ey ölüm meleği! Bizim için kenara çekil. Allahım! Bizim işlerimizi senden başka kim üstüne alabilir?!

Bu sözü söyledi ve ardından büyük bir çığlık attı. Bu olay, akşamında vefat ettiği gün olmuştu. Bunun üzerine oğullarından biri ona ne bulduğunu sordu. O da "Kimse bana bir şey sormasın. İşte ben buyum. Allah'ın ilminde yuvarlanıyorum" dedi.

Oğlu Abdülcebbar'a da "Sen uykudasın veya uyanıksın. Bende ölün. O zaman uyanacaksınız" dedi.

Oğulları yanında iken yanına bir topluluk girdi. Oğlu Abdülaziz onun söylediklerini yazıyordu. Dedi ki "Afif'e ver de o yazsın". Bunun üzerine alıp ben yazmaya başladım. "Allah zorluktan sonra elbette bir kolaylık verecektir".

Geldiği üzere bazı sıfat haberlerine rastladılar. Hüküm değişir, ilim ise değişmez. Hüküm kaldırılır, ilim ise kaldırılmaz. Allah'ın ilmi hükmü ile bozulmaz.

Oğulları Abdürrâzık ve Musa bana haber verdiler ki Geylanî Hazretleri elini kaldırıp uzatıyor ve şöyle diyordu: "Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi sizin üzerinize de olsun. Tevbe edin ve safa girin. O zaman sizin yanınıza gelirim".

Ve şöyle diyordu: "Arkadaş olun, arkadaş olun". Bu sözünden sonra Hak ve ölüm sarhoşluğu geldi. Sonra şöyle dedi: "Kendisinden başka Tanrı bulunmayan, Diri ve Kayyûm (bütün işlerin yürütücüsü) olan, Ölmeyen ve yok olmaktan korkmayan Allah'tan yardım diliyorum. Kudretiyle izzet sahibi olan ve ölümle kullarını kahreden Allah pek yücedir. Allah'tan başka Tanrı yoktur. Muhammed Allah'ın elçisidir.

Oğlu Musa bana şöyle haber verdi: Ruhunu teslim etmek üzereyken bu cümleyi doğru biçimde söyleyemedi. Birkaç kere tekrar etti. Sonra "İzzet sahibi olan" dedi. Bunu söylerken sesini yükseltti ve sertleştirdi ve sonunda dili bunu doğru biçimde söyleyebildi. Sonra "Allah, Allah, Allah" dedi. Sonra dili boğazının üst kısmına yapışmış

olduğu halde sesi kesildi. Sonra da vefat etti. Allah ondan razı olsun ve onu da hoşnut etsin. Bizi, kudret sahibi olan Hükümdarın huzurunda doğruluk tahtında onunla birleştirsin. Hamd Âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir. Allah'ın salâtı ve selamı Peygamberlerin Efendisi ve Şefaatçilerin öncüsü ve yaratılanların en hayırlısı olan Muhammed üzerine, onun âli ve ashabının tümü üzerine olsun.